

ธงชาติไทย

โรงเรียนรัชฎา

เศรษฐกิจพอเพียง

เริ่มต้นที่รู้จักตนเอง

โครงการจิตอาสา

โรงเรียนรัชฎา

เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นที่รู้จักตนเอง

คำนำ

ด้วยความเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ มูลนิธิสยามกัมมาจล จึงสนับสนุนให้โรงเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างอุปนิสัย “พอเพียง” ให้กับนักเรียน ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิด “อุปนิสัย” หรือ “คุณลักษณะ” นั้น นอกจากจะต้องใช้เวลาแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างรองรับ ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนครูให้มีความรู้ความเข้าใจ มีใจ และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือทำงาน ฝึกการคิดวิเคราะห์ ซึ่งต้องทำบ่อยๆ จนกลายเป็นความเคยชิน

กว่าที่ผู้บริหารและครูจะสามารถพัฒนาโรงเรียนให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา” ได้ ต้องผ่านการลองผิดลองถูก มาเป็นเวลาพอสมควร ทำให้มีความรู้จากการปฏิบัติในแง่มุมต่างๆ เช่น วิธีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ครู สู่ชุมชน ของผู้บริหารและครูแกนนำ เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้ และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จนเกิดเป็นอุปนิสัย หรือความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับครูกับนักเรียน ซึ่งจะกลายเป็นแรงผลักดันให้ครูอื่นๆ หันมาสนใจและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

มูลนิธิสยามกัมมาจลจึงจัดทำหนังสือถอดบทเรียนศูนย์การเรียนรู้ ที่เป็นแบบปฏิบัติที่ดีในบริบทที่หลากหลาย เรื่องราวต่างๆ ที่นำมาร้อยเรียงในหนังสือเล่มนี้

อาจไม่ใช่สิ่งที่สมบูรณ์เพียงพร้อม แต่เป็นสิ่งที่ดำเนินอยู่ มีความสำเร็จน้อยบ้าง
มากบ้างตามระยะเวลาของการทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหาร
และครูแต่ละท่าน และสามารถพัฒนาต่อไปได้เรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม มูลนิธิ
สยามกัมมาจลมีความเชื่อว่าเรื่องราวในหนังสือดังกล่าวจะสามารถจุดประกาย
ความคิดให้ผู้อ่านได้เห็นแนวทาง และเกิดกำลังใจที่จะนำไปลองปรับใช้ต่อไป

มูลนิธิสยามกัมมาจลมีความภูมิใจ ไปกับผู้บริหารและครูของโรงเรียนรัฐฯ ที่ใช้
แรงกายแรงใจในการบ่มเพาะนักเรียน จนเขาเหล่านั้นสามารถที่จะเติบโตมาเป็น
บุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศ และใคร่ขอขอบคุณผู้บริหาร ครู และนักเรียน
ที่ให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานเสมอมา ตลอดจนการจัดทำหนังสือ
ถอดบทเรียนในครั้งนี้

ทั้งนี้ มูลนิธิสยามกัมมาจลใคร่ขอขอบคุณท่านผอ.กัญพิมา เชื้อมขีด ที่ทำงาน
ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับมูลนิธิสยามกัมมาจลตั้งแต่ยัง
เป็นผู้อำนวยการที่โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย เพชรบุรี และเมื่อเกษียณแล้ว
ยังได้มาช่วยถอดบทเรียนและจัดทำหนังสือเล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

นางปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร
ผู้จัดการมูลนิธิสยามกัมมาจล

ความในใจผู้เขียน

ก่อนเกษียณอายุราชการ ผู้เขียนเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา ทำให้สามารถสร้างคุณภาพของนักเรียนให้คิดเป็น คิดได้ และคิดดี จึงมีความศรัทธาในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างมาก และได้พิจารณาตนไว้ว่า หากมีใครมาขอให้ช่วยสร้างความเข้าใจในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษาตลอดจนการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรทั้งครูและนักเรียนแล้ว ผู้เขียนเต็มใจและพร้อมที่จะช่วย ประจวบกับคุณศศิณี ลิ้มพงษ์ จากมูลนิธิสยามกัมมาจล ได้ชักชวนให้ร่วมถอดบทเรียนเขียนเล่าเรื่องราวการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนรัชฎา และโรงเรียนห้วยยอด ในฐานะคนเคยทำงานเรื่องนี้ด้วยกันมาตั้งแต่ต้น จึงตกลงรับทำงานชิ้นนี้ ด้วยคิดว่าความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันของเพื่อนผู้บริหารที่มีอุดมการณ์และศรัทธาในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนๆ กัน จะมีส่วนช่วยเอื้ออำนวยให้งานเขียนครั้งนี้ราบรื่นไปด้วยดี ประกอบกับคาดหวังว่างานเขียนครั้งนี้จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาอื่นๆ ได้เห็นมุมมองของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างคุณภาพผู้เรียนในบริบทที่แตกต่างกับโรงเรียนที่ผู้เขียนเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารมาก่อน

งานเขียนครั้งนี้ไม่สามารถตัดสินได้ว่า เขียนได้ดีและมีประโยชน์ เพราะจะขึ้นกับผู้อ่านว่าเมื่ออ่านแล้วได้นำไปตัดแปลงประยุกต์ใช้ให้เกิดผลต่อการสร้างคุณภาพของตนเองและเยาวชนมากน้อยเพียงใด หากท่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ การทำงานครั้งนี้ของผู้เขียน จึงเป็นการทำคุณประโยชน์ใหญ่หลวงให้กับตนเองในแง่ของการสร้างความสุขให้แก่ตนเองที่ยังคงสามารถสร้างประโยชน์ให้กับวงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและสังคมได้

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสาคร เย่าเหื่อง คณะครูและนักเรียนโรงเรียนรัชฎา ที่ให้ข้อมูลในการนำมาเล่าเรื่อง คุณศศิณี ลิ้มพงษ์ คุณสุจินดา งามวุฒิมิตร ที่ให้คำชี้แนะในการนำเสนอเรื่องราว ดร.มนทกานต์ เชื้อมชิต ที่ช่วยอ่านเรื่องราวต่างๆ และปรับแก้ภาษา และสุดท้ายขอขอบคุณ คุณปิยาภรณ์ มั่นทะจรจิตร ผู้จัดการมูลนิธิสยามกัมมาจล ที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้เล่าเรื่องของโรงเรียนรัชฎา

คุณงามความดีของหนังสือเล่มนี้ ขอมอบบูชาครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

นางกัญญาพิมา เชื้อมชิต

สารบัญ

คำนำ

ความในใจผู้เขียน

บริบทโรงเรียนรัชฎา

๑๐

ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตบใจทศย์ความคาดหวังของผู้ปกครอง

๑๒

>> เริ่มจากสร้างความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑๓

ผู้บริหารกับการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑๕

โครงงานจิตอาสา

๑๙

>> สร้างเด็กพอเพียง สร้างอย่างไร

๒๐

>> โครงงานสร้างเด็กพอเพียง

๒๒

>> เชื่อมอบต. หนุนโครงงานจิตอาสา

๒๒

>> ทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง

๒๔

>> อุปนิสัย “พอเพียง” ส่งผลต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๒๕

เส้นทางการขับเคลื่อน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓๑

สร้างการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผ่านการถอดบทเรียนกิจกรรมเรียนปนเล่น

๓๙

ครูแกนนำ

๔๕

>> ครูอำนวยการ ฐนุศิลป์ เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากรู้จักตนเอง

๔๗

>> ครูสมจิตร ทองพริก ปลุกฝังความพอเพียงในมิติสังคม

๖๓

- >> ครูจันทนา ทองอ่อน
ให้นักเรียนเรียนรู้จากการฝึกตั้งคำถามด้วยตัวเอง ๗๑
- >> ครูนิกร สุนทรนนท์
ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการฝึกนักเรียนเล่นดนตรี ๘๑

รัชฎาศึกษา : รู้จักตน รู้จักคน รู้จักชุมชน รู้คุณค่าและ
นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชีวิตและสังคม ๘๙

นักเรียนฝึกการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- จากกิจกรรมชุมนุมเครื่องบินเล็ก ๑๑๓
- >> สะท้อนคิดของนักเรียน :
สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมชุมนุมเครื่องบินเล็ก ๑๑๖
- >> นักเรียนได้ถอดบทเรียนการทำงานที่สอดแทรก
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๑๑๗
- >> ครูมานพ นานอน ในบทบาทของ “ครูฝึก” ๑๑๙

นักเรียนโรงเรียนรัชฎา : นำปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเรียนและชีวิต ๑๒๓

- >> นางสาวนริศรา ทองสัมฤทธิ์ (น้องแพรว) ๑๒๔
- >> นางสาวอนุธิดา ศักดิ์ศรี (เร) ๑๒๖

บทสวดท้าย ๑๒๙

ภาคผนวก

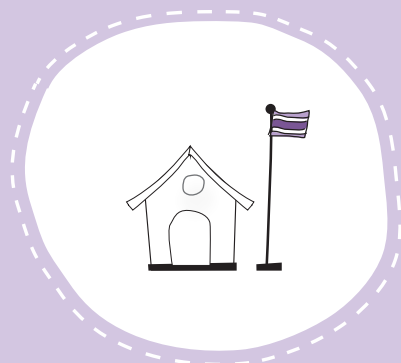
- >> ๗ คำถามสำคัญเพื่อพัฒนาระบวนการคิด
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๑๓๔

โรงเรียนรัชฎา

เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นที่รู้จักตนเอง

บริบท
โรงเรียนรัชฎา

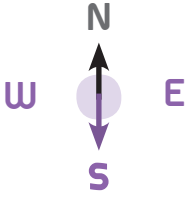
ที่อยู่ ๑๔๙ หมู่ที่ ๒ ถนนเทศบาล ๕
ตำบลคลองปาว อำเภอธัญญา จังหวัดตรัง ๙๒๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๗๕-๒๕๖๐๕๕ โทรสาร ๐๗๕-๒๕๖๐๕๕
Website : <http://www.ratsada.ac.th>
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๓
ระดับชั้นที่เปิดสอน มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖
ครุ ๘๗ คน นักเรียน ๑,๙๓๙ คน

นักเรียนที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนรัชฎา

มาจากจังหวัดตรัง และจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ๔๐ : ๖๐
อาชีพหลักของชุมชน คือ อาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนยางพารา
สวนปาล์ม สวนผลไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาชีพค้าขายและรับจ้าง

พื้นที่ของโรงเรียนด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันตกติดกับอำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้สภาพสังคมรอบโรงเรียนโดยรวมเป็นสังคมของคน ๒ จังหวัด (จังหวัดตรัง และจังหวัดนครศรีธรรมราช)

เป็นชุมชนชนบท

มีประชากรประมาณ ๒๕,๐๐๐ คน

ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โรงเรียนมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชน นักเรียนจึงได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชุมชนในการเข้าไปเรียนรู้ความเป็นอยู่ตลอดจนประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การทำบุญวันสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระ หนึ่งทะเลสูง และมโนราห์ เพื่อเข้าใจและเกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่น

ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตอบโจทยความคาดหวังของผู้ปกครอง

เมื่อผู้อำนวยการสาร เยาเมือง เดินทางมารับตำแหน่งที่โรงเรียนรัฐภา
วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ วันรุ่งขึ้น ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ในฐานะที่
เป็นศิษย์เก่าและเป็นคนในท้องถิ่นนี้ ท่านได้เชิญผู้ปกครองและชุมชน
มาประชุม เพื่อสอบถามความคาดหวังต่อโรงเรียน คำตอบที่ได้รับจาก
ผู้ปกครองคือ ต้องการให้โรงเรียนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนให้สูงขึ้น และนี่เองคือโจทย์ที่ท่านผู้อำนวยการต้องขบคิดและ
ดำเนินการตอบสนอง

ก่อนที่จะเดินทางมาดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ ท่านได้ดำเนินการขับเคลื่อน
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่บ้างแล้วที่โรงเรียนรัฐภาอนุประดิษฐ์
อนุสรณ์ จึงมีความเชื่อว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จะสามารถช่วย
แก้ปัญหาตามโจทย์ของผู้ปกครองและชุมชนได้ จึงเรียกประชุมครู
ทั้งโรงเรียนเพื่อคิดร่วมกัน และที่ประชุมได้ร่วมกันตั้งสมมุติฐานว่า
การสร้างให้เด็กมีอุปนิสัย “พอเพียง” ได้ จะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนดีขึ้น

>> เริ่มจากสร้างความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“ก่อนที่ครูจะให้เด็กสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับงานหรือกิจกรรมได้นั้น ครูต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักปรัชญาอย่างถ่องแท้ก่อน จึงจะสามารถนำไปใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ เพราะฉะนั้นการทำความเข้าใจกับครูจึงเป็นเรื่องที่สำคัญไม่แพ้กัน เราได้อาศัยคณะครูจากโรงเรียนห้วยยอด (ศูนย์การเรียนรู้) มาจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดทำแผนการเรียนรู้บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคณะครูของโรงเรียนรัชฎา ตลอดจนเป็นที่เลี้ยงในช่วงแรก จนครูรัชฎาสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปสู่การเรียนการสอนได้”

ผู้อำนวยการ
สำคร เย่าเนื่อง

นอกจากนี้ ครูแกนนำยังได้ดำเนินการนำตัวชี้วัดในหลักสูตรของทุกกลุ่มสาระ มาคลี่ จัดพิมพ์ แจกครูและนักเรียนให้ทราบทั่วกัน และกำหนดเป็นนโยบาย ของโรงเรียนที่จะให้มีการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกันในรูปของโครงการ ซึ่งเป็นโครงการที่เรียนรู้ร่วมกันในหลายวิชา โดยจัด เป็นระดับชั้น คณะครูในระดับชั้นเดียวกันมาวางแผนจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ร่วมกัน กำหนดตัวชี้วัดที่จะใช้ร่วมกัน พร้อมทั้งกำหนดปฏิทินงานร่วมกัน กำหนดผู้ติดตาม นิเทศ และเยี่ยมบ้านนักเรียน

ผู้บริหารกับการใช้ปรัชญาขอ เศรษฐกิจพอเพียง

ผู้บริหารกับการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ก่อนที่จะเล่าถึงเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนรัชฎา ขอนำท่านผู้อ่านมาทำความรู้จักกับผู้อำนวยการสาคร เย่าเหื่อง ผู้บริหารของโรงเรียนรัชฎาเสียก่อน เพราะบุคคลสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเป็นไปอย่างเรียบร้อย มักเป็นผู้นำสูงสุดของโรงเรียน

ผู้อำนวยการสาครมีคติในการทำงานว่า...

“จะทำอะไรเราต้องชอบสิ่งนั้น” และยินดีที่จะทำงานแบบ ๓ เติม คือ เติมที่ เติมเวลา และเติมความสามารถ ไม่เลือกงาน และเมื่อเป็นครูแล้วก็เกิดรักและศรัทธา ในอาชีพครู

อดีตท่านเคยเป็นครูผู้สอนอยู่ ๔ ปี ได้พยายามเรียนรู้งาน ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด บางที่ซ่อมก็พากับนักเรียนจนมีดีค่า แล้วพานักเรียนไปส่งที่บ้าน ไปพูดคุยกับผู้ปกครอง หรือบางครั้งก็ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ทำให้เกิดความสนิทสนมกับผู้ปกครองและชุมชน เมื่อชุมชนหรือผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนทำอะไรจะเป็นสื่อกลางมานำเสนอผู้บริหารทราบเสมอๆ เป็นครูผู้สอนที่พยายามเข้าไปช่วยงานต่างๆ ของโรงเรียน ไม่เกี่ยงงาน เพื่อจะได้ฝึกประสบการณ์ ท่านคิดอยู่เสมอว่าสิ่งไหนก็ตามที่สามารถช่วยเหลือสังคมได้ ท่านต้องทำ โดยเฉพาะในองค์กรของตน ท่านมีความคิดว่า “อยู่ที่ไหนต้องรักที่นั่น อย่าคิดรังเกียจที่นั่น” เพราะถ้ารังเกียจแล้วจะอยู่แบบไม่มีความสุข จะเห็นได้ว่าท่านมีหลักคิด “พอเพียง” อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตและงาน

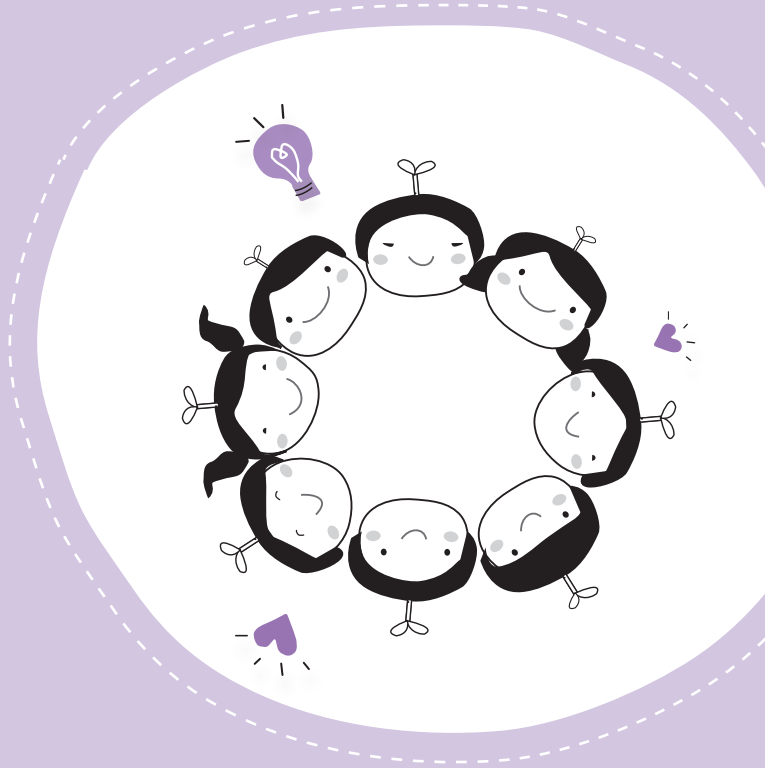

จากสิ่งที่ผู้อำนวยการสาครเล่า เห็นได้ว่า...

การฝึกให้นักเรียนได้ถอดบทเรียนจากการกระทำของตนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนได้พิจารณาใคร่ครวญถึงผลจากการกระทำของตนเองว่าสร้างความเดือดร้อนอะไรต่อตนเองหรือต่อผู้อื่น รู้ควรไม่ควรรู้สาเหตุของการกระทำ ทำให้เข้าใจตนเองมากขึ้น ทำตัวให้เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งการถอดบทเรียนนี้สามารถใช้ได้กับทุกเรื่องที่นักเรียนได้เรียนรู้หรือได้กระทำ ไม่จำเป็นต้องถอดบทเรียนเฉพาะเมื่อทำความผิดเท่านั้น แต่สามารถนำมาใช้ได้ทุกสถานการณ์

โครงการจิตอาสา

โครงการจิตอาสา

>> สร้างเด็กพอเพียง สร้างอย่างไร

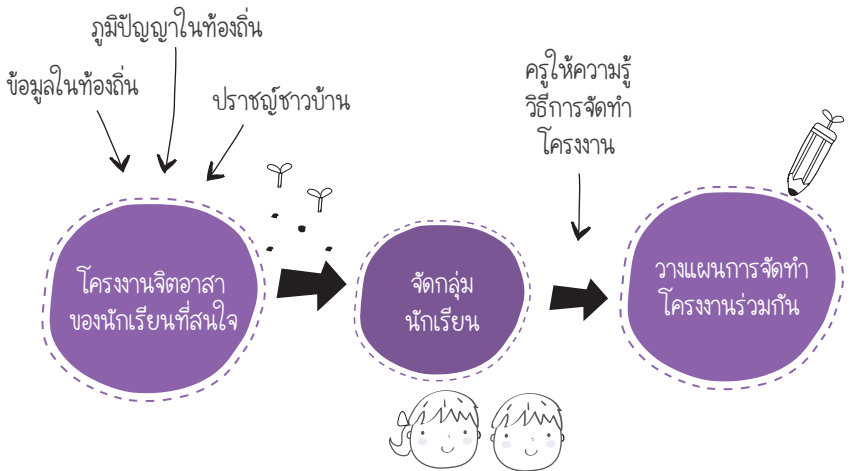
ท่านผู้อำนวยการเริ่มจากการนำหลักสูตรแกนกลาง ๒๕๕๑ มาศึกษาและวิเคราะห์พบว่า ในหลักสูตรได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ข้อที่ ๕ ไว้ว่า “อยู่อย่างพอเพียง” จึงได้นำคุณลักษณะที่พึงประสงค์นี้เป็นข้อบังคับให้เกิดการขับเคลื่อนของครูที่จะสร้างอุปนิสัย “พอเพียง” ให้เกิดกับนักเรียน ที่สำคัญการขับเคลื่อนครั้งนี้จะต้องมาจากครูที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งในขั้นแรกต้องช่วยให้ครูเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงเสียก่อน และต้องช่วยให้ครูสามารถทำตามนโยบายที่ให้ไว้ได้

.....
"การบูรณาการการเรียนการสอนที่ดีและเกิดผลดีนั้น ต้องให้เด็กนำไปใช้ ต้องลงสู่การปฏิบัติ ดังนั้น การขับเคลื่อนให้เกิดผลดีต้องให้เด็กทำโครงการ โรงเรียนจึงจัดทำโครงการจิตอาสาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปลูกฝังอุปนิสัย "พอเพียง" ขึ้น"
.....

เริ่มจากครูในระดับชั้นเดียวกันมาคิดรวมกันก่อนที่จะไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาของตนเอง โดยมีหัวหน้าระดับชั้นเป็นผู้ประสานให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันในช่วงพักรับประทานอาหารกลางวันและช่วงหลังเลิกเรียน เพื่อจะได้ทราบว่าใครสอนหรือมอบหมายงานอะไรให้นักเรียนไปบ้างจะได้ไม่เกิดการสั่งงานซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ ครูยังได้วางแผนนิเทศ เยี่ยมบ้านนักเรียน และติดตามปฏิทินงานที่นักเรียนได้กำหนดรวมกัน ซึ่งการทำงานครั้งนี้ก่อให้เกิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามมา

การจัดทำโครงการจิตอาสาของนักเรียนเป็นการทำกิจกรรมนอกเวลาเรียน โดยครูให้นักเรียนสำรวจข้อมูลในท้องถิ่น ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ตลอดจนประเพณีชาวบ้าน และความสนใจของนักเรียนที่ต้องการศึกษา โดยให้นักเรียนเลือกสิ่งที่สนใจจากข้อมูลที่สามารถได้ คนละประมาณ ๕ เรื่อง หลังจากนั้น ครูจะนำสิ่งที่นักเรียนสนใจมาจัดประเภทเพื่อจัดกลุ่มให้นักเรียนที่บ้านอยู่ใกล้กัน สนใจสิ่งที่คล้ายกัน อยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการจัดทำโครงการของนักเรียน หากมีนักเรียนที่อยู่บ้านไกลกันสนใจสิ่งที่คล้ายกันและอยากอยู่กลุ่มเดียวกัน หรือนักเรียนที่บ้านอยู่ใกล้กันสนใจต่างกันและอยากอยู่กลุ่มเดียวกัน ครูก็จะคอยชี้แนะข้อดี ข้อเสีย ในการทำโครงการร่วมกับคนที่อยู่ใกล้เคียงกัน หรือข้อลำบากในเรื่องการประสานงานกันและเรื่องเวลาหากอยู่ใกล้กัน แล้วให้นักเรียนตัดสินใจเลือกอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ แล้ว นักเรียนเลือกกลุ่ม และเลือกเรื่องที่จะศึกษา จากสิ่งที่ตนเองสนใจกลุ่มละ ๑ โครงการ หลังจากนั้น ครูจะให้ความรู้ในวิธีการจัดทำโครงการแก่นักเรียน แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนการจัดทำโครงการร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการทำงานครั้งนี้

>> โครงการสร้างเด็กพอเพียง

เมื่อสิ้นภาคเรียน นักเรียนจัดทำโครงการเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ครูจะพานักเรียน ถอดบทเรียนจากการทำโครงการ เพื่อชี้ให้นักเรียนเห็นกรอบหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเห็นการใช้หลักคิดในแต่ละขั้นตอนของการทำโครงการ พร้อมกันนั้นครูจะประเมินผลการเรียนตามตัวชี้วัดของแต่ละสาขาวิชาที่ได้ กำหนดไว้ เพื่อให้คะแนนและตัดสินผลการเรียนของนักเรียน หลังจากนั้น ครูจะ ร่วมกันคัดเลือกโครงการเด่นๆ ของนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น โครงการประดิษฐ์เครื่องบินเล็ก โครงการติดสีตีเป่า เครื่องแกงแดนใต้ น้ำสมุนไพร ในท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนเจ้าของโครงการนำกระบวนการหรือวิธีทำชิ้นงาน ที่ค้นพบจากโครงการนั้นๆ ไปสอนน้องโรงเรียนประถมในเขตพื้นที่บริการ ในวันหยุดราชการ หรือวันเสาร์อาทิตย์ จึงเป็นที่มาของชื่อ “โครงการจิตอาสา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปลูกฝังอุปนิสัย “พอเพียง” และท่าน ผู้อำนวยการแจ้งว่า โครงการนี้เป็น “เรื่องเด่นของโรงเรียน” เพราะนักเรียน ได้ฝึกการนำหลักคิดพอเพียงไปใช้สร้างความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ที่ทำให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แล้วยังสร้าง จิตสำนึกรักท้องถิ่น และทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างนักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอีกด้วย

>> เชื่อมอบต. หนุนโครงการจิตอาสา

การนำโครงการต่างๆ ไปสอนน้องๆ ในชุมชนนั้น โรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมไม่มากนัก แต่ได้แรงสนับสนุนจากชุมชน ซึ่ง ผู้อำนวยการสาครมีเทคนิควิธีการที่น่าสนใจ สามารถเป็นแบบอย่างในการดึง ความร่วมมือจากชุมชน ด้วยการจัดเวทีท้องถิ่นขึ้นในโรงเรียน เชิญผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำชุมชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน อบต. มาประชุมปรึกษาร่วมกัน แจงว่าเด็กนักเรียนโรงเรียนรัฐฯ เป็นลูกหลานของชุมชน และจากป้ายคำประกาศของผู้นำชุมชนที่กล่าวไว้ว่า “จะดูแลประชาชนตั้งแต่ปฏิสนธิจนชีวิตจะหาไม่” นั้น ขณะนี้ลูกหลานของท่าน ประชาชนที่ท่านจะต้องดูแล มีผลงานและมีจิตอาสาที่จะนำความรู้ไปสอนน้องๆ แต่ขาดงบประมาณที่จะดำเนินการ จึงขอให้ช่วยดูแลเด็กด้วย ครั้งแรกๆ ก็มีเสียงค้านว่า เด็กๆ อายุยังไม่ถึง ๑๘ ปี ไม่ใช่ฐานเสียง แต่ท่านได้ชี้ให้เห็นว่า พ่อแม่ของเด็กนักเรียนคือฐานเสียงที่ดี การดูแลสนับสนุนนักเรียนเท่ากับสนับสนุนพ่อแม่ของนักเรียนเช่นกัน นอกจากนี้ การศึกษาบ้านเรา เด็กเก่งๆ ที่มีความพร้อมจะเข้าไปเรียนในตัวจังหวัด แต่เด็กที่ยากจน ขาดความพร้อม หรือเด็กที่มีปัญหา จะเรียนในชุมชน ซึ่งเด็กเก่งเมื่อจบการศึกษาจะทำงานในเมือง ไม่กลับมาพัฒนาในชุมชน เด็กที่อยู่กับชุมชนก็คือเด็กที่ต่อไปจะสมัครเป็นอบต. ดังนั้น ถ้าไม่ช่วยกันพัฒนาเด็กเหล่านี้ ต่อไปชุมชนก็จะด้อยลง ที่สำคัญประเทศของเรากำลังก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หากเด็กของเราไม่รู้ว่ามีห้องถิ่นมีอะไรดี จะมีประโยชน์อะไร จึงจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนให้เด็กทำโครงการสำรวจห้องถิ่นตนเอง และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษไว้ เพื่อที่เด็กจะได้รู้จักและภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง และสามารถแนะนำคนต่างถิ่นได้ สุดท้ายทุกคนเห็นดีเห็นงามที่จะสนับสนุนงบประมาณโครงการจิตอาสาของนักเรียน ซึ่งท่านได้สร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองโดยการชี้แจงว่างบประมาณที่จะสนับสนุนนักเรียนนั้นทางท้องถิ่นไม่ต้องให้ผ่านทางโรงเรียน แต่ให้ผู้ปกครองและนักเรียนไปติดต่อกับผู้นำท้องถิ่นโดยตรง ท่านเป็นเพียงผู้ประสาน ตัวท่านเองก็จะมีข้อครหาเรื่องความโปร่งใส และการที่ผู้ปกครองได้สนทนากับผู้นำท้องถิ่นโดยตรง ก็จะได้ประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

การดำเนินกิจกรรมโครงการนี้ได้รับการตอบรับจากชุมชนและท้องถิ่นดีมาก โครงการจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือและสอนน้องๆ โรงเรียนประถม ได้พัฒนาเพิ่มขึ้น

ในการช่วยบริการท้องถิ่น เช่น นักเรียนเจ้าของโครงการจะร่วมกับ อบต. จัดกิจกรรมวันเด็ก อาทิ

โครงการติดสตีเป่า - เล่นดนตรีกล่อมรุ่มน่อง

โครงการเครื่องร่อน - สอนรุ่มน่องทำเครื่องร่อน

โครงการเครื่องแกงแดนใต้ - สอนวิธีทำเครื่องแกง แล้วนำเครื่องแกงไปปรุงอาหารเลี้ยงเด็ก ๆ

โครงการน้ำผลไม้สมุนไพร - ทำน้ำผลไม้แจกเด็ก ๆ ที่มาร่วมกิจกรรมวันเด็ก การจัดกิจกรรมเหล่านี้ทาง อบต. เป็นผู้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้กับนักเรียน โดยนักเรียนมีหน้าที่นำความรู้ที่ได้รับจากการทำโครงการมาถ่ายทอดให้กับรุ่มน่อง

>> ทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง

ปัญหาเกิดขึ้นจากการที่ผู้ปกครองบางคนไม่เข้าใจในการเรียนการสอนด้วยโครงการ เนื่องจากคิดว่าเด็กมาโรงเรียนครูต้องสอนหนังสือ ทำไมครูจึงไม่สอน แต่ปล่อยให้เด็กไปหาความรู้กันเองในท้องถิ่น โรงเรียนจึงต้องแก้ปัญหาด้วยการเชิญผู้ปกครองมาประชุม ชี้แจงว่าการสอนแบบโครงการที่ให้นักเรียนกลับเข้าไปศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาในท้องถิ่น เป็นกระบวนการสอนที่ทำให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น จากการเผชิญสถานการณ์จริง ดังนั้น เมื่อผู้อำนวยการสาครชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจแล้ว จึงได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองที่จะทำหน้าที่เป็นภูมิปัญญาให้กับลูกหลานในท้องถิ่น ซึ่งก็ได้การตอบรับจากผู้ปกครอง/ชุมชนเป็นอย่างดี ณ จุดนี้เองที่ผู้อำนวยการสาครค้นพบว่าการที่ไม่ได้ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบก่อนลงมือทำ ก่อให้เกิดปัญหาได้ เพราะท่านไม่ได้สร้างภูมิคุ้มกันไว้ก่อน ซึ่งจะเป็นบทเรียนที่ได้ติดตัวท่านในการทำงานครั้งต่อไป

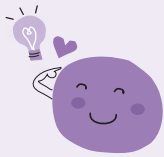

จากการบริหารจัดการโครงการจิตอาสา จะเห็นได้ว่าผู้อำนวยการสาครได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงาน เช่น

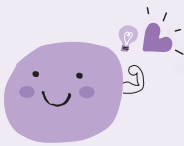
พอประมาณ

>> เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า โรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอ หากไม่หาปัจจัยภายนอกมาเกื้อหนุน กิจกรรมของนักเรียน จะไม่มีความยั่งยืน และท่านทราบดีว่าศักยภาพของอบต. สามารถที่จะสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของนักเรียนได้

มีเหตุผล

>> เมื่อทราบว่าโรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะเกื้อหนุนกิจกรรมนี้ จึงต้องหาผู้อุปถัมภ์เพิ่มขึ้น โดยการจัดเวที ท้องที่ในท้องถิ่น และต้องชี้แจงให้ผู้นำท้องถิ่นมีความเข้าใจ มีความตระหนักที่จะต้องให้การสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาเยาวชนของตน

ภูมิคุ้มกัน

>> ท่านผู้อำนวยการได้ศึกษาข้อมูลประกอบการวางแผน เพื่อชี้แจงให้ผู้นำชุมชนได้เห็น และเกิดความตระหนักที่จะสนับสนุนนักเรียน พร้อมทั้งวางแผนสร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ในเรื่องของงบประมาณที่อบต. จะสนับสนุนนักเรียน โดยไม่ต้องผ่านโรงเรียนทำให้กิจกรรมนี้เกิดความยั่งยืน

ความรู้

>> ท่านผู้อำนวยการมีความรู้ก่อนว่าผู้ปกครองและชุมชนมีความคาดหวังอะไรจากโรงเรียน จากข้อมูลที่ท่านนำมาชี้แจงผู้ปกครอง เป็นประเด็นที่ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสำคัญ ตั้งแต่ป้ายประกาศ “จะดูแลประชาชนตั้งแต่ปฏิสนธิจนชีวิตจะหาไม่” หรือประเทศจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เด็กๆ ในชุมชนต้องมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง และในชุมชนมีของดีอะไรที่จะอวดคนต่างถิ่นหรือต่างชาติได้ ที่สำคัญเด็กในชุมชนในวันนี้คือผู้ที่อยู่ในชุมชนและจะต้องพัฒนาชุมชนในวันข้างหน้า ซึ่งประเด็นต่างๆ ที่ผู้อำนวยการพูดสามารถชี้แนะให้ผู้นำในชุมชนได้เห็น ได้ฟังและต้องคิดตามในที่สุด

คุณธรรม

>> ความเมตตา ความปรารถนาดี ความมานะอดทนของผู้อำนวยการที่ต้องการสร้างลูกศิษย์และสร้างชุมชนบ้านเกิดของตนเอง

นำไปสู่เป้าหมายใน ๔ มิติ ได้แก่

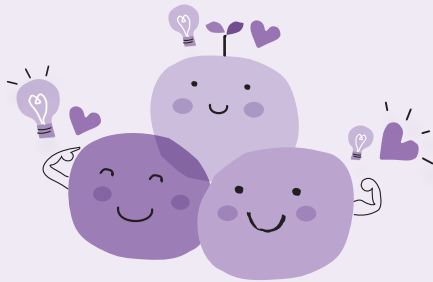
>> **มิติสังคม** เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม ตั้งแต่นักเรียนได้รับความรู้ ความช่วยเหลือจากภูมิปัญญา ได้รับการอนุเคราะห์จากผู้นำในท้องถิ่น ผู้ปกครองเห็นความเกื้อกูลของผู้นำท้องถิ่นเกิดความรักใคร่ นับถือ และนักเรียนเรียนรู้ที่จะได้ทำกิจกรรมให้ความรู้กับน้องๆ นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสังคม

>> **มิติวัดดู/เศรษฐกิจ** งบประมาณที่สนับสนุนนักเรียนให้ทำกิจกรรม เพื่อสร้างเยาวชนในท้องถิ่น อนุรักษ์อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดการไหลเวียนของทรัพยากรอยู่ในท้องถิ่น หากเด็ก นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไว้มาปรับใช้ ก็จะสามารถลดรายจ่าย หรือสร้างรายได้ให้กับตนเองหรือท้องถิ่นได้

>> **มิติวัดธรรม** มิตินี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า เมื่อเด็กได้เรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หากเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของ ภูมิปัญญาก็จะนำสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญา สืบทอดภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ และนำความรู้ไปแนะนำคนต่างถิ่นหรือ ชาวต่างชาติให้รู้จักวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองได้

>> **มิตีสื่อแวดล้อม** เมื่อเด็กเกิดความรักในท้องถิ่น พวกเขาจะอมดูแล ท้องถิ่นของตนเองให้มีสภาพที่ดีน่าอยู่ ซึ่งรวมถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม ของท้องถิ่นของพวกเขานั่นเอง

กิจกรรมโครงงานจิตอาสา นี้ ถือเป็นกิจกรรมเด่นของโรงเรียน เพราะ
กิจกรรมนี้ได้สร้างเด็กให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น บนฐานทรัพยากร
ที่มีอยู่ใกล้ตัว คือในชุมชนท้องถิ่น และที่สำคัญได้สืบทอดภูมิปัญญา
ของบรรพบุรุษไว้

จากการที่ได้ฟังผู้อำนวยการสาคร สามารถสรุปได้ว่า

เด็กๆ ได้เรียนรู้จากการลงศึกษาชุมชน มีจิตอาสาในการ
ช่วยสอนน้องโรงเรียนประถม และช่วยบริการงานขอ
ชุมชน/อบต. แต่คำถามต่อไปคือเด็กมีผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้สูงขึ้นได้อย่างไร ?

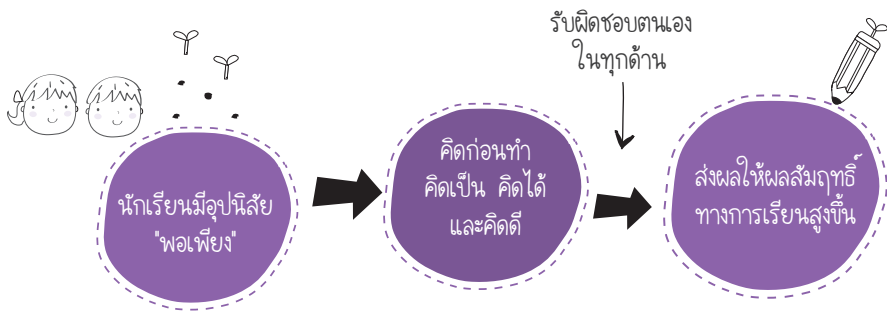
>> อุปนิสัย "พอเพียง" ส่งผลต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เมื่อนักเรียนมีอุปนิสัย "พอเพียง" จะคิดก่อนทำ มีหลักในการคิด รู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ รู้ว่านักเรียนควรทำอะไร ควรรับผิดชอบตนเองอย่างไร เมื่อนักเรียนคิดได้เช่นนี้ ย่อมส่งผลให้เขารับผิดชอบต่อตนเองทุกด้าน รวมถึงด้านการเรียนด้วย สุดท้ายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพวกเขาจะสูงขึ้นอย่างแน่นอน

จากการที่นักเรียนได้ฝึกการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำกิจกรรม และการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้เริ่มมีพฤติกรรม "คิดก่อนทำ" ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และค่อยๆ สะสมเป็น "อุปนิสัย" (กระบวนการฝึกให้เด็กมีอุปนิสัย "พอเพียง" จะกล่าวถึงและลงรายละเอียดในบทครูแกนนำ)

โครงการนี้ยังทำให้ผู้ปกครองหันมาสนใจนักเรียนมากขึ้น จากที่ไม่ค่อยได้สนทนาพูดคุยกับลูก เมื่อนักเรียนต้องไปเรียนรู้ด้วย หรือไปขอความรู้จากสิ่งที่ทำอยู่ ทำให้เกิดการพูดคุยระหว่างพ่อแม่กับลูกหรือเพื่อนๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัวแน่นขึ้น หรือผู้ปกครองบางท่านที่เคยดูว่าลูกอย่างเดียวก็หันมาพูดคุยดีๆ กับลูกมากขึ้น ทำให้ครอบครัวอบอุ่นขึ้น ผลงานความสำเร็จของนักเรียนเป็นที่ยอมรับของน้องๆ และชุมชน นักเรียนได้รับการยกย่องทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และเกิดความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ของตนเองมากขึ้น สุดท้ายจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบและใส่ใจกับการเรียนของตนเองมากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนรู้ที่ดีขึ้น สิ่งที่ทำานผู้อำนวยการสาครเชื่อว่า “การสร้างเด็กให้มีอุปนิสัย “พอเพียง” ได้ จะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น” นั้น ความเป็นไปได้เมื่อครูได้ฝึกให้นักเรียนทำโครงการด้วยหลักคิด “พอเพียง” บ่อยๆ หรือให้นักเรียนใช้หลักคิด “พอเพียง” ในการทำงานทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็งานที่เกิดจากการเรียนการสอนในทุกรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งในสถานการณ์ประจำวัน จนหลักคิด “พอเพียง” นี้ซึมลึกลงในตัวนักเรียน สุดท้ายนักเรียนจะมีอุปนิสัย “พอเพียง” ซึ่งอุปนิสัย “พอเพียง” นี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนด้วย จึงมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยตรง

จากสิ่งที่ผู้อำนวยการสาครเล่าให้ฟังทั้งหมด ทำให้สามารถประมวลได้ว่า เมื่อนักเรียนมีหลักคิด “พอเพียง” จนซึมลึกอยู่ในตัวและพัฒนาเป็นอุปนิสัย “พอเพียง” จะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเมื่อนักเรียนมีอุปนิสัย “พอเพียง” จะทำให้นักเรียนคิดก่อนทำ คิดเป็น คิดได้ และคิดดี เมื่อพวกเขา รู้จักคิดก่อนทำ ก็จะคิดว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ และรู้ว่าเมื่อเป็นนักเรียนควรทำอะไร ควรรับผิดชอบตนเองอย่างไร เมื่อนักเรียนคิดได้ เช่นนี้ ย่อมส่งผลให้เขารับผิดชอบต่อตนเองทุกด้าน รวมถึงด้านการเรียนด้วย ซึ่งสุดท้ายก็จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพวกเขาสูงขึ้นอย่างแน่นอน

เส้นทางการขับเคลื่อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

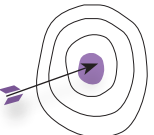
เส้นทางการ
ขับเคลื่อนปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง

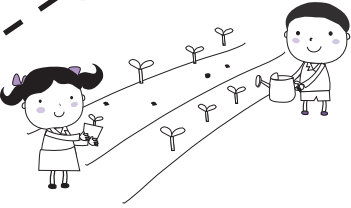
ย้อนไปเมื่อปี
๒๕๕๑

๒๕๕๒

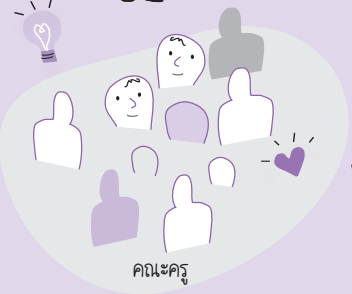
๒๕๕๕

ปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง

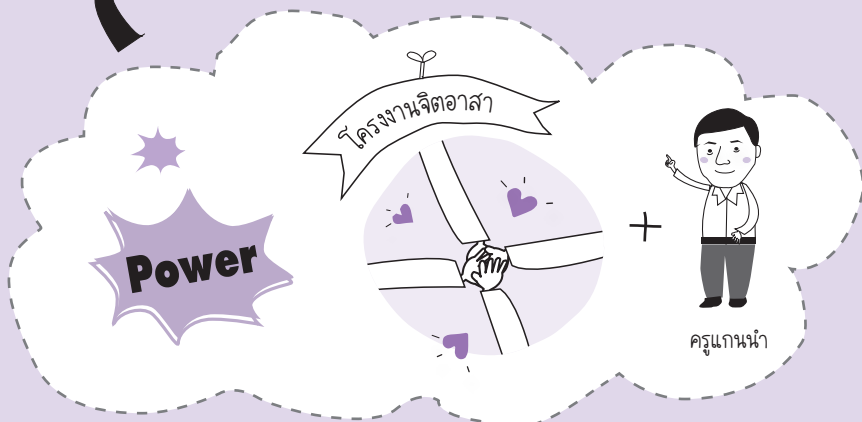
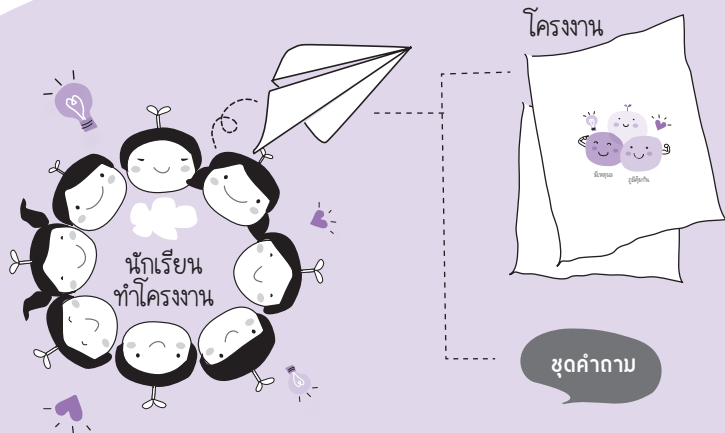

กลุ่มผู้ปกครอง

คณะครู

เส้นทางกำรขับเคลื่อนปรัชญาขอ เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนร้ชฎำ

>> ช่วงแรก

รับรู้ ลองทำ ยังไม่เข้ำใจชัดเจน (๒๕๕๑-๒๕๕๓)

ย้อนไปเมื่อปี ๒๕๕๑ ครูเริ่มมีความรู้ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ
รู้หลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข แต่ไม่เข้ำใจว่าจะนำไปใช้ได้อย่างไร ต่อมาในปี ๒๕๕๒
โรงเรียนกำหนดให้ครูเขียนแผนกำรเรียนรู้บูรณำกำรกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง แต่ในช่วงนั้นยังเข้ำใจไม่ชัดเจน กำรเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งไปที่
เกษตรทฤษฎีใหม่และโครงงำนอาชีพ ไม่มีโครงกำรรองรับกำรจัดกิจกรรมตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผนบูรณำกำรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
จึงไม่สัมฤทธิ์ผลตามนโยบาย

>> ช่วงที่ ๒

วางโครงสร้ำงกำรขับเคลื่อนเริ่มจากสร้ำงความเข้ำใจที่ถูกต้อง(๒๕๕๔-๒๕๕๖)

จนกระทั่งปี ๒๕๕๔ ผู้อำนวยการสำครที่มีศรัทธำในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ได้นำความรู้จากกำรขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนเดิมมำใช้ที่
โรงเรียนร้ชฎำ และเริ่มต้นขับเคลื่อนอย่างจริงจังจนกระทั่งนำพำโรงเรียนร้ชฎำเป็น
ศูนย์กำรเรียนรู้ (ตั้งค้ำงล่ำวของคุณหญิงชฎำ วัฒนศิริธรรม กรรมกำรมูลนิธิสยาม
กัมมจล ที่ว่ำ "ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำในกำรสร้ำงหลักและวางเข็มทิศ
ให้กับองค์กร กระตุ้นให้เกิดกลยุทธ์และแนวทงที่เหมาะสมภำยใต้ทรัพยากรที่จำกััด
และที่สำคัญคือกำรสนับสนุนให้บุคลากรของโรงเรียนนำปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงมำเป็นหลักคิดในกำรพัฒนำชีวิตและงำน")

เมื่อเข้ามาเป็นผู้บริหารโรงเรียนใหม่ๆ ท่านผู้อำนวยการเริ่มจากการวิเคราะห์ครูพบว่าส่วนใหญ่มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้อยู่บ้างแล้วแต่ยังไม่เข้าใจ งานแรกต้องทำให้ครูเข้าใจในหลักปรัชญาเสียก่อน ขณะเดียวกันได้กำหนดเป็นนโยบายให้ครูทุกคนต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงาน เช่น ให้นำมาวิเคราะห์โครงการก่อนขออนุมัติ และให้ครูต้องออกแบบการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และช่วยให้ครูสามารถทำงานได้ จึงได้ส่งผู้บริหารและครูออกไปร่วมกิจกรรมขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น และสนับสนุนให้นำความรู้ที่ได้กลับมาใช้ยกระดับการทำงาน ตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมคือการส่งครู ๘ คน เข้าร่วมอบรม “โครงการจิตอาสา” ที่มูลนิธิสยามกัมมาจลสนับสนุนให้คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ ผู้อำนวยการสถาบันเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) จัดให้กับโรงเรียนเครือข่ายที่ทำงานกับชุมชนในภาคใต้ หลังจากเสร็จสิ้นการอบรมคุณทรงพลได้ให้ครูตัดสินใจพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยการสมัครเข้าร่วมโครงการจิตอาสาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปลูกฝังอุปนิสัย “พอเพียง” ของนักเรียน ซึ่งโครงการนี้จะสำเร็จได้ต้องเกิดจากความร่วมมือของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเงื่อนไขว่าผู้เข้าร่วมต้องมีความสมัครใจไม่บังคับ ไม่เน้นปริมาณ ในครั้งนั้นมีครูจากโรงเรียนรัฐราษฎร์สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ๘ คน ในจำนวน ๘ คนนั้น ครูสมจิตร์ ทองพริก ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สมัครเข้าร่วมโครงการเพื่อต้องการรู้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปลูกฝังอุปนิสัย “พอเพียง” ของนักเรียนได้จริงหรือ ส่วนครูกรกวีร์ สุจิตะพันธ์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สนใจที่จะเรียนรู้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะบูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ได้อย่างไร ประกอบกับครูสัณหทัย ปานอ่อน ซึ่ง

ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการเชิญชวนครูให้ลองเข้าร่วมโครงการ จึงทำให้มีครูเข้าร่วมโครงการรวมครูสัณห์ชัยด้วย เป็นจำนวน ๘ คน ได้แก่ ครู สมจิตร์ ทองพริก ครูอำนวย ธนุศิลป์ ครูจันทนา ทองอ่อน ครูเพ็ญศรี เพ็งสวัสดิ์ ครูกรกวีร์ สุจิตะพันธ์ ครูสุณีย์ รักรัษฎวรรณ และคุณนิกร สุนทรนนท์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากท่านผู้อำนวยการอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมหรือ การทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งครูทั้ง ๘ ท่านได้เรียนรู้ และนำ กระบวนการในโครงการนี้ไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จนเกิดผลการเปลี่ยนแปลง ที่นักเรียน ทำให้ครูท่านอื่นสนใจเข้ามาร่วมเรียนรู้ด้วย และทำให้ท่านเหล่านี้ กลายเป็นแกนนำขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในที่สุด

นอกจากนี้ ผู้อำนวยการสาครยังได้ประสานให้โรงเรียนห้วยยอดซึ่งเป็นศูนย์การ เรียนรู้ฯ ในภาคใต้ที่อยู่ใกล้กัน และได้ร่วมเรียนรู้ “โครงการจิตอาสา” มาด้วยกัน มาให้ความรู้และมาเป็นพี่เลี้ยงครูทั้งในเรื่องของการออกแบบการจัดการเรียนรู้อ การเขียนแผนบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดกระบวนการ ถอดบทเรียนให้กับครู

ในขณะที่เดียวกันได้เชิญนายสถาพร พันธุ์ประดิษฐ์ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงาน เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดตรัง อดีตนักเรียนแกนนำโรงเรียนห้วยยอด ที่มีความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดีมาจัดกิจกรรม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และลองให้นักเรียนร่วมกันสร้างชิ้นงานโดยใช้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และถอดบทเรียนหลังทำกิจกรรม โดยมีครูร่วม เรียนรู้ไปด้วย

เมื่อครูมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการทำงานแล้ว จึงกำหนดให้ครูจัดทำแผนบูรณาการปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้อำนวยการจะเป็นผู้ตรวจแผนจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งให้

คำแนะนำ เมื่อครูจัดกิจกรรม จะเข้าไปให้กำลังใจ และนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตร นอกจากนี้สนับสนุนให้ครูทั้ง ๘ คนดังกล่าว เป็นผู้บุกเบิกการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยส่งไปเรียนรู้จากการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษา ดูงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างสม่ำเสมอ กำหนดให้นำกลับมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และขยายผลสู่เพื่อนครูในโรงเรียน

"...มีครูสมัครใจมาร่วมกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ๔ คนจากทั้งหมด ๗๓ คน ผมเริ่มจากจุดเล็กๆ เพื่อขยายให้ใหญ่ในภายหลัง จริงๆ แล้วผมมองว่าตัวเองโชคดีที่ได้เห็นครูหลายท่านทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ก่อนแล้วแม้ยังไม่เป็นระบบมากนัก จึงจัดให้มีเวทีครูในเรื่องการออกแบบการเรียนรู้ ขอความร่วมมือจากครูโรงเรียนห้วยยอดมาเป็นวิทยากร เป็นพี่เลี้ยง พาฝ่ายวิชาการไปเรียนรู้ และกำหนดให้ครูพยายามสอดแทรกหลักปรัชญาผ่านหลายๆ วิธีการ ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบโครงงาน การทำหลักสูตรมาตรฐานสากล ฐานการเรียนรู้ รวมถึงการเขียนแผนปฏิบัติการโรงเรียนที่กำหนดให้ทุกโครงการของโรงเรียนต้องวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังใช้เครื่องมือ PLC หรือชุมชนการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ให้ผู้บริหารและเพื่อนครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความก้าวหน้าของงาน อุปสรรคปัญหา รวมถึงสุขและทุกข์ของครู จนในปัจจุบันโรงเรียนรัชฎา มีครูร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทั้งสิ้น ๓๔ คน"

จากการสอบถามครูที่เข้ามาเป็นแกนนำรุ่นใหม่ ได้ความว่าเพราะเห็นความสำเร็จของครูแกนนำทั้ง ๘ คน ที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนก้าวหน้า มีความคิด มีเหตุผลในการกระทำ และกล้าแสดงออกมากขึ้น และเห็นผลจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ตั้งคำถามถอดบทเรียนกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสีย ทำให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น จึงเริ่มสนใจอยากลองนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บ้าง เมื่อมาถามครูแกนนำรุ่นพี่จะให้ความรู้ คอยแนะนำช่วยอธิบายว่าจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างไร ทำให้มีกำลังใจที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จัดการเรียนรู้นักเรียน

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้อำนวยการสาคร ยี่ดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในข้อ "ระเบิดจากข้างใน" มาใช้ คือเริ่มจากจุดเล็กๆ ด้วยความสมัครใจของครูเพียง ๘ ท่าน ที่เป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำงานอย่างมีความสุข ผู้อำนวยการสนับสนุนเพิ่มพูนความรู้ให้กับคณะทำงาน ทุกคนเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของตนเองได้ ครูทั้ง ๘ คนจึงเปรียบประดุจผู้นำร่องโครงการ เมื่อโครงการที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จ ทำให้นักเรียนอีกส่วนหนึ่งของโรงเรียนมองเห็นภาพชัดเจนขึ้น เกิดความเข้าใจ เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน จึงเกิดความสนใจและความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการ โดยมีผู้ที่มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จมาแล้วเป็นที่เลี้ยงคอยชี้แนะ ทำให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนรัชฎาเกิดความเข้มแข็งและมั่นคง ทั้งนี้เป็นเพราะการทำงานที่เกิดจาก "ใจ" ออกจากท่ามีศรัทธา ระเบิดจากภายในตน จึงทำให้เกิดพลังในการทำงานนั่นเอง

สร้างการเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการถอดบทเรียนกิจกรรมเรียนปนเล่น

โดย ครูสถาพร พันธุ์ประดิษฐ์ อดีตครูอัตราจ้าง*

* ปัจจุบันครูสถาพร พันธุ์ประดิษฐ์ ได้ย้ายไปบรรจุเป็นนักวิชาการศึกษา ชำราชมการกรุงเทพมหานคร

สร้างการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการถอดบทเรียนกิจกรรมเรียนปนเล่น

โดย ครูสถาพร พันธุ์ประดิษฐ อดีตครูอัตราจ้าง

เครื่องมือที่สำคัญมากในการสร้างการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง คือ คำถามของครู ในการตั้งคำถามแต่ละครั้ง ครูต้องรู้เป้าหมายหรือคาดหวังว่าจะให้เด็กเรียนรู้อะไร และขั้นตอนสุดท้ายของการถอดบทเรียนของนักเรียน ครูต้องนำนักเรียนเข้าสู่กรอบหลักคิด ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขได้อย่างชัดเจน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าท่านผู้อำนวยการได้เชิญให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครูหลายครั้ง เนื่องจากการอบรมเพียง ๑-๒ ครั้งยังไม่สามารถทำให้ครูเข้าใจได้เองแท้ โชคดีที่ครูสถาพรซึ่งเคยเป็นนักเรียนโรงเรียนห้วยยอดที่ได้รับการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๒ และเป็นแกนนำเยาวชนที่ได้เรียนรู้วิธีการออกแบบกระบวนการสร้างการเรียนรู้มาจากคุณทรงพล เจตนาวณิชย์ จึงได้ออกแบบกิจกรรมสร้างความเข้าใจและทดลองใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการทำกิจกรรมเรียนปนเล่น และถอดบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจกระจ่างขึ้น กิจกรรมนี้สามารถนำมาใช้ได้ทั้งกับครูและนักเรียน

ดังตัวอย่างที่ครูสถาพรสร้างความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับครูผ่านกิจกรรมพับกระดาษ เริ่มจากแจกกระดาษเอ ๔ ให้ครูคนละ ๑ แผ่น แล้วให้โจทย์ว่าจะพับเป็นอะไรก็ได้แต่ห้ามฉีกในเวลา ๓ นาที เมื่อพับกระดาษเสร็จ ขวนครูกลับมาพิจารณาชิ้นงานของตน และตั้งคำถามที่เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่างชุดคำถาม ถอดบทเรียนหลังทำกิจกรรม

"ทำไมถึงพับเป็นจรวด"

>>

ครูผู้เข้าอบรมก็จะให้เหตุผลของตน

"เพราะอยากไปทุกๆ ที่เป็นแรงบันดาลใจ
เลยพับเป็นจรวด เพราะจะได้ไปทุกที่"
(ก่อนจะทำอะไรต้องมีเหตุผล)

"แล้วตอนที่พับเป็นจรวด
ครูกคิดว่าต้องใช้ความรู้
อะไรบ้าง"

>>

"ใช้หลักคณิตศาสตร์"
"การพับครึ่ง และการวัดองศา"
(เงื่อนไขความรู้)

"ครูได้เรียนรู้มาจากไหน"

>>

"สมัยตอนเรียนมัธยมในวิชาคณิตศาสตร์"
(เงื่อนไขความรู้)

"เมื่อได้กระดาษไป แล้วครู
พับจรวด ครูกคิดว่าอะไรบ้าง"

>>

"นึกถึงคนที่จะพาไปด้วย" (ต้องการถาม
ถึงขั้นตอนทำงานแต่ได้คำตอบเป็นเรื่อง
เหตุผล จึงต้องถามให้ชัดขึ้น)

"แล้วกับกระดาษที่มี จะพับเป็นจรวด ครูต้อง
นึกถึงอะไรอีก จึงจะพับเป็นจรวดได้"

ครูผู้เข้าอบรมก็จะให้เหตุผลของตน

"ครูมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง"

"เริ่มต้นตั้งแต่พับครึ่งก่อน แล้วก็คิดว่า จะพับจรวดในรูปแบบไหน"

"แล้วหลังจากพับจรวดเสร็จแล้ว รู้สึกเป็นยังไงบ้าง"

"ผมก็ภาคภูมิใจในงานของผม"

"พับกระดาษนี้ ได้ฝึกทักษะอะไรกันบ้าง ได้ฝึกนิสัยอะไรบ้าง" ถ้าให้เวลา ๑๐ นาที ให้พับกระดาษใหม่ ครูจะอยากเปลี่ยนวิธีใหม่"

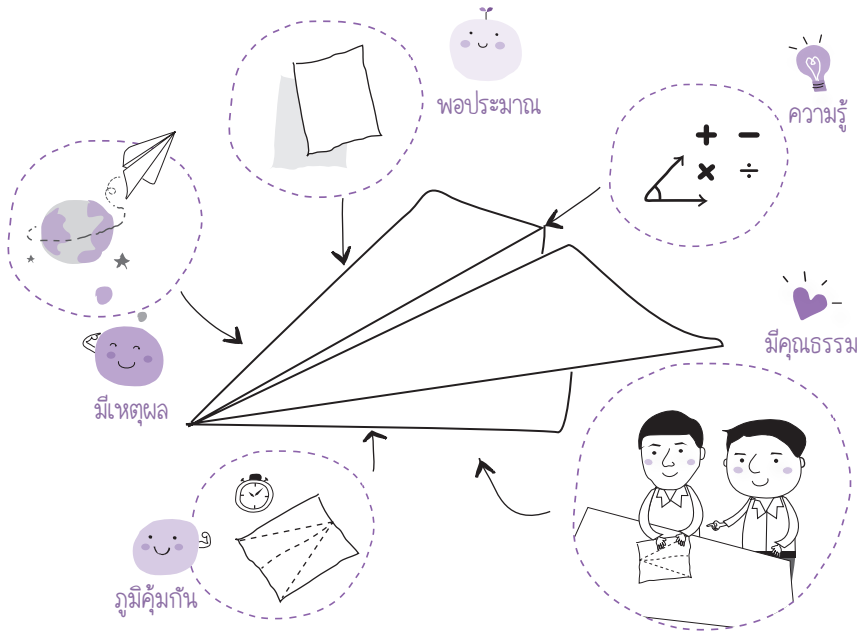
"เปลี่ยน"

"ให้ครูดูชิ้นงานที่ทำคิดว่าอะไรที่ทำได้ดีแล้วบ้าง อะไรที่ยังทำไม่ได้ดี เพราะอะไร แล้วจะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไร"

"ยังพับได้ไม่เรียบร้อย ต้องเพิ่มรายละเอียดมากกว่านี้"

ครูสถาพรชวนครูวิเคราะห์กิจกรรมนี้ คำถามแรก เป็นการถามหาเหตุผลว่า “ทำอะไร” “เพื่ออะไร” ก่อนจะทำงานใดๆ เราต้องมีความรู้ อาจมาจากความรู้เดิมที่มี ซึ่งในที่นี้เป็นความรู้เรื่องรูปทรงเรขาคณิต การถามหาวิธีทำงานเพื่อดูว่ามีขั้นตอนการทำงานที่เป็นระบบ หรือมีการวางแผนในการทำงานหรือไม่ อย่างไร คือภูมิคุ้มกัน แล้วการพับกระดาษมีข้อกำหนดที่ต้องคำนึงถึง เช่น เวลา จำนวนกระดาษ และพับอะไรก็ได้ที่ทำได้ คือครูต้องประเมินศักยภาพตนเองแล้วว่าจะสามารถพับอะไรได้ด้วยกระดาษ ๑ แผ่น ให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด เป็นการตัดสินใจบนความพอประมาณ และการทำงานให้สำเร็จได้ก็ต้องมีความรอบคอบและระมัดระวัง มีความใจเย็น อุดหนุน ไม่ย่อท้อ ผลงานก็จะออกมาสวยงามเรียบร้อย ก็คือคุณธรรม

ครูสถาพรสรุปด้วยการยกตัวอย่างกิจกรรมที่เคยจัดให้เด็กลงมือทำในเรื่องเดียวกับที่ให้ครูทดลองทำ คือให้เด็กสร้างหอคอยกระดาษแข่งกัน โดยใครที่สร้างได้สูงกว่าและไม่ล้มจะเป็นผู้ชนะ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการสร้างชิ้นงาน และตั้งคำถามถอดบทเรียนให้นักเรียนได้เห็นว่าเขาได้ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน

การทำงานตรงไหนบ้าง โดยมีชุดคำถาม ๘ คำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ครูจะสามารถนำไปปรับใช้ได้ (ดังรายละเอียดในหน้า ๙๕)

จุดเด่นของ
ครูสถาพร คือ

ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือทำ ครูมีบทบาทในการตั้งคำถาม ถอดบทเรียน ชวนคิดจากสิ่งที่ทำ วิเคราะห์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ และเชื่อมโยงให้เห็นภาพการนำไปใช้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นภาพที่จะนำไปปรับใช้ได้

นอกจากนี้ ยังย้ำอีกว่าครูต้องมีทักษะในการตั้งคำถาม กิจกรรมที่นักเรียนทำทุกกิจกรรม หรือทุกชิ้นงาน ครูสามารถนำชุดคำถามเหล่านี้ไปปรับใช้ได้เลย สามารถถามได้หลายช่วง/หลายขั้นตอน เพราะนักเรียนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้ในทุกขั้นตอนของการทำงาน

"จะเห็นได้ว่า การตั้งคำถามของครู มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กเกิดกระบวนการคิด ครูต้องแม่นยำก่อนว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่กระตุ้นให้เด็กคิดพิจารณาสิ่งที่จะทำนั้นๆ ได้อย่างรอบคอบ"

จากกระบวนการนี้ เป็นตัวอย่างวิธีการถอดบทเรียนจากการทำงานโดยการใช้ชุดคำถามที่ครูสถาพรได้ใช้ถามครู ซึ่งชุดคำถามเหล่านี้เป็นเครื่องมือให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และฝึกถอดบทเรียนนักเรียน เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนว่าในกระบวนการทำงานนั้นนักเรียนได้ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างความสำเร็จหรือไม่ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญมาก คือ คำถามที่ครูถามนักเรียนนั้น ครูต้องรู้เป้าหมายหรือคาดหวังว่าจะให้เด็กเรียนรู้อะไร และขั้นตอนสุดท้ายของการถอดบทเรียนนักเรียน ครูต้องนำนักเรียนเข้าสู่กรอบหลักคิด ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขได้อย่างชัดเจน

ครูแกนนำ

ครูอำนวยการ อนุศิลป์

ครูสมจิตร ทอพรริก

ครูจินกนา ทออ่อน

ครูนิกร สุนทรนนท์

ครูแกนนำ

>> ปลุกฝังอุปนิสัย “พอเพียง” จากการตั้งคำถามก่อน
ระหว่าว และหลังเด็กลงมือทำงาน

อุปนิสัย "พอเพียง" เป็นพฤติกรรม
ที่แสดงออกถึงการวิเคราะห์ตนเอง
การตัดสินใจและปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผล
มีความพอเหมาะพอดีกับอัตภาพของตนเอง
มีความรอบคอบไม่ประมาท คิดถึงความเป็นไปได้บน
สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เตรียมพร้อมรับการ
เปลี่ยนแปลง รวมการกระทำที่ไม่ก่อให้เกิด
ความเดือดร้อนต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และ
เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม*

* ที่มา : ประมวลจากประสบการณ์การทำงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเวลานาน โดย

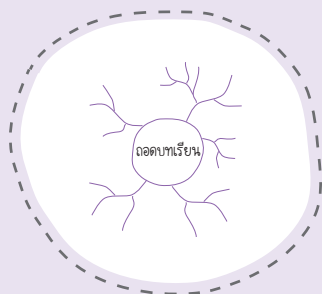
- ผู้อำนวยการกัญทิมา เชื้อมชิต โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี
- ดร.ดุสิต พรหมชนะ โรงเรียนปวินสร้อยแสงลสิวิทยาลัย
- ครูปริศนา ดันติเจริญ โรงเรียนโยธินบูรณะ
- ครูบุญรัตน์ ลมงาม โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์
- ครูสารภี สายหอม โรงเรียนสำโรงทาบวิทยาคม
- ครูวาริน รอดบำเรอ โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา
- ครูปรารถนา ศรีวิศาลศักดิ์ โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์)

ครูโรงเรียนรัฐฯ ส่วนใหญ่สอนเด็กให้มีอุปนิสัย "พอเพียง" ด้วยการใช้คำถาม
สอดแทรกให้เด็กคิด ตลอดกระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่การวางแผนก่อนลงมือ
ทำงาน ขณะลงมือทำงาน และถามหลังจากทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว พร้อม
ทั้งให้เด็กถอดบทเรียนการทำงานของตนเองบ่อยๆ จนเป็นนิสัย

ครูอำนวยการ อนุศิลป์

เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากรู้จักตนเอง

ครูอำนวยการ อนุศิลป์

เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากรู้จักตนเอง

กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

ครูอำนวยการใช้วิธีให้นักเรียนไตร่ตรองพิจารณาตนเอง โดยค่อยๆ คิดตามคำถามของครู เป็นการให้นักเรียนฝึกเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของบุคคลที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในวิถีชีวิต เพราะผู้ที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิตจะมีลำดับขั้นในการใช้ คือ

๑

รู้จักตนเอง

๒

พึ่งตนเอง

๓

ช่วยเหลือสังคม

ครูอำนวยการเชื่อในสุภาษิตจีนที่ว่า "รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง" ถ้าคนเราไม่รู้ตัวเอง ไม่รู้เพื่อน ไม่รู้สังคม ไม่รู้คนรอบข้าง ทำอะไรก็ไม่สำเร็จ การจัดการเรียนรู้จึงเริ่มด้วยการให้นักเรียนวิเคราะห์ตัวเองด้วยการนั่งสงบนิ่งหลับตา แล้วครูอำนวยการก็หยอดคำถามให้นักเรียนค่อยๆ คิดตามว่า นิสัยของตนเองเป็นอย่างไร ชอบอะไร ชอบคนแบบไหน นักเรียนเป็นคนแบบนี้เพื่อนชอบไหม เพื่อนเป็นคนอย่างนั้น นักเรียนชอบไหม ต่อมา ครูอำนวยการให้นักเรียนวิเคราะห์ชุมชน และอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนที่ตนเองอยากทำ หรืออาชีพที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทำได้ หรือใครมีอะไรดีที่ทอดเพื่อนได้ เมื่อนักเรียนวิเคราะห์เสร็จแล้ว ให้นักเรียนนำกลับไปคิดที่บ้านด้วย

ในสัปดาห์แรกจึงเป็นการวิเคราะห์ตัวเอง วิเคราะห์ชุมชน

โดยปกติแล้ว ในแต่ละวันที่ผ่านมา นักเรียนอาจจะไม่เคยย้อนคิดทบทวนตนเอง การที่ครูอำนวยความสะดวกให้นักเรียนไตร่ตรองพิจารณา ค่อยๆ คิดทบทวนตนเอง เป็นการฝึกนักเรียนให้เรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในวิถีชีวิต

สัปดาห์ที่สอง กำหนดภาระงานให้นักเรียนคิดทำกิจกรรมโครงงานอาชีพ โดยเลือกกลุ่มกันเอง กลุ่มละ ๔-๖ คน โดยวางเงื่อนไขให้นักเรียนประชุมแต่งตั้งหัวหน้า รองหัวหน้า เกร็ดญิก เลขานุการ และกำหนดบทบาทหน้าที่ หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ดำเนินการประชุม มีเลขาฯ เป็นผู้จดบันทึก เมื่อนักเรียนประชุมตกลง และวิเคราะห์กันในกลุ่มว่าจะเลือกทำโครงการเรื่องอะไร โดยใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที จากนั้นครูอำนวยความสะดวกเข้าไปตั้งคำถามนักเรียนที่ละกลุ่มว่าจะทำโครงงานอาชีพอะไร ทำไมถึงทำเรื่องนี้ มีวิทยากรไหน ทำที่ไหน ทำอย่างไร ครูอำนวยความสะดวกว่า นักเรียนเลือกเรื่องที่จะทำแตกต่างกัน เช่น ทำขนมจาก ข้าวหลาม วุ้น ขนมเทียน ขนมครก ขนมดอกจอก เพราะฉะนั้น เวลาสอนจะสอนรายกลุ่ม พอสรุปเสร็จจบคาบ ครูอำนวยความสะดวกให้นักเรียนกลับไปวิเคราะห์สิ่งที่คิดไว้อีกครั้ง ว่าตัดสินใจดีแล้ว หรือยัง บางทีการตัดสินใจในวันนี้อาจจะไม่ลงตัว หากจะเปลี่ยนแปลงสามารถมาแจ้งได้ แต่ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงก็ลงมือทำได้เลยในสัปดาห์ต่อไป

สัปดาห์ที่สาม เมื่อนักเรียนเลือกเรื่องได้แล้ว ก็ให้นักเรียนประชุมวางแผน โดยครูแจกปฏิทินการทำงาน ให้นักเรียนบันทึกลงในปฏิทิน เริ่มจากกลางเวลาสอบกลางภาคก่อน ส่วนที่เหลือนักเรียนจะมาลงปฏิทินทำงานตามที่วางแผนไว้ กระบวนการของนักเรียนจบตรงไหนก็ใช้เวลาแค่นั้น เมื่อนักเรียนลงปฏิทินเสร็จแล้วมาเล่าให้ครูฟัง เพื่อพิจารณาอีกครั้งว่าแผนงานผ่านหรือไม่ ถ้ากลุ่มไหนไม่ผ่านครูอำนวยความสะดวกให้ทำใหม่ ในการตรวจปฏิทินการทำงาน ครูอำนวยความสะดวกถามรายละเอียดนักเรียนในบางประเด็น เพื่อให้งานของนักเรียนสมบูรณ์ เช่น วิทยากรของนักเรียนคือใคร ต้องดำเนินการอย่างไร สถานที่ปฏิบัติกิจกรรม เวลาเหมาะสมไหม

นักเรียนอาจต้องกลับไปปรึกษากับวิทยากรที่ตกลงกันได้ ว่าวิทยากรว่างวันไหน ตกลงกันได้เรียบร้อย แล้ววาดแผนที่ฐานการเรียนรู้ของนักเรียนมา (ฐานการเรียนรู้เรียกว่าฐานชุมชน) เพื่อที่ครูจะได้ตามไปดู และในครั้งต่อไปให้นักเรียน นำงานมาส่ง ใครทำไม่เสร็จ จะให้โอกาสอีก ๑-๒ สัปดาห์ ครูอำนวยความสะดวก กระบวนการที่ให้นักเรียนลงบันทึกปฏิทินนี้มีความสำคัญมาก เพราะนักเรียน ต้องทำงานเป็นไปตามขั้นตอน แต่บางครั้งเกิดปัญหาที่นักเรียนไม่สามารถทำได้ ตามปฏิทินที่กำหนด ครูอำนวยความสะดวกให้นักเรียนประชุมกำหนดปฏิทินใหม่ เช่น วันนี้ ฝนตก ให้นักเรียนบันทึกไว้ว่า ไม่สามารถดำเนินกระบวนการได้เพราะฝนตก แล้ว ประชุมว่าจะเลือกลงวันไหนแทนก็ลงกำหนดไว้ในปฏิทิน

การสอนโดยการถอดบทเรียนจากการตั้งคำถามนักเรียนนั้น จากเดิม นักเรียนไม่เข้าใจความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่เมื่อ ครูให้นักเรียนไปค้นหาความรู้และให้นักเรียนตีความ เช่น คำว่า “เหตุผล” คืออะไร จากนั้นจะใช้วิธีตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ ความหมายของ ๓ หัว ๒ เว้นไขก็ละประเด็น

ครูอำนวยความสะดวกเขียนคำถามไว้บนกระดาน คือ

ทำไม

คำถามนี้ต้องการฝึกนักเรียนให้รู้จักการ ให้เหตุผล หรือบอกเหตุผลของสิ่งที่ทำได้

ทำกับใคร

คำถามนี้ต้องการให้นักเรียนไปค้นหา วิทยากร หรือบอกได้ว่าวิทยากรคือใคร

>> คำถามนี้ต้องการให้นักเรียนบอกสถานที่ที่จะไปทำการเรียนรู้

>> คำถามนี้ต้องการให้นักเรียนคิดไตร่ตรองในสิ่งที่ตนทำ

>> คำถามนี้ต้องการทราบว่าเมื่อนักเรียนลงมือทำแล้ว นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง

>> คำถามนี้ต้องการให้นักเรียนคิดด้วยความกตัญญู ที่จะตอบแทนผู้มีพระคุณซึ่งรวมถึงชุมชน

>> คำถามนี้ต้องการให้นักเรียนคิดว่าขณะที่นักเรียนทำ มีใครช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมนักเรียนบ้าง

>> คำถามนี้ต้องการให้นักเรียนพิจารณาตนเองว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวนักเรียน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด อารมณ์ ทักษะ ความรู้สึก

>> คำถามนี้ต้องการให้นักเรียนคิดนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอด

แล้วให้นักเรียนนำคำถามเหล่านี้บันทึกลงในสมุดทุกคน ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ก่อนที่จะปฏิบัติจริง ครูอำนวยความสะดวกให้เวลาประมาณสองสัปดาห์ ในการให้นักเรียน คิดวิเคราะห์แล้วบันทึกลงในสมุด จากนั้นจะตรวจสอบสมุดดูว่านักเรียนทำหรือยัง หากนักเรียนบางคนตอบมาเพียงสองบรรทัด จะให้กลับไปเพิ่มเติมมาใหม่ คนไหน ใส่มาครบก็ตรวจแล้วเซ็นดีให้ ครูจะดูใครเขียนได้มากน้อยแค่ไหน ทำให้ครูเห็น ความตั้งใจ ทักษะการเขียน ทักษะการคิด การค้นคว้าของนักเรียน

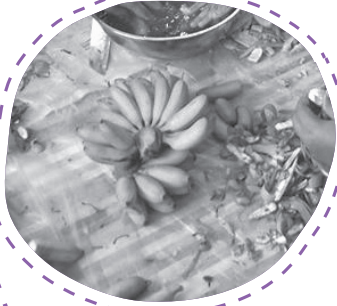
ครูอำนวยความสะดวกให้ทำงานกลุ่มแล้วให้เขียนเพียงหนึ่งหน้ากระดาษ เพื่อเป็นการ ตกผลึกความคิดจากทุกคนในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม นักเรียนแต่ละคนมีงานเดี่ยวที่ต้องส่งเช่นกัน กล่าวคือทำของตัวเองก่อนแล้วค่อยสังเคราะห์ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้นักเรียนต้องคิดให้รอบคอบก่อนลงมือทำงาน

ในการทำงานจริง นักเรียนต้องลงพื้นที่ไปหาผู้รู้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่จักหรือ คุ่นเคยกันอยู่แล้ว เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย คนข้างบ้าน หรือกลุ่มแม่บ้าน หลังจากนั้น นักเรียนต้องฝึกลงมือทำ ครูอำนวยความสะดวกจะไปเยี่ยมฐานชุมชนที่เด็ก ทำกิจกรรมทุกๆ กลุ่มเมื่อนักเรียนทำงานได้ระยะหนึ่ง โดยบอกนักเรียนไว้ว่า ถ้าพร้อมกันวันเวลากับครูได้เลย ซึ่งบางครั้งนักเรียนยังไม่พร้อม บางครั้ง วิทยากรไม่พร้อม นักเรียนก็ต้องรายงานการทำงานให้ครูทราบ เมื่อไปเยี่ยมเด็ก ทำกิจกรรม ครูอำนวยความสะดวกผู้เกี่ยวข้องว่าเขามีความรู้สักอย่างไร ครูอำนวยความสะดวก โดยรวมแล้วชุมชนและผู้ปกครองพอใจ และต้องการให้ครูจัดกิจกรรม เช่นนี้อีก

การติดตามงานของครูอำนวยการจะทำให้เกิดผลดีในการจัดการเรียนรู้ เพราะครูจะเห็นถึงความพร้อม ความรับผิดชอบของนักเรียน หรือเห็นปัญหาอุปสรรคของนักเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ลงมือปฏิบัติงาน ซึ่งครูจะสามารถให้คำแนะนำหรือชี้แนะนักเรียนได้ทันที สามารถให้กำลังใจนักเรียน และเป็นการประเมินผลงานเชิงประจักษ์ของนักเรียนด้วย ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนครูที่จัดการเรียนรู้แบบไม่ทอดทิ้งผู้เรียน

กิจกรรมการเรียนการสอนมาถึงขั้นนักเรียนต้องมาทำฐานการเรียนรู้ ๑ ครั้งที่โรงเรียน จะมีนักเรียนมาทำฐานที่โรงเรียนทุกวัน อย่างน้อยวันละ ๑-๓ กลุ่ม นักเรียนจะไม่ได้ทำพร้อมกันทุกกลุ่ม เพราะครูอำนวยการสอนนักเรียน ๖ ห้อง มีจำนวนทั้งหมด ๓๐ กลุ่ม ดังนั้น แต่ละกลุ่มต้องนัดวันเวลาและบันทึกไว้ว่าจะทำฐานที่โรงเรียนวันไหน เมื่อถึงกำหนดนักเรียนก็จะมาทำกิจกรรมขายของให้เพื่อนๆ ครูอำนวยการกำหนดว่าต้องขายให้ได้ครั้งละ ๕๐๐ บาทขึ้นไป เพราะถ้ากำหนดน้อยไป เช่น ขายให้ได้ ๑๐๐ บาท อาจส่งผลให้นักเรียนทำงานน้อย ได้ฝึกทักษะน้อย แต่ถ้าครูกำหนดมากไป ของที่นักเรียนทำอาจจะเหลือขายไม่หมดทำให้เป็นปัญหากับนักเรียน

ก่อนที่นักเรียนจะมาทำฐานที่โรงเรียน นักเรียนแต่ละกลุ่มจะทำกิจกรรมที่บ้าน ๔ ครั้ง การที่ครูให้นักเรียนทำหลายๆ ครั้ง เพราะต้องการให้นักเรียนเกิดทักษะ และสามารถทำได้จริง ทุกกลุ่มต้องมีบัญชี บันทึกการขาย บันทึกรายรับรายจ่าย มีภาพประกอบทุกครั้ง

เมื่อนักเรียนมาทำฐานที่โรงเรียน ๑ ครั้ง บางกลุ่มขายดี ขอบำ ๒ ครั้ง ครูก็ให้นักเรียนได้อะไรมากมายจากการทำกิจกรรม มีคนหนึ่งบอกว่า เมื่อก่อนไม่อยากทำงาน แต่ตอนนี้อยากทำ อยากได้เงิน แต่เดิมพ่อแม่กรีดยางได้วันละ ๕ กิโลกรัม รายได้ไม่พอใช้ ตอนนี้เขาทำห่อหมกขายในตลาด แม่มาช่วยขายด้วย และขายดีมาก ปัจจุบันแม่ก็ยังขายอยู่ และอีกคนเล่าว่าบริเวณพื้นที่หน้าบ้านของเขาไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร แต่เมื่อนักเรียนได้ทำขนมปังสี่ซึ่งเป็นขนมประจำจังหวัดพัทลุง มาขายที่หน้าบ้าน พอฤดูผลไม้ก็มีแม่ค้ามาตั้งขายผลไม้อยู่ข้างๆ และปัจจุบันนี้บริเวณนั้นได้ปรับเปลี่ยนกลายเป็นตลาดนัดของชุมชนไปแล้ว

จะเห็นว่า ครูอำนวยการสอนลูกศิษย์ถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้บริหารการจัดกิจกรรมด้วยการกระทำ ไม่ใช่แจ้งเหตุผลให้นักเรียนทราบ ตรงๆ ว่าการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้เพียงครั้งละ ๑ - ๓ กลุ่ม จะทำให้นักเรียน สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ทั่วถึงครบทุกกลุ่ม และข้อสำคัญครูอำนวยการให้นักเรียน กลุ่มที่มีความพร้อม แข็งกำหนดวันเวลาไว้ในปฏิทินของครู ซึ่งแสดงว่ากลุ่มนั้นๆ มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่น ทำให้ไม่เกิดความวุ่นวายในวันที่มีการจัด กิจกรรมฐานการเรียนรู้อาชีพของนักเรียนที่โรงเรียน จะเห็นได้ว่า การจัดการ เรียนรู้ให้กับนักเรียน ครูอาจจะไม่ต้องบอกทุกเรื่องกับผู้เรียน แต่ต้องทำให้ผู้เรียน สามารถค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง หรือเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ครูอำนวยการยอมรับว่าก่อนหน้านี้ไม่เคยใช้ชุดคำถาม เคยถามนักเรียนเพียงแค่ว่าต้องการรู้ในสิ่งที่สงสัยเท่านั้นเอง หรือเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนทำจริงหรือไม่ เช่นถามว่านักเรียนทำไปถึงไหนแล้ว ทำกันอย่างไร ได้ผลเป็นอย่างไร แต่ตอนนี้ครูต้องการเพื่อให้เด็กเกิดกระบวนการคิด เพื่อสอบถามว่านักเรียนเข้าใจจริงหรือไม่ เพื่อติดตาม ประเมินผล และเพิ่มเติมเติมให้กับนักเรียน

ครูอำนวยการคิดว่าการสอนแบบเดิมๆ ของตนเองก่อนที่จะนำหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ นั้น นักเรียนมีความรู้ไม่พอ ได้ความรู้ไม่เต็มที่ แต่พอนำหลักคิดนี้มาใช้ นักเรียนมีความรู้มากขึ้น เมื่อก่อนครูอำนวยการไม่เคยสอนว่ามะพร้าวมีประโยชน์อะไร แต่ปัจจุบันนักเรียนต้องรู้ว่ามะพร้าวมีประโยชน์อะไรมาพูดให้ครูฟัง ครูก็ได้มีความรู้เรียนรู้ไปกับนักเรียนด้วย และในขั้นสุดท้ายของกิจกรรมการเรียนการสอน คือการสอบปลายภาคนั้น จะให้นักเรียนถอดบทเรียนการทำงานของตนเองอีกครั้งหนึ่ง

.....
"ความพอเพียงไม่ใช่พอเพียงส่วนตัวหรือส่วนบุคคล ฉันมีเท่านั้นพอแล้ว
ไม่ทำแล้ว อย่างนั้นเรียกว่าเห็นแก่ตัว แต่ว่าพอเพียงแล้วต้องมี
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถ้าตีความว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตัวเอง
ทำให้ตัวเองอยู่รอด แค่นั้นไม่ใช่ เศรษฐกิจพอเพียงในความคิดของผม
คือเอาตัวเองรอดไม่พอ ต้องเผื่อแผ่ ขยายผลช่วยเหลือคนอื่นด้วย"
.....

คำถามขอครูมีความสำคัญมาก เพราะจากคำตอบของนักเรียน ครูจะรู้ว่านักเรียนเข้าใจหรือไม่เข้าใจ คำถามจะเป็นตัวเปิดประตูความรู้ให้กับเด็ก บาวคนรู้แต่ตอบไม่เป็น บาวคนรู้แต่ครูไม่ถามให้เขาตอบ บาวคนตอบได้แต่ไม่กล้าตอบ ดังนั้น ครูต้องถามและให้นักเรียนลองตอบ ครูก็จะได้รู้ความสามารถของนักเรียน **คำถามขอครูจะทำให้เด็กที่ไม่เข้าใจสามารถเกิดความเข้าใจได้ ชุดคำถามมีประโยชน์มาก ซึ่งครูจะต้องมีจิตวิทยาในการถาม และมีเทคนิคพอสมควร**

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดที่ต้องนำลงสู่การปฏิบัติจึงจะเกิดผล ดังคำกล่าวของ ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ว่า

“เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้การลงมือปฏิบัติหน้า โดยในการปฏิบัติทุกเรื่องให้ร่วมกันตั้งใจว่าจะปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากจบกิจกรรมจึงทำ AAR (After Action Review) ด้วยการตีความด้วย ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข”

ซึ่งครูอำนวยได้ใช้วิธีการสอนโดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติและระหว่างการทำปฏิบัติงานของนักเรียนครูอำนวยจะใช้วิธีการถามนักเรียนเป็นระยะๆ ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ครูอำนวยให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ทั้งก่อนทำ ขณะทำ และหลังทำงานเสร็จสิ้น โดยคำถามของครูอำนวยจะเชื่อมโยงกับกรอบหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้ฝึกใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานนั่นเอง ดังนั้น การสอนของครูอำนวย ถ้าให้นักเรียนฝึกใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานบ่อยๆ จะทำให้เด็กเกิดอุปนิสัย “พอเพียง” ได้

>> ครูอำนวย ธนุศิลป์ กับความพอเพียง

ครูอำนวย ธนุศิลป์ เป็นครูแกนนำขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรุ่นแรก ที่ใช้ชีวิตสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือ

ครูอำนวย
ธนุศิลป์

“ผมเรียนในสาขาวิชาเกษตร เพื่อนที่เรียนในกลุ่มเดียวกันแก่มากมีทั้งเรื่องกัญชาและเหล้า แม้ว่าเราต้องอยู่ด้วยกัน เรียนด้วยกัน ทำงานกลุ่มด้วยกัน แต่ไม่ควรคลุกคลีมากเกินไป จึงคิดที่จะแยกตนเองออกจากกลุ่มเพื่อนในบางเวลา เมื่อเพื่อนๆ ตั้งวงกินเหล้าในตอนเย็น ผมจะแยกจากเพื่อนไปซื้อम्मโนราห์ ที่ทำอย่างนี้ก็เพราะคำสอนของย่า และผมเคยเห็นสังคมของพ่อที่กินเหล้า ทะเลาะกัน ชกกัน แทะกัน คิดว่าครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ก็เพราะมาจากสังคมเช่นนี้ แต่เราห้ามเพื่อนไม่ให้ตั้งวงเหล้าไม่ได้ เราจึงต้องดึงตนเองออกมาจากวงเหล้า ซึ่งเพื่อนๆ ก็ไม่โกรธที่ไม่อยู่ร่วมดื่มเหล้า เพราะรู้ว่าเราต้องไปซื้อम्मโนราห์ และไปร่ำมนโนราห์ตามที่ต่างๆ”

คำกล่าวนี้ทำให้ผู้เขียนยิ่งมั่นใจว่าครูอำนวยการมีหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในตัว สามารถชี้ให้เห็นได้ดังนี้

ครูอำนวยการเห็นโทษของการดื่มสุรจากพฤติกรรมของพ่อและเพื่อนๆ จึงได้ขอร้องหรือเรียกได้ว่าป็นเงื่อนไขความรู้ที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต และสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองจากวงสุราของเพื่อนๆ โดยการเลือกเรียนชุมนุมมโนราห์ที่เพื่อนๆ ไม่เลือกเรียน เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการอ้างกับเพื่อนๆ ให้ไม่โกรธ ทั้งนี้ ครูอำนวยการรู้จักตนเอง ประมาณตนเองได้ว่ายังต้องอยู่ในกลุ่มเพื่อน เมื่อไม่สามารถห้ามเพื่อนให้ตั้งวงดื่มสุราจึงหาวิธีปลีกตัว ครูอำนวยการทำเช่นนี้ยังคงไม่ผิดศีล และยังรักษาน้ำใจเพื่อนไว้ได้ เป็นคุณธรรมของครูอำนวยการนั่นเอง

ในช่วงแรกครูอำนวยการยังเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ชัดเจนนัก จึงเน้นไปที่การทำกิจกรรม

.....
".....ที่แรกผมให้เด็กทำเกษตรทฤษฎีใหม่ควบคู่กับเศรษฐกิจพอเพียง
ตามความเข้าใจคือ ทำเกษตรแบบผสมผสานให้พออยู่พอกิน เช่น ปลูก
มีหมู ๒ ตัว มีไก่ ๒ ตัว เศษข้าวเศษอาหารที่มีอยู่ให้หมูให้ไก่ ปลูกผักไว้
กินเอง ทำเช่นนี้เพื่อความพอเพียง และให้นักเรียนจัดทำแฟ้มเศรษฐกิจ
พอเพียง โดยให้ไปค้นคว้าเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ๓ แห่ง ๒ เดือนไป
๔ มิติ เด็กนักเรียนเรียนเพื่อรู้แต่ไม่เข้าใจ ครูก็เช่นกันไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร"
.....

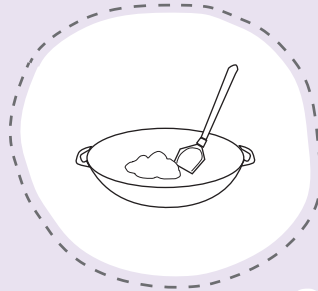
ต่อมาเมื่อผู้อำนวยการสาครย้ายมาที่โรงเรียน เข้ามาดูกิจกรรมที่ครูอำนวยการทำร่วมกับนักเรียนเสมอ ทำให้รู้สึกประทับใจ เมื่อผู้อำนวยการกำหนดนโยบายที่จะสร้างเด็กให้มีอุปนิสัย “พอเพียง” จึงสนองนโยบายอย่างเต็มที่เพราะว่าตรงกับสิ่งที่ตนเองได้ทำ

"ประมาณปี ๒๕๕๕ ได้เข้ากระบวนการของอาจารย์ทรงพล เจตนาวณิชย์ ที่มูลนิธิสยามกัมมาจลเชิญมาช่วย ได้เล่าให้อาจารย์ทรงพลฟังว่าทำอะไร ทำอย่างไร อาจารย์บอกว่า "เศรษฐกิจพอเพียงคือหลักคิด ทำอะไรก็ตาม ถ้าใช้ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนโยงมาเป็นหลักคิดแล้วรับรองว่าผลที่ออกมาไม่พลาด" ผมจึงลองคิดทบทวนกับชีวิตของตนเองว่าความพอประมาณ คือความพอดี ยกตัวอย่างเช่น "เพื่อน" คนเราต้องมีเพื่อน แต่ขณะเดียวกันก็ต้องพาตัวเอง ใจให้รอด เพราะฉะนั้นต้องอยู่อย่างพอดี คือไม่ฝักใฝ่ไปกับเพื่อนมากเกินไป ต้องดูแลตนเอง ทำให้ตนเองเกิดภูมิคุ้มกัน แม้เข้าใจแล้วว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดทำให้เด็กเกิดทักษะชีวิต แต่ภาพก็ยังไม่ค่อยชัด อยู่จนกระทั่ง ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นจากการใช้คำถามถอดบทเรียนการทำงาน และนำมา เชื่อมโยงกับหลักปรัชญา หลายครั้งด้วยกันจากอาจารย์ทรงพล จากครู วิทยากรโรงเรียนห้วยยอด และจากครูสุภาพรที่ทำให้เห็นกระบวนการ จัดการเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้น และเมื่อนำมาใช้ ผลงานของเด็กดีขึ้น ทำให้ภาพ ที่เบลอๆ นั้นชัดเจนขึ้น จัดใส่กรอบหลักคิดและเก็บรายละเอียดได้เรียบร้อย จึงเกิดความมั่นใจ ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างอุปนิสัย ของเด็ก"

ครูสมจิตร ทอพรริก

ปลูกฝังความพอเพียงในมิติสังคม

ครูสมจิตร กอพรวิ ปลูกฝังความพอเพียงในมิติสังคม

กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ครูสมจิตรได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการด้วยการให้นักเรียนทำโครงงานศึกษาวัฒนธรรมตามสมัครใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่องของวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนต้องเข้าใจและอธิบายความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนได้

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระตามมาตรฐานการเรียนรู้ ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าต้องเรียนรู้อะไรบ้าง จากนั้นครูให้ความรู้ มอบหมายงานให้นักเรียนไปสืบค้นหาวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในอาเซียน และเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของไทยกับของประเทศต่างๆ ในอาเซียน

เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารการกินของท้องถิ่น ได้ฝึกทักษะต่างๆ รวมทั้งได้ใช้หลักคิดพอเพียงผ่านการลงมือปฏิบัติ ครูสมจิตรใช้กระบวนการโครงงานโดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๕-๖ คน และเลือกทำโครงงานที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมตามที่นักเรียนในกลุ่มสนใจ โดยนักเรียนลงพื้นที่เพื่อไปศึกษาวัฒนธรรมที่นักเรียนสนใจในวันเสาร์ โดยแต่ละกลุ่มต้องกำหนดวันเสาร์ที่ไม่ตรงกันเพื่อที่ครูจะได้ตามไปดูงานของนักเรียนได้ทุกกลุ่ม

>> “โครงการเครื่องแกงแดนใต้”

เช่นเดียวกับครูท่านอื่นๆ ในโรงเรียนรัฐฯ ครูสมจิตรใช้การตั้งคำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียน เริ่มจาก

“ทำไมจึงเลือกทำเรื่องนี้”

>>

มีแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน ทุกบ้านต้องทำเครื่องแกงอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นแกงส้ม (แกงเหลือง) แกงไตปลา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ และสามารถนำไปสู่อาเซียนได้ และยังสามารถช่วยพ่อแม่ทำเครื่องแกงได้

“แล้วจะอย่างไร จะไปหมู่บ้านที่ทำเครื่องแกงนั้นกันอย่างไร จะนั่งรถอะไรไป ระยะทางไกลแค่ไหน ไปแล้วจะเกิดอันตรายไหม”

นักเรียนแต่ละคนจะเสนอความคิดออกมา แล้วนักเรียนก็เริ่มวางแผนทำโครงการกัน นัดวันว่าจะไปเมื่อไร ไปทำอะไร ให้เป็นความคิดของเด็กนักเรียน ครูสมจิตรมีความเชื่อว่าถ้านักเรียนเลือกโครงการเอง คิดเอง เขาจะทำได้ดีกว่าครูคิดให้ ครูจึงให้อิสระในการคิด และการวางแผนการทำงานของนักเรียน แต่การไปเรียนรู้และปฏิบัติงานของนักเรียนในชุมชน ครูสมจิตรกำหนดให้นักเรียนต้องไปลงพื้นที่ในวันเสาร์ เพราะจะได้ไม่มีผลกระทบต่อการเรียนในรายวิชาอื่นๆ และครูสามารถตามไปดูนักเรียนลงปฏิบัติกิจกรรมในชุมชนได้ด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดให้เด็กกลับบ้าน เวลา ๑๔.๓๐ น เพราะนักเรียนจะได้กลับไปช่วยงานบ้านได้ และไม่เกิด

อันตรายนักเรียน เมื่อนักเรียนกลับบ้านแล้วต้องโทรศัพท์แจ้งครูสมจิตรทราบ เพราะต้องการฝึกความรับผิดชอบของนักเรียนพร้อมๆ กับสร้างภูมิคุ้มกันจากความเสี่ยงให้ทั้งครูและนักเรียนด้วย นอกจากนี้เมื่อนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงาน ครูสมจิตรจะกระตุ้นนักเรียนให้ฝึกใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนและระหว่างการทำงานด้วยคำถามพัฒนากระบวนการคิด เช่น นักเรียนวางแผนอย่างไร ใช้เวลาในการทำเท่าไร หรือ ขณะที่ทำงานนักเรียนมีปัญหาไหม ถ้ามีปัญหานักเรียนแก้ปัญหาอย่างไร

ครูสมจิตรจะคอยประเมินพฤติกรรมนักเรียนระหว่างทำกิจกรรม ครูจะสังเกตนักเรียนแต่ละคน เช่น นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานดีหรือไม่ รู้จักช่วยเหลือเพื่อนหรือไม่ เป็นต้น เป็นการประเมินคุณธรรมของนักเรียน พร้อมทั้งดูว่านักเรียนได้ทำงานตามเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งจุดนี้สามารถประเมินว่านักเรียนได้รู้จักการวางแผนประมาณเวลาไว้หรือไม่ และการประเมินนี้จะสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในคำถาม เช่น ในการทำเครื่องแกงนี้ นักเรียนต้องใช้ความรู้อะไรบ้าง ส่วนผสมของเครื่องแกงมีอะไรบ้าง

เมื่อนักเรียนได้ลงมือทำเครื่องแกง ครูสมจิตรจะสอดแทรกหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไป โดยบอกเด็กว่า ความพอเพียงคือความพอดี แล้วความพอเพียงจะอยู่ตรงไหน ให้นักเรียนคิดตาม เช่น ในการผสมเครื่องแกง ถ้านักเรียนใส่พริกเยอะเกินไป ใส่เกลือเยอะเกินไป “ผลที่ได้จะเป็นอย่างไร” ตรงจุดนี้ครูสมจิตรกำลังให้นักเรียนคิดถึงทั้งความพอประมาณและเหตุผล คือ ใส่เยอะไปก็ไม่ได้ ใส่น้อยไปก็ไม่ดี รสชาติจะไม่อร่อย ไม่กลมกล่อม เพราะจะทำให้เผ็ดหรือเค็มเกินไป จนกินไม่ได้ “ครูถามว่าทำไมไม่ใส่เกลือสัก ๓ ช้อน” นักเรียนก็จะตอบว่า “มันเค็มเกินไป อันตราย” ขาดภูมิคุ้มกัน เพราะว่าถ้าใส่เครื่องพริกหรือเกลือเยอะเกินไป จะส่งผลต่อสุขภาพ เช่น เกิดโรคไตได้

การทำเครื่องแกงต้องใช้เวลา กว่าะโขลกเครื่องแกงละเอียด ซึ่งเป็นการฝึกความอดทนในการทำงานให้สำเร็จถ้านักเรียนไม่ระมัดระวัง ก็อาจกระเด็นใส่ตา นักเรียนต้องมีความระมัดระวัง มีความรอบคอบในการทำเครื่องแกง และระหว่างที่ทำนักเรียนได้ช่วยเหลือแบ่งงานกันทำเช่น คนหนึ่งล้างพริก คนหนึ่งโขลก เป็นต้น เป็นความสามัคคี การแบ่งปัน เป็นคุณธรรมในการทำงานร่วมกันของนักเรียน

หลังกิจกรรม ครูประเมินนักเรียนแต่ละกลุ่มอีกครั้งด้วยการให้มานำเสนอหน้าชั้น และครูใช้ชุดคำถามถอดบทเรียนว่า นักเรียนทำแล้วได้เรียนรู้อะไรบ้าง ผลงานของนักเรียนที่ออกมาสำเร็จเพราะอะไร ไม่สำเร็จเพราะอะไร ระหว่างทำนักเรียนมีปัญหามาใหม่ นักเรียนแก้ปัญหาอย่างไร จากคำตอบของนักเรียน ครูก็จะรู้ว่านักเรียนได้ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีทักษะชีวิตหรือไม่ ในระหว่างถาม ครูก็ดูว่าสิ่งที่นักเรียนตอบเกี่ยวข้องกับกรอบหลักคิดตัวไหนของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และช่วยเชื่อมเข้ากับหลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายและเห็นคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

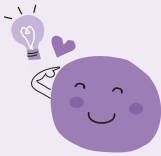
คำถามสำคัญที่สะท้อนเจตคติในการทำงานของนักเรียนคือ นักเรียนภูมิใจอะไรจากการทำโครงการเครื่องแกงแดนใต้呢 มีนักเรียนคนหนึ่งตอบอย่างภาคภูมิใจและทำให้ครูมีความสุขไปด้วยว่า “ได้นำเครื่องแกงไปปรุงอาหารให้พ่อกับแม่รับประทานหลังกลับจากกรีดยาง พ่อแม่บอกว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตที่ได้กินฝีมือของลูก แล้วนำไปเล่าให้คนอื่นฟังด้วยความภาคภูมิใจมากที่ลูกทำแกงให้เขากิน” นี่คือการภาคภูมิใจของผู้ปกครอง นอกจากนี้ มีนักเรียน ๒ คนมีบ้านอยู่ติดกัน ได้ทำเครื่องแกงขาย โดยลองทำก่อน ๒ ครั้ง แล้วให้เพื่อนข้างบ้านชิม ได้รับคำชมว่าอร่อย พวกเขา ก็เลยทำเครื่องแกงขาย หลังจากนั้น คนในหมู่บ้านก็จะมาสั่งเครื่องแกงของเขาไปทำอาหาร ตอนหลังมีคนสั่งเยอะ ไม่สามารถจะทำได้แค่ ๒ คนญาติของเขาก็มาช่วยทำ นี่คือการสำเร็จที่ได้รับจากการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นความภูมิใจของครูผู้สอนด้วย

จากประสบการณ์สอนที่ครูสมจิตรเล่าให้ฟังนั้น ทำให้เห็นว่าครูสมจิตรได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับตนเองในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

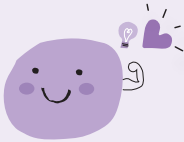
พอประมาณ

>> ครูสมจิตรกำหนดให้นักเรียนลงชุมชนเพื่อไปศึกษาวัฒนธรรมที่นักเรียนสนใจในวันเสาร์ เพราะครูจะมีเวลาเพียงพอที่จะตามไปดูการลงมือปฏิบัติงานของนักเรียน โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกำหนดวันเวลาต่างกัน เพื่อที่ครูจะได้มีเวลาเพียงพอที่จะดูงานของนักเรียนทุกกลุ่ม

มีเหตุผล

>> การที่ครูสมจิตรกำหนดให้นักเรียนลงพื้นที่ในวันเสาร์ เพราะไม่ต้องการให้เกิดผลกระทบกับวิชาอื่นๆ และการที่ครูให้นักเรียนต้องกลับบ้านก่อนเวลา ๑๔.๓๐ น เพื่อความปลอดภัยในการเดินทางกลับบ้าน และนักเรียนสามารถกลับไปช่วยงานบ้านได้ด้วย

ภูมิคุ้มกัน

>> การกำหนดเวลากลับบ้านของนักเรียนที่ชัดเจน และเมื่อนักเรียนกลับถึงบ้านแล้วต้องโทรศัพท์รายงานครูทราบ และการให้นักเรียนกำหนดปฏิทินการลงพื้นที่ที่ไม่ตรงกันทำให้ครูสามารถดูแลการปฏิบัติงานได้ครบทุกกลุ่ม รวมทั้งการที่ครูสมจิตรได้ดูกระบวนการทำงานของนักเรียนอย่างใกล้ชิดพร้อมสอดแทรกคำถามนักเรียนตลอดเวลา จะทำให้ผลการปฏิบัติงานของนักเรียนมีโอกาสสำเร็จได้มากขึ้น

ความรู้

>> เป็นความรู้ที่ครูสมจิตรจะต้องมีพร้อมก่อนลงพื้นที่กับนักเรียน เช่น ปฏิทินเวลาการทำงานของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องแกง ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการผู้ให้ความรู้ ตลอดจนการใช้คำถามกับวิทยาการ เป็นต้น

คุณธรรม

>> ความเมตตา และความเสียสละของครู แทนที่วันหยุดครูจะได้พักผ่อน แต่ต้องเสียสละเวลาไปดูนักเรียนปฏิบัติงาน

นอกจากครูสมจิตรจะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนการสอน ในการจัดการเรียนรู้แล้ว ยังได้ออกแบบให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอน ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดที่คู่กับการปฏิบัติ คือ คิดก่อนลงมือทำงานนั่นเอง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้ได้ทั้งในแง่เชิงความคิด และระหว่าง การลงมือปฏิบัติ

สะท้อนคิดของนักเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำโครงการ

"เมื่อก่อนหนูเป็นคนที่ไม่ชอบฟังความคิดเห็นของคนอื่น เมื่อเข้ามาทำโครงการร่วมกับเพื่อน ต้องฟังความคิดเห็นเพื่อน เพราะหากขัดแย้งกันโดยไม่เหตุผล งานก็จะไม่สำเร็จ ในการนำความรู้ไปจัดบอร์ดในห้องเรียน มีเพื่อนๆ ให้กำลังใจและความช่วยเหลือ ทำให้เกิดมิตรภาพขึ้นในห้องเรียน และได้นำความรู้การทำเครื่องแกงไปทำที่บ้านในช่วงฤดูใบไม้ผลิ (พริกไทย พริก ตะไคร้ ข่า) ไม่ต้องซื้อเครื่องแกงซึ่งใส่สารกันบูดจากตลาด ไม่มีพิษต่อร่างกาย ประหยัด และยังได้แบ่งปันกันในชุมชน จากที่ไม่เคยช่วยแม่ทำอาหาร ก็กลับมาช่วยแม่ทำกับข้าว หุงข้าว ล้างจาน ช่วยแบ่งเบาร่างของแม่"

เด็กหญิงกัญญาณี ตีมาก
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

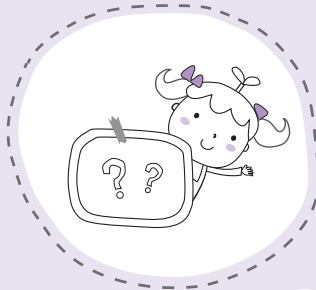
"เป็นคนชอบเล่น มีนิสัยร่าเริง ขี้เล่น ไม่ชอบเรียนหนังสือ ใช้เวลาว่างกับการเล่น Facebook หรือคุยโทรศัพท์ โดยเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ จะไม่ทำอะไรเลย เมื่อได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้รู้จักนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งตอนแรกๆ ก็รู้สึกขัดใจ แต่เมื่อนำมาใช้ระยะหนึ่งก็ทำให้รู้ว่าชีวิตเปลี่ยนไป กลับมาใช้เวลากับการเรียนมากขึ้น ช่วยแม่ทำกับข้าว ทำให้ค่าไฟฟ้าและค่าโทรศัพท์ลดลงอย่างเห็นได้ชัด แม่ชมว่าหนูขยันเรียนมากกว่าเดิม ไม่ใช่เสียเหมือนแต่ก่อน"

เด็กหญิงปรียาพร กาหยี
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ครูจินตนา ทออ่อน

ให้นักเรียนเรียนรู้จากการฝึกตั้งคำถามด้วยตัวเอง

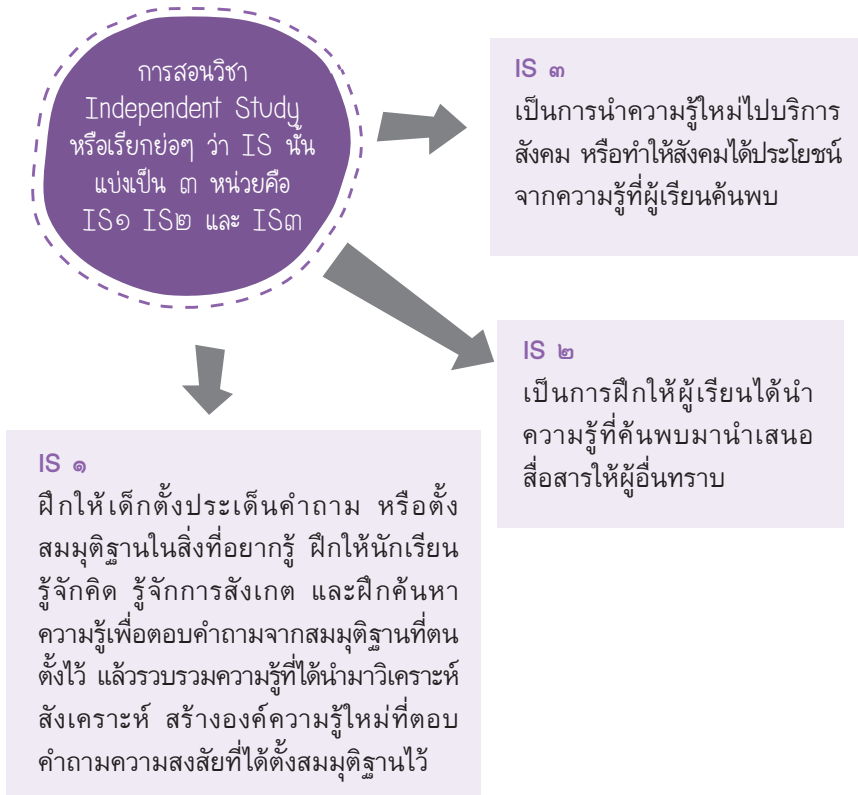
ครูจันทนา ทวออ่อน

ให้นักเรียนเรียนรู้จากการตั้งคำถามด้วยตัวเอง

ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (IS)

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ครูจันทนา นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน วิชาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีอุปนิสัย “พอเพียง” และพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล

ครูจันทนาเล่าว่าตนเองใช้วิธีสอนโดยให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามในสิ่งที่สนใจ โดยเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวนักเรียนเอง เชื่อมโยงไปสู่ชุมชนท้องถิ่น จนถึงประเทศชาติ และต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักที่จะตั้งคำถาม ซึ่งครูจะแนะนำให้รู้จักคำที่เป็นคำถาม (Question Word) ก่อน เช่น คำถาม “ใคร” จะเป็นคำถามใช้ถามบุคคล เช่น ใครจะไปตลาด “อะไร” จะเป็นคำถามใช้ถามเกี่ยวกับคน สัตว์ หรือสิ่งของ เช่น นี่คืออะไร “ที่ไหน” เป็นคำถามที่ใช้ถามเกี่ยวกับสถานที่ เช่น จะไปที่ไหน “เมื่อไร” เป็นคำถามที่ใช้ถามเกี่ยวกับเวลา เช่น จะทำงานกันเมื่อไร “ทำไม” เป็นคำถามหาเหตุผล หรือจุดประสงค์ เช่น ทำไมจึงต้องไปโรงพยาบาล “อย่างไร” เป็นคำถามหาลักษณะอาการ วิธีการ หรือกระบวนการ เช่น จะจุดไฟในเตาถ่านได้อย่างไร

ต้นอะไร ใช้ทำอะไรได้บ้าง
ขึ้นอยู่ตามแหล่งไหน ดอกมีกี่สี
ขยายผลด้วยวิธีใด

ครูจันทนาเล่าตัวอย่างการสอนให้นักเรียนตั้งคำถามเป็น ด้วยการให้นักเรียนดูรูป แล้วถามว่าพืชชนิดนี้เรียกว่าต้นอะไร นักเรียนอาจจะตอบว่า “ผักตบชวา” ครูจะไม่เฉลยแต่บอกให้นักเรียนตั้งสมมติฐานว่านี่คือ “ผักตบชวา” และไปค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง คำถามต่อไปคือ ใช้ทำอะไรได้บ้าง ขึ้นอยู่ตามแหล่งไหน ลักษณะใบและดอกเป็นอย่างไร ดอกมีกี่สี ขยายพันธุ์ด้วยวิธีใด ซึ่งแต่ละคำถาม

จะนำไปสู่การค้นหาคำความรู้ สุดท้ายเมื่อนำข้อมูลที่หาได้มาประมวลและวิเคราะห์
จะได้คำตอบว่า พีชคณิตนี้เรียกว่า ต้น “ตาลปัตรฤๅษี” เพราะใบเหมือนตาลปัตร
แหล่งที่ขยายพันธุ์คือแหล่งน้ำจืด ส่วนคำถามว่าดอกมีสีอะไร ก็ชัดเจนว่ามีสีเหลือง
อย่างเดียว ขณะที่ดอกผักตบชวาจะมีสีม่วง และพีชคณิตนี้สามารถนำไปใช้
รับประทานได้ เช่น ผัด แกงส้ม เป็นต้น

เพื่อฝึกให้นักเรียนคุ้นกับการตั้งคำถาม จึงให้การบ้านนักเรียนกลับไปฝึกตั้งคำถาม
ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ๑ อย่างมาคนละ ๓๐ ข้อ แล้วให้ตั้งสมมุติฐานว่าจะตอบอย่างไร
ณ จุดนี้ ครูยังไม่ต้องการให้นักเรียนค้นหาคำความรู้ มีเจตนาเพียงต้องการให้นักเรียน
ฝึกตั้งคำถาม แล้วนำมาส่งให้ครูตรวจความถูกต้อง เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียน
ตั้งคำถามได้ไหม เขียนหนังสือถูกต้องไหม และทำงานสะอาดเรียบร้อยหรือไม่
แล้วครูจะคัดเลือกคำถามของคนที่ทำงานได้ดีมาให้เพื่อนดูเป็นตัวอย่าง ใครทำไม่
ดีครูจะเรียกมาคุยเป็นรายบุคคล หลังจากนั้น ให้นักเรียนจับกลุ่มกันกลุ่มละ ๓ คน
ตามความสมัครใจ (กลุ่มละ ๓ คนกำลังพอดี ถ้ากลุ่มใหญ่กว่านี้อาจจะมีนักเรียน
บางคนไม่มีส่วนร่วม/ไม่ได้ทำกิจกรรม) นำคำถามที่ตั้งไว้ ๓๐ คำถามมาเล่าสู่กัน
ฟังในกลุ่ม แล้วให้นักเรียนตกลงใจว่าจะเลือกคำถามของใครเพื่อนำไปตั้งเป็น
สมมุติฐานที่จะนำไปสู่การค้นหาคำตอบของกลุ่มด้วยการทำโครงการ

เมื่อนักเรียนได้หัวข้อโครงการแล้ว เพื่อให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์ถึงความ
เป็นไปได้ในการทำโครงการให้สำเร็จ ครูจะกระตุ้นโดยใช้คำถามพัฒนากระบวนการ
คิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น

ทำไมจึงทำเลือกโครงการนี้

เพื่อให้นักเรียนได้ย้อนคิดว่าอยากเรียนรู้อะไร จากการกระทำโครงการนี้ และ เพื่อฝึกการให้เหตุผล

ต้องใช้ความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง

เพื่อให้ นักเรียนฝึกคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขความรู้

นักเรียนมีความรู้เพียงพอแล้ว หรือยัง ถ้ายังมีไม่เพียงพอต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ไหน จากใคร และหาได้อย่างไร

ต้องการให้นักเรียนฝึกเงื่อนไขการหาความรู้ และ คิดวางแผนทำงานเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน

นักเรียนมีความพร้อมในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ในการทำโครงการ ตลอดจนงบประมาณ ในการจัดทำเพียงพอแล้วหรือยัง

เพื่อให้ นักเรียนฝึกค้นหาความพอประมาณของตนเองและของงาน

เมื่อนักเรียนทำโครงการชิ้นนี้แล้ว จะเกิดผลดีหรือผลกระทบต่อบาง กระบวนการสิ่งแวดล้อมหรือสังคม หรือไม่

ครูต้องการให้นักเรียนคิดถึงว่าเมื่อจะทำอะไรต้องคำนึงถึงผลกระทบด้วย

จะทำโครงการนี้สำเร็จ นักเรียนต้องอาศัยอะไรบ้าง

ครูต้องการให้นักเรียนคำนึงถึงคุณธรรมของตนเองที่จะต้องใช้ในการทำงาน

โครงการ "E.M นั้นสำคัญไฉน"

นักเรียน ๘ คน เลือกทำโครงการนุ้ยหมักชีวภาพจาก EM (Effective Micro-organisms) เนื่องจากผู้ปกครองของเขาต่างก็ใช้ EM กันทุกคนรอบครัว เพื่อกำจัดกลิ่นเหม็นของน้ำเสียจากโรงงานยางแผ่นรมควัน โรงงานยางแผ่นดิบ ฟาร์มไก่ ใช้ในการปรับเศษอาหารในครัวเรือนให้กลายเป็นปุ๋ยเพื่อใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งครูจันทนาพิจารณาว่าสามารถขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง และตัวเองก็มีความรู้เกี่ยวกับการทำ EM ตามวิถีของเกษตรธรรมชาติ ซึ่งทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยากเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน ใช้งบประมาณน้อย นอกจากนี้ วัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบเหลือใช้และมีอยู่ในท้องถิ่น เช่น แกลบดิบ เศษพืช มูลสัตว์ รำ น้ำซาวข้าว เศษอาหารในครัวเรือน ฯลฯ ซึ่งการนำวัตถุดิบเหล่านี้มาใช้ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จะได้พืชผักปลอดสารพิษ ปลอดสารเคมี ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี และสามารถนำไปเผยแพร่สู่ชุมชนได้ จึงอนุมัติให้นักเรียนจัดทำโครงการ "EM นั้นสำคัญไฉน" ได้ โดยนำ EM มาทำปุ๋ยหมักมูลสัตว์ สำหรับในชั้นเรียนนั้น ครูจันทนาเห็นว่า ให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าจากสื่อ / แหล่งเรียนรู้ต่างๆ และวิทยากรในท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเสนอครู ครูช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลความรู้ หลังจากนั้นให้นักเรียนนำความรู้มาลงมือปฏิบัติ

นี่เป็นอีกวิธีการสอนหนึ่งของครูที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการสอนวิชา Independent Study ด้วยกระบวนการตั้งคำถามแล้วค้นหาคำตอบ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนหาความรู้ให้เพียงพอก่อนลงมือปฏิบัติงาน เพื่อให้งานเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการทำปุ๋ยหมักมูลสัตว์ของนักเรียนนี้ นักเรียนได้เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกรอบคิด ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ดังนี้

พอประมาณ

>> ศักยภาพของนักเรียนที่สามารถทำได้ เพราะไม่ยุ่งยากและซับซ้อน นอกจากนี้ สัดส่วนของวัตถุดิบที่นำมาใช้จะบอกถึงความพอประมาณ เพราะถ้าสัดส่วนแตกต่างออกไป ไม่สอดคล้องตามเงื่อนไขความรู้ที่กำหนดไว้ ก็จะได้ปุ๋ยหมักมูลสัตว์ด้วย EM ที่ต้องการ

มีเหตุผล

>> การทำปุ๋ยหมักมูลสัตว์ง่ายไม่ยุ่งยาก นักเรียนสามารถหาวัตถุดิบในท้องถิ่นได้ง่าย และปุ๋ยหมักนี้สามารถนำไปใช้ในการปลูกพืชผัก ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ผักปลอดภัยจากสารพิษ

ภูมิคุ้มกัน

>> เริ่มตั้งแต่มีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม และลงมือปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด พร้อมทั้งตรวจสอบเช็คคุณภาพทุกวัน ดังนั้น นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลอุณหภูมิทั้งเช้าและเย็น ถ้าไม่ได้ตามกำหนดต้องมีการกลับพลิกปุ๋ยหมัก

ความรู้

>> นักเรียนต้องรู้จัก EM คืออะไร มีประโยชน์อย่างไร และนำ EM มาทำปุ๋ยหมักมูลสัตว์มีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร และรู้ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร ถ้าอุณหภูมิหรือความชื้นไม่ได้ตามกำหนดที่ต้องการ เป็นต้น

คุณธรรม

>> ในการทำปุ๋ยหมักมูลสัตว์ นักเรียนต้องใช้คุณธรรมในการทำงานให้สำเร็จ ได้แก่ ความรับผิดชอบงานในหน้าที่ ความสามัคคีไม่เกี่ยงงานกันภายในกลุ่ม ความขยันอดทน ตลอดจนความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น

เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการจิตอาสาในวิชา IS ไม่ใช่เป็นโครงการทำปุ๋ยหมักมูลสัตว์ด้วย EM เมื่อได้ปุ๋ยหมักแล้วก็จะจบเพียงเท่านั้น เมื่อนักเรียนทำปุ๋ยหมักสำเร็จแล้ว จึงมีขั้นตอนต่อไปคือ การนำความรู้ที่ได้มานำเสนอ สื่อสารให้ผู้อื่นทราบ และนำความรู้ไปบริการสังคม หรือทำให้สังคมได้ประโยชน์ ซึ่งโครงการนี้ได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. นำไปเผยแพร่สู่ชุมชน โดยการนำไปใช้ที่บ้านตนเองก่อน ได้ผลจึงแนะนำเพื่อนบ้านใกล้เคียง

๒. นักเรียนนำปุ๋ยหมักที่ได้ไปใส่ต้นไม้ในโรงเรียน และตามสถานที่ต่างๆ นอกโรงเรียนรัชฎา เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองปาง โรงเรียนชุมชนวัดโคกเสียบ วัดโคกเสียบ โรงพยาบาลรัชฎาและที่ว่าการอำเภอรัชฎา เป็นต้น

เมื่อนักเรียนมีโอกาสนำผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ไปสู่ชุมชนและสังคมภายนอก ทำให้นักเรียนได้รับคำชื่นชม เกิดความภาคภูมิใจ และอยากช่วยเหลือสังคมมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่ครูจันทนาสังเกตเห็นจากการลงมือปฏิบัติงานของนักเรียน คือ นักเรียนมีความรับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย ทำงานได้สะอาดเรียบร้อย รู้จักจัดเก็บและทำความสะอาดวัสดุอุปกรณ์รวมถึงสถานที่หลังจากทำกิจกรรมแล้วให้เรียบร้อย นักเรียนมีความตรงต่อเวลา ขยันและอดทนในการทำงาน

สะท้อนคิดขอนักเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำโครงการ

ในการเรียนวิชา IS ครูจันทนาให้ไปเลือกเรื่องที่สนใจ แล้วกลับไปตั้งคำถามที่อยากรู้มา 30 ข้อ หนูชอบเกี่ยวกับบุญมณี หลังจากตั้งคำถาม แล้วไปต้องหาคำตอบมาให้ตัวเอง ทั้งจากอินเทอร์เน็ต จากหนังสือ และถามครู ต้องวิเคราะห์ว่า ข้อมูลจากที่ไหนเชื่อถือได้ โดยดูสถาบัน แหล่งอ้างอิง แล้วก็เกิดคำถามว่าเรื่องนี้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร เมื่อสงสัย ก็เลยเริ่มไปค้นหา ทำให้เข้าใจแล้วเริ่มค้นเรื่องอื่นๆ ที่สงสัยเรื่อยไป ทำให้เดี๋ยวนี้ หนูกลายเป็นคนใฝ่เรียนรู้ไปด้วยในตัวเลย"

นางสาวนริศรา ทองสัมฤทธิ์ (น้องแพรว)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔/๑

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล มุ่งเน้นเสริมสร้างความรู้ความสามารถ และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สู่ศตวรรษที่ ๒๑ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และเป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยการศึกษาของ UNESCO ได้แก่

Learning to know

คือ เรียนเพื่อให้มีความรู้ ในสิ่งต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ ต่อไป เพื่อให้เกิดการแสวงหา ความรู้และรู้จักต่อยอดความรู้ ที่มีอยู่ แล้วสร้างความรู้ ขึ้นมาใหม่

Learning to live with the others

คือ การเรียนรู้เพื่อดำเนินชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขทั้งการดำเนินชีวิต ในการเรียน ครอบครัว สังคม และการทำงาน

Learning to do

คือ การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติ หรือการลงมือทำ ซึ่งอาจจะนำไปสู่ การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้ จากการศึกษา มา รวมทั้งการ ปฏิบัติเพื่อสร้างประโยชน์ ให้แก่สังคม

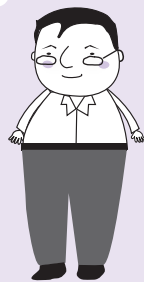
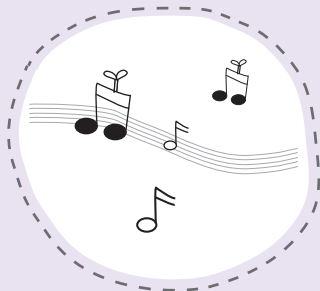
Learning to be

คือ การเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเอง อย่างถ่องแท้ รู้ถึงศักยภาพ ความถนัด และความสนใจ ของตนเอง สามารถที่จะใช้ ความรู้ ความสามารถของตน ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เลือกแนวทางการพัฒนาตนเอง ตามศักยภาพ วางแผน การเรียนต่อและการ ประกอบอาชีพให้สอดคล้อง กับศักยภาพของตนเอง

ครุณิกร สุนทรนนท์

ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการฝึกนักเรียนเล่นดนตรี

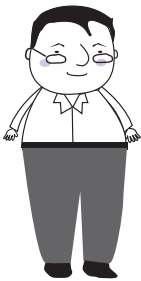

ครูนิกร สุนทรนัท :

ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการฝึกนักเรียน
เล่นดนตรี

ครูนิกรเป็นครูสอนวิชาดนตรี มีทักษะในการแยกแยะความสามารถ
ของนักเรียนกับเครื่องดนตรีได้ โดยดูจากสรีระของนักเรียน เช่น
นักเรียนที่มีริมฝีปากบาง ส่วนสูงประมาณ ๑๕๕ ซม.ขึ้นไป จะ
เหมาะสมกับเครื่องเป่าทองเหลือง (Brass Instruments) สำหรับ
นักเรียนที่มีลักษณะริมฝีปากหนา นี้อยาว เหมาะสมจะเล่นเครื่อง
เป่าลมไม้ (Wood Wind Instruments) เป็นต้น

เมื่อนักเรียนมาสมัครเรียน ครูนิกรจะคัดนักเรียน
ให้เล่นเครื่องดนตรีที่เหมาะสมกับลักษณะสรีระของ
แต่ละคน หากนักเรียนคนใดไม่เชื่อ ครูนิกรก็จะ
อนุญาตให้ลองเล่นเครื่องดนตรีตามที่นักเรียน
ต้องการประมาณ ๑/๒ ภาคเรียน เพื่อนักเรียนจะ
ได้ค้นพบด้วยตนเอง แต่สุดท้ายนักเรียนมักจะขอ
กลับมาเล่นเครื่องดนตรีที่ครูนิกรเคยเลือกให้

ครูนิกรเริ่มต้นด้วยการสอนทฤษฎี ให้นักเรียนมีความรู้เบื้องต้นก่อน ด้วยการให้รู้จักดนตรีจากตัวโน้ตพื้นฐาน ให้เล่นบทเพลงง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และให้นักเรียนรุ่นพี่ที่เล่นดนตรีประจำเครื่องเป็นผู้ดูแล สอน และให้รุ่นน้องฝึกซ้อมเล่นเครื่องดนตรีชนิดนั้นๆ

“ใช้ระบบพี่สอนน้อง ครูร่วมกับรุ่นพี่วางแผนในการสอน และฝึกซ้อมให้รุ่นน้องโดยตัวฝึกทุกวันเพื่อเกิดทักษะ และให้เลิกซ้อมประมาณ ๑๖.๐๐ น เพราะถ้าฝึกซ้อมจนค่ำอาจจะเกิดอันตรายกับนักเรียนในช่วงเดินทางกลับบ้าน พร้อมทั้งกำหนดให้นักเรียนดูแลรักษาเครื่องดนตรีประจำของตน เพื่อฝึกความรับผิดชอบของนักเรียน”

ครูนิกรให้เวลานักเรียนฝึกซ้อม ๒ สัปดาห์ หลังจากนั้น ต้องมาทดสอบเล่นให้ครูนิกรฟัง ถ้านักเรียนคนไหนมาทดสอบแล้วไม่ผ่าน ครูจะให้ไปฝึกซ้อมกับรุ่นพี่อีกครั้ง ถ้าเกินความสามารถของรุ่นพี่ ครูจะเข้าไปสอนและฝึกซ้อมให้กับนักเรียนด้วยตนเอง

ทั้งนี้ ครูนิกรยังสอนให้นักเรียนเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการฝึกซ้อมดนตรี เช่น นักเรียนที่เล่นเครื่องเป่า ถ้าหักโหมเกินไปอาจทำให้ปากอักเสบหรือเจ็บคอได้ นักเรียนจึงต้องมีความพอประมาณและสร้างภูมิคุ้มกันตนเองในการฝึกซ้อมอย่างพอดีด้วย

ครูนิกรจะให้เวลานักเรียนได้เรียนและฝึกซ้อมดนตรีค่อยเป็นค่อยไปตามความสามารถเด็ก โดยให้เล่นดนตรีตามตัวโน้ตเป็นเวลาประมาณ ๑ เดือนจนมีความชำนาญระดับหนึ่งแล้ว ครูจะให้นักเรียนเริ่มเล่นเพลงง่ายๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เด็กในการเล่นดนตรี เมื่อเด็กเล่นเพลงง่ายๆ ได้ใช้เวลาประมาณ ๑ สัปดาห์ ครูนิกรจะต่อเพลงใหม่ให้ และให้นักเรียนซ้อมเดินบรรเลงไปด้วย ภายในเวลา ๑ ภาคเรียนนักเรียนจะสามารถบรรเลงเพลงได้ ประมาณ ๖ เพลง ขณะนักเรียนฝึกซ้อม ครูนิกรจะคอยสังเกตดูข้อบกพร่องและเพิ่มเติมความรู้ให้กับนักเรียน หลังจากนักเรียนฝึกซ้อมจนชำนาญแล้ว ครูนิกรจะให้นักเรียนออกภาคสนามจริง โดยเริ่มออกงานของโรงเรียนก่อน ตามปฏิทินงานโรงเรียน เช่น งานกีฬา วันแม่ วันพ่อ เป็นต้น และเมื่อนักเรียนมีความชำนาญและมีประสบการณ์มากขึ้น ครูนิกรจะนำนักเรียนออกงานของชุมชนต่อไป และเมื่อกลับจากการออกภาคสนามของนักเรียนทุกครั้งต้องมาคุยแลกเปลี่ยน หากจุดดี จุดด้อยที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการเล่นดนตรีของนักเรียนแต่ละคนต่อไป

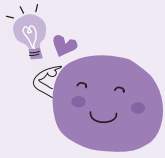

ครูนิกรเป็นตัวอย่างของครูที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้สำหรับตนเอง และใช้วางแผนการสอนดนตรีที่ชัดเจนมาก ดังนี้

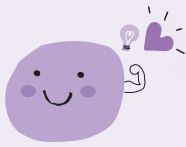
พอประมาณ

- ครูใช้ความรู้เกี่ยวกับสรีระของร่างกายที่เหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละประเภท เพื่อคัดเลือกเครื่องดนตรีสำหรับนักเรียนแต่ละคน ทำให้นักเรียนสามารถเล่นดนตรีได้ตามศักยภาพของตนเอง
- ครูกำหนดเวลาในการฝึกซ้อมของนักเรียนอย่างพอประมาณ ไม่ให้เกิดผลเสียต่อนักเรียน
- ครูให้นักเรียนเริ่มต้นเป่า/เล่นดนตรี เป็นเพลงง่ายๆ ได้ก่อน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะฝึกฝนและเล่นเพลงที่ยากขึ้น
- ครูใช้วิธีสอนความรู้พื้นฐานให้กับนักเรียนใหม่ก่อน แล้วให้นักเรียนรุ่นพี่เป็นผู้ดูแลฝึกซ้อมให้ เพราะถ้าดูแลนักเรียนแต่ละคนในการเล่นเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ครูนิกรอาจจะดูแลได้ไม่ทั่วถึงทุกคน ซึ่งความพอประมาณเรื่องนี้สามารถเป็นเหตุผลของการจัดการสอนของครูนิกรได้ด้วย

มีเหตุผล

- ครูวางแผนให้นักเรียนเรียนรู้และฝึกซ้อม เริ่มจากเล่นเพลงง่ายๆ ไปหาเพลงที่ยากขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถค่อยๆ ไต่ระดับพัฒนาตนเอง และภูมิใจในความสำเร็จของตนเองอย่างเป็นขั้นเป็นตอน
- การที่มอบหมายให้นักเรียนดูแลรักษาเครื่องดนตรีของตน โดยมีรุ่นพี่คอยกำกับดูแลอีกครั้ง นอกจากจะเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบแล้ว ยังลดปัญหาเครื่องดนตรีเสียหายได้ด้วย
- เพื่อให้วงดนตรีของโรงเรียนมีนักดนตรีอยู่อย่างต่อเนื่องไม่ขาดช่วง ครูจึงสร้างนักดนตรีรุ่นใหม่ โดยใช้วิธีที่สอนน้อง ทำให้น้องรักและเคารพเชื่อฟังรุ่นพี่ เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง

กวมิคู่กัน

- ครูกำหนดระยะเวลาการฝึกซ้อมดนตรีของนักเรียนให้ไม่เลิกมีดีค่าเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดอันตรายกับนักเรียนในช่วงเดินทางกลับบ้านได้
- การเรียนรู้และเล่นดนตรีของนักเรียนเริ่มต้นจากสิ่งที่ย่างๆ ก่อน แล้วค่อยๆ พัฒนาเล่นเพลงที่ยากขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกทักษะความชำนาญมากขึ้น ทำให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าในทางด้านดนตรีของตนเอง ไม่ท้อถอยเสียก่อน
- ครูนิกรสร้างกวมิคู่กันของวงโดยการสร้างนักเรียนรุ่นต่อรุ่น ให้รุ่นพี่สอนรุ่นน้องโดยวางแผนร่วมกับรุ่นพี่ โดยครูได้สอนความรู้พื้นฐานให้กับนักเรียนรุ่นน้องก่อนแล้ว ซึ่งการทำเช่นนี้จะทำให้มองเห็นความยั่งยืนของวงดนตรี
- หลังการแสดงดนตรีภาคสนามทุกครั้ง ครูนิกรกำหนดให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อดี ข้อด้อยที่พบแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข นักเรียนแต่ละคนจะได้พัฒนาตนเองและทำให้วงดนตรีของครูนิกรเกิดการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ความรู้

ครูนิกรมีความรู้เพียงพอที่จะสามารถสอนนักเรียนให้เรียนรู้และเล่นดนตรีร่วมกันเป็นวงได้ เริ่มตั้งแต่มีความรู้เกี่ยวกับการเล่นและวิธีการดูแลรักษาเครื่องดนตรีแต่ละประเภท มีความรู้และทักษะในการเลือกเครื่องดนตรีให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน มีเทคนิคในการสอนดนตรี เป็นต้น

คุณธรรม

คุณธรรมที่ครูนิกรมีให้กับลูกศิษย์ ได้แก่ ความห่วงใยไม่ให้นักเรียนฝึกซ้อมจนมีดค่า ความเมตตาที่มีให้นักเรียน ความรับผิดชอบของครูที่ต้องถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน ไม่ทอดทิ้งนักเรียน นักเรียนคนใดที่รุ่นพี่ไม่สามารถสอนให้เข้าใจได้ ครูนิกรก็จะเข้ามาดูแลและสอนให้จนนักเรียนสามารถเล่นเครื่องดนตรีประเภทนั้นๆ ได้ เป็นต้น

จากการสอนของครูนิกร ผู้เขียนพอประมวลได้ว่า ครูนิกรไม่ได้สอนนักเรียนโดยตรงว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร แต่ครูสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ศักยภาพของตนเองจากการให้ลองเล่นเครื่องดนตรีที่ต้องการและค้นพบศักยภาพตนในที่สุด การกำหนดให้พี่สอนน้องทำให้ผู้สอนต้องคิดถึงความสามารถตน พัฒนาค้นด้วยการหาความรู้เพิ่มเติม มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความรับผิดชอบต่อเครื่องดนตรีตลอดจนการตรงต่อเวลาในการทำงานร่วมกัน

อย่างไรก็ดี หากครูนิกรให้โจทย์นักเรียนได้คิดวางแผนเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการแสดงของวงด้วยตัวนักเรียนเอง จัดเวลาฝึกซ้อมกันเอง แล้วครูใช้คำถามพัฒนากระบวนการคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนและระหว่างการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดและทำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยตัวเอง จากนั้น ครูชวนนักเรียนถอดบทเรียนหลังการทำงาน แล้วครูชี้ให้นักเรียนเห็นความสำเร็จของงานจากการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความไม่สำเร็จจากการไม่ได้ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไหน อย่างไร จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ชัดเจนขึ้น จากการคิดและลงมือทำด้วยตัวนักเรียนเอง และนักเรียนจะสามารถนำไปปรับใช้กับเรื่องอื่นๆ ได้เอง

สะท้อนคิดของนักเรียน :
สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมในชุมชนดนตรี

"...ในวงหุ้มีหน้าที่เล่นอัลโตแซกโซโฟน การเล่นดนตรีของเราจะทำให้ผู้ฟังมีความสุข เมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการฝึกซ้อม ต้องมีวินัยฝึกซ้อมทุกวัน เพราะจะทำให้เราเก่งขึ้น จะทำให้มั่นใจเวลาเราไปเล่นร่วมกับคนอื่น เพราะต้องซ้อมดนตรีเป็นวง จำเป็นต้องมีความตรงต่อเวลา มีความสามัคคี ไม่อย่างนั้นวงจะล่ม"

อนุธิตา ศักดิ์ศรี (เรา)
คณะศิลปกรรมศาสตร์
สาขาดุริยางคศาสตร์สากล
มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

รัชฎาศึกษา :

รู้จักตน รู้จักคน รู้จักชุมชน

รู้คุณค่าและนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มาพัฒนาชีวิตและสังคม

รัชฎาศึกษา : รู้จักตน รู้จักคน รู้จักชุมชน รู้คุณค่าและ นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชีวิตและสังคม

รัชฎาศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรสถานศึกษาที่เปิดขึ้นมาใหม่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของโรงเรียน โดยท่านผู้อำนวยการสาครมีแนวคิดว่าการพัฒนาให้นักเรียนเพื่อตอบโจทย์การศึกษาไทยนั้น ต้องพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรม มีสำนึกของความเป็นไทย และการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงต้องช่วยให้นักเรียนใหม่สามารถปรับตัวและเข้ามาอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข

การที่โรงเรียนมีความเชื่อว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นผู้รู้คิด ใช้สติปัญญาในการตัดสินใจ และสามารถเป็นผู้นำตนเองได้นั้น ต้องทำให้นักเรียนเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถนำหลักปรัชญา มาใช้ให้เป็น ขั้นแรกจึงต้องเริ่มจากรู้จักตนเอง นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตน ต่อมารู้จักเข้าใจ เห็นคุณค่าของผู้อื่น และสิ่งรอบตัวที่ใกล้และไกลออกไป ตั้งแต่ชุมชนในโรงเรียน ชุมชนในหมู่บ้าน ตำบล และกว้างไปเรื่อยๆ จนถึงระดับประเทศ เพื่อนักเรียนจะได้รู้จักหน้าที่ เกิดความรัก ความภูมิใจ อยกายช่วยเหลือ พัฒนา และอยู่ในโรงเรียน อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จึงเป็นที่มาของวิชารัชฎาศึกษา

จากการรับฟังคำบอกเล่าของผู้บริหารและครูโรงเรียนรัชฎา ทำให้เห็นว่า วิชารัชฎาศึกษามีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาที่จะให้นักเรียนระดับชั้น ม.๑ ได้เรียนรู้ตั้งแต่เริ่มแรกในการเข้ามาเรียนในสถานศึกษาแห่งนี้ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานดอกเสาะเข็มหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเป็นสมาชิกของโรงเรียนให้มั่นคงตั้งแต่แรกๆ และนักเรียนระดับชั้นม.๑ ทุกคนจะต้องเรียนรู้อยู่ในโรงเรียนรัชฎาอีกอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๓ ปีต้องสามารถ

นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเอง ตลอดจนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ซึ่งโรงเรียนต่างๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อปูพื้นฐานให้นักเรียนใหม่เข้าใจบริบทของโรงเรียน ของชุมชน และสามารถปรับตัวเข้ามาอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข

ครูสถาพร พันธุ์ประดิษฐ์ ผู้ออกแบบและหัวหน้าหอในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์กล่าวว่า ท่านผู้อำนวยการสารสินนโยบายจะให้นักเรียนรัชฎามีอุปนิสัย “พอเพียง” ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ที่ต้องนำมาขบคิด จึงได้นำไปปรึกษากับครูจรรยาพรณ เย่าเคื่อง (ครูโรงเรียนห้วยยอด) ซึ่งเป็นทั้งครูและพี่เลี้ยงในการเป็นครูของตน และมีแนวคิดตรงกันว่าจะต้องให้นักเรียนเข้าถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการ “เข้าถึง” หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้น นักเรียนจะต้องมีความรู้และเข้าใจความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการลงมือปฏิบัติ จะทำให้สัมผัสผลโดยตรง และเห็นประโยชน์ เห็นคุณค่าจึงจะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นทั้งในโรงเรียนและวิถีชีวิตในท้องถิ่นที่ตัวเองอยู่ได้

“ต้องทำให้นักเรียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์แล้วสามารถเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสิ่งที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเองทุกขั้นตอน จึงได้กำหนดแผนการเรียนรู้เป็น ๖ หน่วย ซึ่งแต่ละหน่วยจะเชื่อมร้อยต่อกัน โดยกำหนดปลายทางของ ๖ หน่วยนี้อยู่ที่ชุมชน และนักเรียนจะต้องนำหลักปรัชญา นี้ไปช่วยชุมชน

ในการปลูกฝังเศรษฐกิจพอเพียง ผมใช้ชุดคำถามกระตุ้นคิด ๔ ข้อ ที่สะท้อนถึงหลักคิด ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ทุกครั้งหลังจากทำกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์ว่าได้ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนลงมือปฏิบัติงานระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ เพื่อเป็นการตอกย้ำให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญ และสุดท้ายนักเรียนสามารถตกผลึกได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือวิถีชีวิตที่เขาเป็นอยู่”

สิ่งที่น่าสนใจในวิชารัฐศาสตร์คือการให้นักเรียนซึ่งยังเด็กอยู่ได้เรียนรู้จากการเรียนปนเล่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย เริ่มจากจุดเล็กๆ คือ ตัวเองและค่อยๆ ขยายไกลตัวออกไปเรื่อยๆ สร้างการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการให้ลงมือทำงาน เมื่อเสร็จแล้วตั้งคำถามให้เรียนรู้จากการกระทำว่าได้ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไร ในทุกๆ ความสำเร็จจะมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกอยู่ และในความไม่สำเร็จเป็นเพราะเราใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ครบองค์ประกอบ โดยครูสตาพรให้นักเรียนฝึกใช้ซ้ำๆ ทุกขั้นตอนของการทำงาน คือ เมื่อเข้าใจความหมายแล้ว กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามพัฒนากระบวนการคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนลงมือทำงาน และนำมาใช้แก้ปัญหา ระหว่างการทำงาน ซึ่งน่าจะทำให้นักเรียนเข้าใจ เห็นคุณค่าและซึมซับหลักปรัชญาไปได้ดี ซึ่งรัฐศาสตร์แบ่งออกเป็น ๖ หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ ๑ เรียนรู้ตนเอง

เริ่มจากการให้นักเรียนสงบนิ่งอยู่กับตนเอง แล้วให้เขียนเรื่องราวของตนเองในรูปแบบจดหมายถึงเพื่อน ด้วยเจตนาของครูต้องการให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง การเขียนจดหมายถึงเพื่อนที่ไว้วางใจจะทำให้การสะท้อนสิ่งที่เป็นตัวตนของนักเรียนได้ดีที่สุด โดยเล่าว่าตัวตนที่แท้จริงของตนเองคืออะไร มีนิสัยอย่างไร ไม่ดีอย่างไร ชอบอะไร ไม่ชอบอะไร ในอนาคตอยากเป็นอะไร อาชีพที่อยากจะเป็นจะต้องมีนิสัยอย่างไร และขณะนี้นักเรียนมีนิสัยนั้นหรือยัง ถ้าไม่มี นิสัยนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างไรและต้องฝึกอย่างไร เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จแล้วให้เล่าแลกเปลี่ยนกัน ในวงเล็กๆ ประมาณ ๕ คน ณ จุดนี้ครูต้องการให้นักเรียนรู้จักที่จะสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจในเรื่องราวของตนเอง รู้จักและเข้าใจเพื่อน ที่ให้สนทนาในวงเล็กๆ ๕ คนก่อน เพื่อให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ แล้วจึงให้นักเรียนสื่อสารแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน

หน่วยที่ ๒

สร้างแรงบันดาลใจให้เห็นคุณค่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ครูสถาพรให้ความสำคัญในขั้นตอนนี้มากที่สุด เพราะเชื่อว่าถ้าสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจ เกิดแรงบันดาลใจ เห็นคุณค่า และเห็นแนวทางในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้ว จะเป็นพื้นฐานในการเรียนขั้นต่อไปให้มีคุณภาพ จึงให้เวลามากที่สุดคือจะสอนถึง ๔ ครั้ง (ใน ๔ สัปดาห์) แต่แต่ละครั้งจะใช้เวลา ๑๐๐ นาที

ในการเรียนครั้งที่ ๑ ให้นักเรียนสร้างสิ่งประดิษฐ์ให้เสร็จ ทำ flip chart และครูใช้เวลา ๑๐ นาที ในการสรุปการเรียนรู้ร่วมกัน แล้วให้นักเรียนเก็บ flip chart ไว้ใช้ในครั้งต่อไป

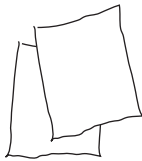

สร้างหอคอยให้สูงที่สุด
มีความแข็งแรง
เพียงพอที่จะวางไข่
ไว้ข้างบนได้

กิจกรรมแรก คือ สร้าง “หอคอยไข่”

เป็นกิจกรรมเรียนปนเล่น ให้นักเรียนได้สร้างชิ้นงาน จากนั้นถอดบทเรียนการทำงานเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่าใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการทำงาน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ครูจะเปลี่ยนห้องเรียนเป็นห้องเรียนวิศวกร โดยครูจะเตรียมวัสดุอุปกรณ์ อาทิ กระดาษหนังสือพิมพ์ เทปกาว ย่น ไข่ต้มและไข่สดไว้ และกำหนดให้นักเรียนใช้อุปกรณ์ที่ครูเตรียมมาสร้างหอคอยให้สูงที่สุด มีความแข็งแรงเพียงพอที่จะวางไข่ไว้ข้างบนได้ เคลื่อนที่ได้โดยที่ไข่ไม่ตกลงมาแตก ห้ามใช้เทปกาวพันไข่ไว้ และต้องทำให้เสร็จภายใน ๑๐ นาที ซึ่งครูแจ้งว่าไข่ที่เตรียมไว้มีทั้งที่ต้มแล้วและยังไม่ต้ม ดังนั้น กลุ่มต้องคิดให้ดีว่าจะส่งใครออกมาเลือกอุปกรณ์ ไม่เช่นนั้นแล้ว ถ้าเลือกผิดแล้วทำไข่แตกเลอะเทอะในห้อง นักเรียนต้องรับผิดชอบทำความสะอาดร่วมกัน ในขั้นตอนการทำงาน แต่ละกลุ่มจะมีวิธีการทำหอคอยแตกต่างกันไป และเมื่อครบ ๑๐ นาที หอคอยจะมีรูปแบบที่ต่างกันไปตามความรู้ที่ตนเองมี แต่ปรากฏว่ามีไม่กี่กลุ่มที่ทำแล้วแข็งแรง สามารถวางไข่ข้างบนได้ เมื่อเคลื่อนที่แล้วไข่ไม่ตกลงมา

กระดาษ

ไข่ไก่

สก็อตเทป

เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครูสุภาพรใช้วิธีตั้งคำถามถอดบทเรียนการทำงานจากการนำชุดคำถามพัฒนากระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่รศ.ดร.ทิตินา แคมมณี (ดังรายละเอียดภาคผนวกหน้า ๑๓๔-๑๓๕) ได้จัดทำไว้มาปรับใช้เป็น ๘ คำถามเพื่อให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยให้นักเรียนตอบคำถามด้วยการเขียน หรือวาดภาพตอบลงมาในกระดาษ flip chart หรือทำเป็น mind map ดังนี้

ตั้งใจเขียน
ต้องฟังเพื่อน
ต้องมีสมาธิใน
การทำงาน
ต้องอดทน ฯลฯ
(คุณธรรม)

ได้ฝึกนิสัย
อะไรบ้าง

พบปัญหาอะไร
ในระหว่างที่ทำงาน
แล้วแก้ปัญหา
อย่างไร

บางกลุ่มพบปัญหา
แต่ไม่มีวิธีแก้ แก้ไม่ทัน
เวลา บางกลุ่มพบปัญหา
แล้วแก้ในเวลาได้ บางกลุ่ม
บอกว่า ถ้ามีเวลาเพิ่มอีก
๕ นาที เขาจะแก้ได้ เพราะ
เขารู้แล้วว่าจะแก้ยังไง
ครูสถาพรถามว่า
นักเรียนใช้ความรู้อะไร
มาช่วย ทำไม่ถึงแก้ไม่ได้
เพราะอะไร ซึ่งนักเรียนจะ
อธิบายได้ง่ายขึ้น
(วิธีแก้ปัญหาจะสะท้อน
ว่านักเรียนใช้
๓ หัวง ๒ เงื่อนไข
หรือไม่ อย่างไร)

ภาคภูมิใจ
กับการทำงานนี้
อย่างไรบ้าง

คำถามที่ ๘

เมื่อนักเรียนมีความ
ภาคภูมิใจกับผลงานที่
ทำได้ เห็นคุณค่าในสิ่งที่
เขาทำ ก็เกิดความอยากร
ที่จะพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

ทำไมนักเรียน
จึงออกแบบหอคอย
ให้เป็นแบบนี้

เคยเห็นหอคอย
แบบนี้ และคิดว่า
น่าจะแข็งแรง
วางของข้างบนได้
(เหตุผล)

ขณะที่จะลงมือทำ
นักเรียนนึกถึง
เรื่องอะไรบ้าง

ดูว่าสร้างได้ไหม
มีเวลาอยู่ ๑๕ นาที
จะทำยังไงให้มันพอ
จะทําอย่างไรให้ใช้
อุปกรณ์ได้พอดี
(พอประมาณ และ
ความรู้)

ตอนที่เริ่มทำ
ได้วางแผนกัน
หรือไม่อย่างไร

“นาย ก.เป็นคนม้วน
กระดาษเพราะเขาม้วน
กระดาษเก่งที่สุด ผมทำ
อะไรไม่ได้เลยคอยช่วย
งานเล็กๆ น้อยๆ
เพื่อนอีกคนคอยดูว่าตรง
หรือยัง แล้วก็เอาไขวาง
ไว้ข้างบนหอคอย เราทำ
อย่างมีขั้นตอน เริ่มจาก
การม้วนกระดาษ เอา
สก็อตเทปติด แล้วเอาไข
มาวาง ทดลองย้ายไป
ย้ายมา” (ภูมิใจด้วยกัน)

ใช้ความรู้เรื่องอะไร
เข้ามาช่วยในการทำ
หอคอยครั้งนี้บ้าง

ใช้ความรู้
เรื่องความสมดุล
รูปทรงเรขาคณิต
(ความรู้)

ได้ฝึกทักษะ
อะไรบ้าง

ครูสถาพรจะมีคำถามย่อยๆ ถามเพิ่ม
เพราะนักเรียนอาจไม่เข้าใจว่าทักษะคือ
อะไร เช่น ตอนที่ออกแบบนักเรียนต้อง
ทำอย่างไรถึงจะออกแบบได้ / จึงจะ
วางแผนได้ นักเรียนตอบว่า “ต้องคิด”
ทักษะกระบวนการคิดก็เกิดขึ้น พอครู
อธิบายเช่นนี้เด็กเริ่มเข้าใจความหมาย
ของทักษะการคิด

หอคอยไข

คำถามที่ ๗

คำถามที่ ๑

คำถามที่ ๒

คำถามที่ ๓

คำถามที่ ๔

คำถามที่ ๕

การเรียนรู้ครั้งที่ ๒ มีความสำคัญมาก เพราะครูสภาพจะชวนนักเรียนวิเคราะห์และตีความคำถาม ๘ ข้อนี้ทีละคำถามว่าสำคัญอย่างไร และจะชวนนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจาก flip chart ที่นักเรียนทำไว้ครั้งก่อน เช่น นักเรียนคิดว่าผลงานหอคอยไข่ของนักเรียนมีความผิดพลาดอย่างไร ข้อไหนที่นักเรียนตอบแล้วคิดว่ายังไม่ได้เตรียมพร้อม ไม่ได้วางแผน และการวางแผนต้องคำนึงถึงเรื่องอะไรบ้าง ต้องใช้ความรู้อะไรบ้าง ซึ่งนักเรียนจะสะท้อนให้ทราบว่าไม่ได้วางแผน พอได้กระดาษหนังสือพิมพ์มา ใครก็จะม้วนก็ม้วน ใครก็จะทำอะไรก็ทำ ไม่ได้มีการวางแผนกัน และมีบางคนบอกว่าถือแต่ไข่ กลัวไข่จะหล่นแตก ไม่ได้ช่วยเพื่อนทำ บางคนบอกว่า เทปกาวย่นม้วนๆ เอามาแล้วก็ไม่พอ กระดาษเหลือบ้าง เป็นต้น

จากนั้น ครูจะตั้งคำถามเพิ่มว่าคำถามแต่ละข้อมีความสำคัญอย่างไร ถ้าครั้งต่อไปครูจะให้ทำงานชิ้นใหม่คิดว่าคำถาม ๘ ข้อนี้จะมีประโยชน์หรือไม่ นักเรียนก็จะตอบว่า ถ้าพวกเราได้คิดถึงคำถามแต่ละข้อนี้ก่อนนำลงมือทำงานก็จะทำงานได้ดีขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ครูเน้นย้ำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของคำถามแต่ละข้อ แต่จะยังไม่อธิบายว่าคำถามเหล่านั้นเป็นชุดคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การเรียนรู้ครั้งที่ ๓ ให้นักเรียนนำชุดคำถามมาใช้ในการวางแผนทำกิจกรรม และสุดท้ายเชื่อมโยงให้เห็นว่าชุดคำถามดังกล่าวสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่ ๒ ห้องเรียนน้ำท่วม

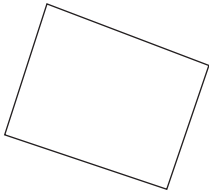
ครูสภาพ
กำหนด
สถานการณ์
ขึ้นมา

"วันนี้หน้าจะท่วมห้องเรียนสูง ๑ เมตร แล้วฝนจะตก ครูมีถังวิเศษอยู่ ๑ ใบ ถังวิเศษนี้โดนน้ำข้างใต้ไม่ได้ น้ำฝนจะหยดข้างบนก็ไม่ได้ เพราะมีของวิเศษอยู่ข้างใน ให้นักเรียนสร้างสิ่งประดิษฐ์เพื่อป้องกันน้ำ โดยไม่ให้ถังวิเศษนี้โดนน้ำ ภายในเวลา ๒๐ นาที"

หลังจากนั้นครูจะให้ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันเอง กลุ่มละ ๕-๖ คน และแบ่งเงิน (แบงค์ก้าโม) ให้กลุ่มละ ๒๑,๓๐๐ บาท เพื่อเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์มาทำสิ่งประดิษฐ์ โดยให้นักเรียนกำหนดราคาอุปกรณ์ต่างๆ กันเอง เช่น ขวดน้ำราคา ๑,๒๐๐ บาท เข็กราคา ๑๕,๐๐ บาท ฯลฯ จากนั้นครูบอกให้นักเรียนบริหารเงินที่มีอยู่ ๒๑,๓๐๐ บาท ไปซื้ออุปกรณ์ที่นักเรียนช่วยกันกำหนดราคา และอย่าลืมนำคำถาม ๘ ข้อที่คุยกันตั้งแต่คาบที่แล้วมาดูว่าจะเตรียมการอย่างไร

ในระหว่างขั้นตอนนี้ ยังไม่ให้นักเรียนเริ่มลงมือทำกิจกรรมเลย แต่ให้นักเรียน
หยิบ ๔ คำถามมาแยกว่า คำถามไหนที่นักเรียนควรจะต้องตอบ
ก่อนที่จะลงมือทำ คำถามไหนที่นักเรียนจะตอบระหว่างที่กำลังทำ และคำถาม
ไหนที่ควรตอบหลังนักเรียนทำเสร็จแล้ว ซึ่งนักเรียนจะแยก ๔ คำถามนี้
ออกเป็น ๓ กลุ่ม เช่น กลุ่มที่ต้องทำก่อน นักเรียนต้องตอบให้ได้ก่อนว่า
วางแผนอย่างไรต้องคำนึงถึงเรื่องอะไรบ้าง เรื่องเวลา เรื่องอุปกรณ์ เรื่องเงิน
ที่ครูแจกให้ไปในแต่ละกลุ่ม จะทำอย่างไรให้พอใช้ เช่น เข็กราคาม้วนละ
๑๕,๐๐๐ บาท ถ้า ๕ กลุ่มมาหารกัน จ่ายกลุ่มละ ๓,๐๐๐ บาท แล้วนำ
เข็กรามาแบ่งกันใช้ ลงทุนแค่ ๓,๐๐๐ บาท แต่ในทางกลับกันถ้าซื้อเข็กร
มาทั้งหมด ๑๕,๐๐๐ บาท ก็จะมีเงินน้อย จะซื้อของอื่นไม่ได้
นักเรียนจึงต้องวางแผนกันก่อน เมื่อนักเรียนเริ่มลงมือทำ ก็นำเงินไปซื้อ
อุปกรณ์ ขณะทำงานไป นักเรียนจะตอบคำถามระหว่างที่ทำ นักเรียนจะเช็ค
ว่าที่เขาวางแผนไว้ มีผ่านขั้นตอนไหนแล้ว

ฟิวเจอร์บอร์ด

เชือก

ขวด

สกี้อตเทป

๒๐ นาที

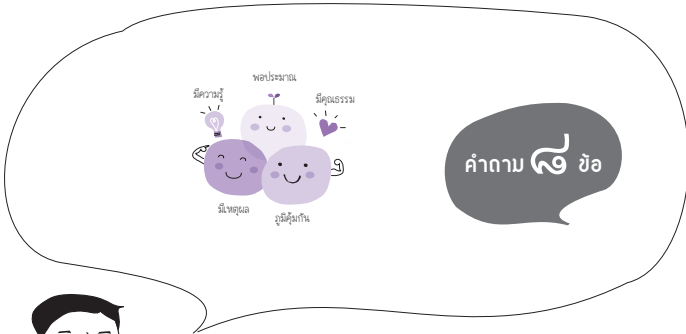

ธนบัตร

เมื่อครบ ๒๐ นาที บางกลุ่มก็ทำสำเร็จ บางกลุ่มก็ล้มเหลว ครูสุภาพรนำชุดคำถามเดิมที่ทำหอคอยไข่มุกมาให้นักเรียนเขียน และนำเสนอ ซึ่งครั้งนี้ นักเรียนตอบได้ทันทีเลยว่า ที่ทำไมสำเร็จเพราะอะไร ส่วนกลุ่มนี้ที่สำเร็จเพราะอะไร บางกลุ่มบอกว่า คำนึงถึงเวลา ๒๐ นาที ออกแบบได้ประมาณนี้ แล้วใช้เงินซื้อของ ซื้อเท่านั้น ไม่ซื้อมากเกินไป บางกลุ่มของเหลือเยอะไม่ได้ใช้ เพราะต่างคนต่างไปซื้อหา ได้วางแผนแต่วางแผนไม่ละเอียด บางกลุ่มบอกว่า คำนึงถึงเรื่องเวลา แต่ไม่ได้คำนึงถึงสถานการณ์ที่ครูให้ บางกลุ่มบอกว่าคำนึงถึงสถานการณ์ คำนึงถึงเวลา แต่ไม่ได้คำนึงถึงสมาชิกในกลุ่มว่าทำได้ไหม บางกลุ่มซื้อเชือกมาก แต่ไม่ได้ซื้อสกี้อตเทปมา ระหว่างเชือกกับฟิวเจอร์บอร์ดไม่รู้จะพันกันยังไง เพราะไม่มีสกี้อตเทป เป็นต้น

สิ่งสำคัญในช่วงนี้ คือการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นว่า จากประสบการณ์ที่นักเรียนทำกิจกรรม “หอคอยไข่มุก” โดยไม่มีชุดคำถามเข้ามาเกี่ยวข้อง เริ่มทำโดยที่ครูไม่ได้บอกอะไรเลย ครูบอกเพียงเงื่อนไขของสถานการณ์ แล้วนักเรียนก็ลงมือทำไปเลยโดยไม่ได้มีการวางแผน เทียบกับเมื่อเผชิญสถานการณ์ “น้ำท่วม” แล้วครูนำชุดคำถาม ๘ ข้อมาค้ำให้นักเรียนเข้าใจ เพื่อเป็นหลักให้นักเรียนรู้ว่าต้องเตรียมตัวอย่างไร และเมื่อลงมือทำงานกับสถานการณ์จริงนั้นแล้ว ได้รับประโยชน์จากชุดคำถาม ๘ ข้อนั้นอย่างไร นักเรียนจะร้อง “อ้อ” ถ้าพวกเขารู้ว่าจะออกแบบอย่างไรตั้งแต่ต้น รู้เป้าหมาย แล้ววางแผน น่าจะทำงานได้สำเร็จมากกว่า

ครูสถาพร

การเรียนรู้ครั้งที่ ๔ ครูสถาพรจะอธิบายให้ความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าประกอบด้วย ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข และหมายความว่าอะไร แล้วชวนนักเรียนวิเคราะห์ว่า คำถาม ๘ ข้อนี้เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร เช่น คำถามว่า ทำไมถึงออกแบบอย่างนี้ การที่นักเรียนสามารถอธิบายเหตุผลของตัวเองได้ว่าหนุออกแบบอย่างนี้ แล้วคิดว่าลายน้าได้ ไม่ใช่กระดาษลังเพราะกระดาษเปียกน้ำแล้วจะเปื่อย เป็นเรื่องเหตุผล หรือการทำงานให้เสร็จภายในเวลา ๒๐ นาที และต้องคำนึงถึงเงินที่กลุ่มมีอยู่ ความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม เป็นเรื่องความพอประมาณ ถ้าวางแผนได้ดีก็จะทำงานได้สำเร็จ ถ้าไม่วางแผน งานก็อาจจะล้มเหลว แสดงว่า การวางแผนเป็นการทำให้คนไม่ประมาท ทำให้เรามีขั้นมีตอน รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ถ้านักเรียนมีการเตรียมความพร้อมไว้ดีแล้ว แสดงว่านักเรียนสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง

ครูสถาพรให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงชุดคำถามกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งชวนคิดให้นักเรียนวาดรูป ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข แล้วบอกนักเรียนว่า ถ้าห่วงของควมมีเหตุผล มีความหมายอย่างนี้ นักเรียนคิดว่า คำถาม ๘ ข้อนี้ ข้อไหนบ้างที่ไปเชื่อมโยงได้ นักเรียนลองเอาหมายเลขคำถามไปหย่อนดู ใน ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข โดยเอาความหมายที่ครูอธิบายให้ฟัง แล้วมาสรุปรวมกันว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผูกอยู่กับวิถีชีวิตได้อย่างไร ผูกอยู่กับการทำงานได้อย่างไร ครูสถาพรบอกว่า จากชุดคำถามนี้ นักเรียนจะตอบได้ง่ายขึ้นว่า ก่อนจะทำอะไรต้องคิดให้ดี วางแผนให้ดี แล้วคำถามที่ถามว่า ขณะลงมือทำงาน ต้องคำนึงถึงเรื่องอะไรบ้าง เป็นเรื่องความพอประมาณ นักเรียนต้องดูว่าศักยภาพของกลุ่มเรามีแค่ไหน วัสดุอุปกรณ์กลุ่มมีแค่ไหน ต้องทำงานให้เสร็จภายในเวลาเท่าไร นักเรียนจะบอกได้ว่าการวางแผนคือ การสร้างภูมิคุ้มกัน มีบางกลุ่มบอกว่า งานของเขายังสำเร็จไม่ได้ เพราะวางแผนไม่ดี แสดงว่าเขายังขาดภูมิคุ้มกัน เงื่อนไข ความรู้นั้นตรงตัวอยู่แล้ว ใช้ความรู้เรื่องอะไรมาช่วยบ้าง สำหรับเรื่องการฝึกนิสัย นักเรียนก็จะโยงไปหาเรื่องของคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การมีวินัย การรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เป็นต้น สุดท้ายนักเรียนจะเริ่มเห็นภาพว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร และจะนำไปใช้ได้อย่างไร

"คาบนี้เป็นคาบที่ให้ความสำคัญมาก เพราะว่าครั้งนี้ให้นักเรียนต้องนำชุดคำถาม ๘ ข้อ มาเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนักเรียนจะได้เข้าใจว่าการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แท้จริงก็คือการทำงานโดยที่ต้องตอบคำถาม ๘ ข้อนี้ให้ได้ เป็นการเสริมสร้างแรงบันดาลใจ นักเรียนเห็นคุณค่าของหลักปรัชญาฯ เพื่อที่จะได้นำหลักปรัชญานี้ไปใช้ทำงานชิ้นต่อไป ครูต้องทำให้นักเรียนตั้งหลักตรงนี้ได้"

เรียกได้ว่า การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสถาพร ใช้วิธี “ทำก่อนสอนทีหลัง” จากการให้นักเรียนทำงานกันเองจากประสบการณ์เดิมๆ ที่มี ตามเงื่อนไขที่กำหนด โดยไม่บอกวิธีคิดวิธีทำ หลังจากทำกิจกรรมแล้วครูจึงสอน โดยไม่บอกนักเรียนตรงๆ แต่สอนโดยให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ จากชุดคำถามที่ครูเตรียมไว้ ซึ่งชุดคำถามของครูคือคำถามกระตุ้นคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสอนวิธีนี้ทำให้นักเรียนเห็นรูปธรรมที่ชัดเจน จากการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลงานทั้ง ๒ ชิ้น จากกระบวนการทำงานที่แตกต่างทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักว่า “ต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดก่อนลงมือทำงาน” ผลงานจึงจะออกมาดี และยิ่งเมื่อครูสถาพรนำคำถาม ๘ ข้อมาเชื่อมโยงกับหลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ยิ่งทำให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น และเข้าใจว่าต้องใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครบถ้วน ดังคำกล่าวของนักเรียน “ผลงานออกมาไม่ดี เพราะขาดภูมิคุ้มกัน แสดงว่ายังไม่ได้ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครบถ้วน” ผู้เขียนมองเห็นความมีเสน่ห์ในการสอนหน่วยนี้ของครูสถาพร และเห็นรูปแบบการสอนที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับครูผู้สอนท่านอื่นๆ ที่จะนำวิธีการสอนนี้ไปปรับใช้ให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ได้

หน่วยที่ ๓ เรียนรู้โรงเรียน

เพื่อให้นักเรียน ม.๑ จะได้รู้จักโรงเรียนในฐานะในแง่มุมมองต่างๆ เกิดความผูกพัน อยากมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโรงเรียน ในการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้ใช้เวลาทั้งหมด ๓ คาบ แต่ในท้ายคาบของหน่วยที่ ๒ ครูจะให้นักเรียนช่วยกันคิดหัวข้อที่สนใจอยากรู้เกี่ยวกับโรงเรียน เช่น ข้อมูลบุคลากร ใครเป็นใครบ้างในโรงเรียน ครูมีกี่คน นักเรียนรู้จักใครบ้าง ไม่รู้จักใครบ้าง ผู้อำนวยการชื่ออะไร รองผู้อำนวยการชื่ออะไร หรือ คำขวัญของโรงเรียนว่าอย่างไร ประวัติของโรงเรียนเป็นมาอย่างไร ทำไมโรงเรียนจึงเปลี่ยนชื่อจาก คลองปางวิทยาคม มาเป็นรัชฎา โรงเรียนมีพื้นที่เท่าไร มีอาคารอะไรบ้าง เป็นต้น แล้วครูให้นักเรียนไปค้นหาข้อมูล จัดทำเป็นงานกลุ่ม บันทึกลงใน flip chart เพื่อนำมาคุยกันในครั้งต่อไป

ฝึกเงื่อนไขการ
หาความรู้ และ
คุณธรรม

คาบที่ ๑ ทำความรู้จักโรงเรียนจากการให้นักเรียนนำข้อมูลแต่ละกลุ่มมานำเสนอ ครูจะดูว่าข้อมูลตรงกันไหม กลุ่มไหนตั้งใจทำก็จะได้ข้อมูลจริง กลุ่มไหนไม่ตั้งใจก็จะได้ข้อมูลเพี้ยนๆ เช่น บางกลุ่มบอกชื่อผู้อำนวยการเป็นชื่อของรองผู้อำนวยการ เมื่อข้อมูลไม่ตรงกัน ครูก็ต้องมีกลวิธีที่จะทำให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงทั้งหมด โดยครูไม่บอกว่าข้อมูลของใครถูก ของใครผิด ครูจะถาม ทำไมข้อมูลไม่ตรงกัน ครูจะให้นักเรียนเล่าถึงวิธีการไปหาข้อมูล ถ้ากลุ่มไหนไปหาข้อมูลด้วยตนเองจริงๆ ก็จะเล่าถึงวิธีการหาข้อมูลได้และยืนยันว่าข้อมูลของตนเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง แต่กลุ่มที่ไม่ได้หาข้อมูลแต่ลอกเขามาก็จะเล่าไม่ได้ สุดท้ายก็จะสารภาพ ครูก็จะให้ไปหาข้อมูลใหม่ด้วยตนเอง เป็นการฝึกเงื่อนไขการหาความรู้ และคุณธรรมให้นักเรียน

ให้นักเรียนฝึก
ร่วมกันคิด
ร่วมกันทำชิ้นงาน

คาบที่ ๒ ชวนตั้งความหวังและคิดพัฒนาด้วยมือตนเอง ในคาบนี้ครูให้นักเรียนจินตนาการ “โรงเรียนรัชฎาในฝัน” ว่าอยากเห็นโรงเรียนรัชฎาเป็นอย่างไรแล้วให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันวาดภาพ โดยครูมีเป้าหมายว่าต้องการให้เด็กช่วยกันคิดว่าจะพัฒนาโรงเรียนรัชฎาได้อย่างไร และครูคิดว่าถ้าให้เด็กไปปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนเลย เด็กม.๑ อาจจะยังคิดไม่ได้ ครูจึงให้เด็กลองจินตนาการแล้ววาดเป็นภาพร่วมกันเสียก่อน เพื่อให้นักเรียนฝึกร่วมกันคิด ร่วมกันทำชิ้นงาน

กระตุ้นให้นักเรียน
นำคำถาม ๘ ข้อ
มาวิเคราะห์
ความเป็นไปได้

คำถาม ๘ ข้อ

คาบที่ ๓ ชวนคิดวิเคราะห์ให้เห็นความแตกต่างระหว่างความฝันกับความเป็นจริง และลงมือทำด้วยตัวเองจากเรื่องง่าย ๆ โดยครูให้นักเรียนนำภาพวาดมานำเสนอ และเมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มได้กระตุ้นให้นักเรียนนำคำถาม ๘ ข้อมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ เด็กก็จะคิดได้ แต่ฝันไหนที่ทำไม่ได้ เพราะใหญ่เกินไป เช่น อยากได้สระว่ายน้ำ ครูจะชวนคิดว่า “แล้วจะอย่างไร” ซึ่งเด็กคิดไม่ออก สุดท้ายสรุปทำไม่ได้ และย้อนกลับมาทำเรื่องเล็กๆ เช่น เรื่องความสะอาด ความสวยงาม ปลูกต้นไม้ ครูจึงถามนักเรียนว่า แล้วพวกเราจะอย่างไร เด็กเกิดการคิดแบ่งเป็นโซนในการดูแลความสะอาดกันเอง ปลูกต้นไม้ เเท่าที่ศักยภาพจะทำได้ และให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงาน

หน่วยที่ ๔ เรียนรู้ชุมชน

เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวชุมชน และเกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชน ภูมิใจในท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้นี้นักเรียนมีโอกาใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่การเลือกหัวข้อโครงการที่จะศึกษา ไปจนกระทั่งการลงเรียนรู้จากชุมชนได้ครบทุกมิติ หน่วยนี้ใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอน ๖ คาบ โดยเน้นการให้นักเรียนใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้และการทำงาน

กลุ่มช่วยกันคิด
สิ่งดีๆ ในชุมชน

คำถาม ๔ ข้อ

คาบที่ ๑ ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่มทำงานจากที่ได้จัดไว้ ตั้งแต่ท้ายหน่วยที่ ๓ ซึ่งสมาชิกในแต่ละกลุ่มบ้านจะอยู่ใกล้กัน หลังจากนั้นครูมอบหมายให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันคิดว่าชุมชนของตนเองมีอะไรดีๆ ให้วิพากษ์วิจารณ์กันในกลุ่ม บางคนยกเรื่องเที่ยว บางคนยกเรื่องภูมิปัญญา แล้วมาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อได้ข้อสรุปของกลุ่ม **ครูใช้ ๘ คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิด** เช่น ทำไมจึงเลือกเสนอสิ่งนี้เป็นของดีในชุมชน และของสิ่งนั้นคืออะไร นักเรียนในกลุ่มก็จะวิพากษ์วิจารณ์กัน แล้วให้ตัวแทนกลุ่มมาเล่าให้เพื่อนทั้งห้องฟังว่าในกลุ่มของตนมีของดีในชุมชนอะไรบ้าง และได้อย่างไร

เลือกโจทย์
โดยใช้เหตุผล

คาบที่ ๒ ครูให้นักเรียนนำเรื่องทั้งหมดในคาบที่ ๑ มาจัดกลุ่มเป็นเรื่องๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากร อาชีพ ฯลฯ แล้วครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกที่จะศึกษาเพียงเรื่องเดียว โดยบอกเหตุผลด้วยว่าจะเลือกเรื่องใด เพราะเหตุใด และในการเลือกจะใช้หลักฉันทามติไม่ใช่เสียงข้างมาก ทำให้นักเรียนต้องคุยกันด้วยเหตุผลจนสุดท้ายทุกคนเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะเลือกจะศึกษา แล้วนำเสนอครู ในคาบนี้จะคุยกันจนสามารถตกลงกันได้ กลุ่มไหนตกลงกันได้ก่อนก็ต้องรอเพื่อนกลุ่มอื่น เพราะต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน กลุ่มที่ยังไม่เสร็จจะต้องตัดสินใจแต่ต้องอยู่บนฐานเหตุผล เมื่อทุกกลุ่มเลือกเรื่องได้แล้ว ก็ออกมารายงานหน้าชั้นเรียน และบอกเหตุผลที่เลือกเรื่องที่จะศึกษาให้ครูและเพื่อนในห้องฟัง

วางแผน
การออกสำรวจ
ชุมชน

คำถาม ๖ ข้อ

คาบที่ ๓ ครูให้นักเรียนฝึกนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้วางแผนด้วยการตั้งโจทย์ให้ช่วยกันคิด ว่าถ้าต้องไปสำรวจชุมชน นักเรียนต้องจัดการอย่างไร ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดวางแผนการออกสำรวจชุมชน เมื่อวางแผนเสร็จแล้วทุกกลุ่มนำแผนของตนมาติดตามผนังห้อง ครูจะเดินดูของทุกกลุ่ม ถ้าครูพิจารณาแล้วเห็นว่าแผนที่วางไว้ของกลุ่มไหนไม่น่าจะสำเร็จ ครูจะใช้วิธีถาม เช่น “ทำไมจึงทำแบบนี้” ครูจะซักถามนักเรียนจนนักเรียนตกผลึก และพบข้อบกพร่องของแผน จึงปรับแก้แผนใหม่ เมื่อซักถามนักเรียน จนครูมั่นใจแล้วจึงอนุมัติให้นักเรียนไปทำ โดยครูจะให้เวลานักเรียน ๒ สัปดาห์ในการไปสำรวจชุมชนในวันเสาร์อาทิตย์ แล้วนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันในคาบที่ ๔- ๕

ครูชวนคุย
เมื่อนักเรียน
ลงพื้นที่กลับมา

คำถาม ๘ ข้อ

คาบ ๔-๕ เป็นการสนทนาพูดคุยกันเรื่องที่นักเรียนไปลงพื้นที่โดยใช้ชุดคำถาม กระตุ้นคิด ๘ ข้อ ครูจะซักถามข้อมูลเพิ่มเติมว่า ไปทำงานแล้วเป็นอย่างไร พบอะไรมาบ้าง เป็นไปตามแผนที่วางไว้ไหม มีปัญหาใหม่ ต้องทำอะไรเพิ่มเติมไหม ต้องปรับปรุงแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงอะไรใหม่ รู้สึกอย่างไรบ้างเวลาไปจริง ๆ เป็นต้น สำหรับกลุ่มที่ยังไม่ได้ไปลงพื้นที่ก็ฟังเพื่อน แต่ทุกกลุ่มต้องไปศึกษามาให้เรียบร้อย ภายในสองสัปดาห์

นำสิ่งที่ได้เรียนรู้
มานำเสนอ

คำถาม ๘ ข้อ

คาบที่ ๖ ครูจะให้นักเรียนนำสิ่งที่ไปเรียนรู้มานำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างกันตามความถนัด บางกลุ่มทำเป็น Flip Chart บางกลุ่มเป็นภาพถ่าย บางกลุ่มไปเรียนรู้ภูมิปัญญามาก็จะนำภูมิปัญญาามาแสดง เช่น ไปเรียนจักรสานก็เอาผลงานจักรสานมา โดยครูจะให้นักเรียนอธิบายตามขั้นตอนที่วางไว้ ว่าโครงการนี้มีความเป็นมาอย่างไร กระบวนการหรือวิธีการที่นักเรียนทำงานด้วยกันทั้งหมดเป็นไปตามแผนที่วางไว้ไหม หลังจากทุกกลุ่มอธิบายเสร็จ ในปลายคาบที่ ๖ ครูจึงสรุป พร้อมกับให้นักเรียนคิดว่า ถ้านำผลงานนี้ไปถ่ายทอดให้คนอื่น เพื่อให้เข้าใจหรือทำได้เหมือนกับที่นักเรียนไปเรียนรู้มา นักเรียนจะไปถ่ายทอดอย่างไร ให้แต่ละกลุ่มกลับไปคิดวิธีการมา โดยไม่จำกัดประเภทของสื่อ และขอให้มานำเสนอในคาบต่อไป

หน่วยที่ ๕ สร้างสรรค์ชิ้นงาน

เพื่อให้นักเรียนตกผลึกการเรียนรู้ด้วยการนำความรู้ไปเผยแพร่ และฝึกใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการตัดสินใจเลือกสื่อที่จะนำเสนอ และแก้ปัญหา ระหว่างการทำงาน ครูจึงใช้เวลา ๓ คาบ ดังนี้

นำเสนอแนวคิด
ของกลุ่ม

คาบที่ ๑ ครูให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดของกลุ่มจากการทำงานครั้งก่อน ว่านักเรียนจะนำความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนไปจัดทำเป็นสื่อเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้อย่างไร โดยที่ครูไม่จำกัดวิธีการนำเสนอของนักเรียนว่าจะป็นรูปภาพ เป็นคลิปวิดีโอ เป็นบอร์ดความรู้ เป็นแผ่นพับ เป็น Power Point ได้ทั้งนั้น แล้วครูให้เวลานักเรียนกลับไปเตรียมงานตามที่เสนอไว้

ลงมือ
ผลิตสื่อ

คาบที่ ๒ ครูให้นักเรียนทำงานที่นำเสนอไว้ในคาบก่อน ถ้านักเรียนมีปัญหาให้เข้ามาขอคำแนะนำจากครู

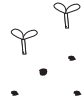
นำเสนอ
ผลงาน และ
ปรับปรุงแก้ไข

คาบที่ ๓ ครูให้นักเรียนทดลองนำเสนอผลงานตนเองให้ครูและเพื่อนๆ ดู และช่วยกันแนะนำเพิ่มเติม เจ้าของผลงานจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนที่จะไปนำเสนอตามแต่โอกาส

หน่วยที่ ๖

นำเสนอสู่สังคมอย่างมีจิตอาสา

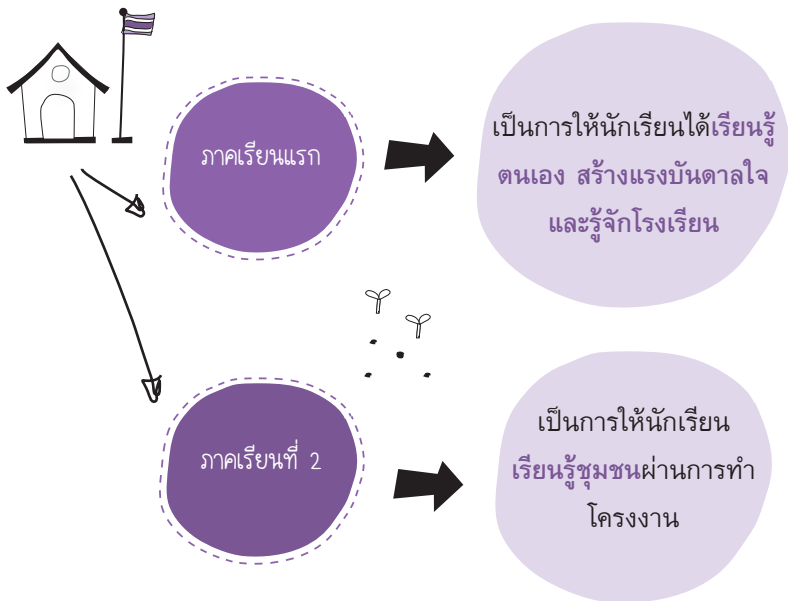

ขั้นตอนการนำเสนอนี้ นอกจากเป็นการฝึกทักษะการสื่อสาร กล้าแสดงออกแล้ว ยังเป็นการให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในงานที่ตนทำ เพราะได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น และเป็นการสรุปองค์ความรู้ทั้งหมดที่เรียนรู้มา โดยครูจะชวนนักเรียนสนทนาถอดบทเรียนเพื่อสะท้อนการเรียนรู้หลังจบกิจกรรมเหมือนกับที่ทำมาในทุกๆ หน่วยการเรียนรู้ ว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไร และจะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างไร โดยครูจะมีคำถามย่อยๆ ถามนักเรียน และสุดท้ายครูจะสรุปตอกย้ำการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้ง

วิชารัฐศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของโรงเรียนรัฐฯ ได้รับความรู้และความเข้าใจ พร้อมทั้งได้ทดลองนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการทำงาน เปรียบเหมือนการเริ่มต้นดอกเส้าเชื่อมความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทตน บริบทโรงเรียน และบริบทของสังคม กุญแจสำคัญคือต้องตอกย้ำเรื่อยๆ ดังนั้นเมื่อนักเรียนเลื่อนชั้นไปมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ...เชื่อว่าโรงเรียนจะมีกิจกรรมที่ปลูกฝังหลักคิดนี้อย่างต่อเนื่องในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งในที่สุดจะได้เห็นนักเรียนโรงเรียนรัฐฯ มีความแข็งแกร่งทางความคิดด้วยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมานำทางชีวิต

ปัจจุบันครูสถาพรได้ย้ายไปบรรจุเป็นนักวิชาการศึกษา ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงจัดให้ครู ๗ คนมาสอนวิชาปรัชญาศึกษาคณะ ๑ ห้องเรียน ได้แก่ ครูสมจิตร ทองพริก ครูนิกร สุนทรนนท์ ครูสุนีย์ รักรัษฎวรรณ ครูมานพ นานอน ครูสุदारัตน์ เกียรติก้องแก้ว ครูปิติ วรรณติ และครูวรุฒิ แสงแก้ว ซึ่งเป็นการดีที่ครูแต่ละคนมีวิธีการจัดการเรียนการสอน และเทคนิคการสอน ตลอดจนมุมมองที่แตกต่างกัน ด้วยมาจากธรรมชาติวิชาที่ต่างกันของครูผู้สอน แต่ละท่าน โดยครูจะแบ่งออกเป็น ๒ ภาคเรียน คือ

การเรียนรู้ตนเองและสร้างแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง พัฒนาตนเองตามศักยภาพ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง นักเรียนรู้ความใฝ่ฝันของตนเอง เพื่อครูจะได้ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนไปถึงปลายทาง นักเรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และฝึกทักษะการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น (ซึ่งเรื่องแรงบันดาลใจจะแตกต่างจากครูสถาพรที่เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง)

ทั้งนี้ ครูแต่ละท่านได้ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตนเองและสร้างแรงบันดาลใจ ด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น

ให้นักเรียนเขียนว่าตนเองมีความถนัดหรือความสามารถพิเศษอะไรบ้าง อยากเป็นอะไร แล้วออกมาเล่าให้เพื่อนฟังหน้าห้อง

ครูนิกร

ให้นักเรียนเขียนเป็นจดหมายถึงเพื่อน (นักเรียนจะไว้วางใจและระบายความรู้สึกได้ดีกว่าเขียนถึงครู) เล่าเรื่องของตนเองที่อยากบอกให้เพื่อนรู้ หรือเล่าประวัติของตนเอง

ครูจิตติ

ให้นักเรียนจับคู่เล่าเรื่องของตนเองให้เพื่อนฟัง หลังจากนั้นให้แต่ละคู่ผลัดกันมาเล่าเรื่องของเพื่อนที่ฟังมาให้เพื่อนทั้งห้องฟัง โดยครูจะชวนคุยและตั้งคำถาม เช่น "การที่พ่อรักพี่มากกว่าตัวเอง คิดว่าเป็นเพราะอะไร" เป็นต้น

ครูมานพ

ให้นักเรียนวาดภาพความใฝ่ฝันของตนเอง ว่าอนาคตอยากเป็นอะไร ทำไม่อยากเป็นอย่างนั้น การจะเป็นเช่นนั้นได้ต้องมีนิสัยอะไร แล้วให้ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน และครูตั้งคำถามชวนคุยเพิ่ม

ครูสมจิตร

การเรียนรู้โรงเรียน มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนรู้จักโรงเรียน เกิดความรักและผูกพันกับโรงเรียน เห็นคุณค่าของโรงเรียน และอยากที่จะพัฒนาโรงเรียนตามศักยภาพของตน ซึ่งการเรียนรู้เรื่องนี้ ครูแต่ละท่านจะออกแบบกิจกรรมคล้ายๆ กัน เช่น

ให้นักเรียนสำรวจอาคารต่างๆ ในโรงเรียนแล้วเขียน

- ความมุ่งหวังการมาโรงเรียน
- บทบาทของนักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรในการเป็นนักเรียนที่ดี
- ความมุ่งหวังต่อครู
- นักเรียนต้องปฏิบัติต่อครูอย่างไร
- วิชาอะไรที่ชอบ วิชาอะไรที่ไม่ชอบ ทำไม และจะนำวิชานี้ไปใช้ในอนาคตได้อย่างไร

ครูสุภารัตน์

ให้นักเรียนสืบค้นความเป็นมาของโรงเรียน หรือเกียรติประวัติของโรงเรียน แล้วเขียนและวิเคราะห์ว่า

- อะไรเป็นจุดเด่น/จุดด้อยของโรงเรียน
- บุคลากรวางแผนดำเนินงานมาอย่างไรเพื่อให้ได้มาซึ่งจุดเด่นนี้
- จุดด้อยน่าจะเกิดจากสาเหตุอะไร บุคลากรทุกคนน่าจะมีส่วนร่วมขับเคลื่อนอย่างไร เพื่อให้ประสบความสำเร็จ

ครูมานพ

จากการดำเนินการสอนด้วยกระบวนการดังกล่าว ครูหลายท่านได้ข้อค้นพบว่า นอกจากนักเรียนจะได้รู้จักตนเองแล้ว นักเรียนแต่ละคนก็ได้รู้จักกันและกัน และครูก็ได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนด้วยกัน และครูกับนักเรียน และบางเรื่องสร้างความประทับใจแก่ครู และนำสู่การแก้ปัญหา เด็กเป็นรายบุคคล เช่น ครูสมจิตรเล่าว่า ที่ให้นักเรียนวาดภาพความใฝ่ฝันของตนเอง มีนักเรียนคนหนึ่งเขียนว่า “ไม่มีฐานะสำคัญ ตัวฉันเป็นคนดี” และวาดภาพบ้าน เขียนว่า “ทางเล็กๆ” ทำให้ครูสนใจและขอให้นักเรียนเขียนประวัติส่วนตัวส่งมาให้อ่าน ทำให้ครูได้รู้ว่านักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว และฐานะค่อนข้างลำบาก ครูจึงไปเยี่ยมบ้านนักเรียน และหาทางช่วยเหลือ

นอกจากนี้ การให้นักเรียนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน เป็นการให้นักเรียนฝึกทักษะการสื่อสาร ฝึกแสดงความคิดเห็น และกล้าแสดงออก

การเรียนรู้ชุมชน ครูมีแผนที่จะให้นักเรียนลงชุมชน เพื่อศึกษาว่าชุมชนของตนเองมีอะไรบ้างที่น่าสนใจ และตัวนักเรียนเองสนใจเรื่องอะไรในชุมชน เพราะอะไร เพื่อนำมาเป็นโจทย์โครงการ ที่นักเรียนต้องใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการทำโครงการ

ผู้เขียนมีความเห็นว่าการจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันบ่อยๆ ระหว่างครูทั้ง ๗ คน อย่างสม่ำเสมอจะทำให้ได้กระบวนการ และวิธีการที่หลากหลาย ในการจัดการเรียนการสอน สามารถร่วมกันแก้ปัญหา และสามารถพัฒนากระบวนการดังกล่าวให้ยกระดับขึ้นไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรให้ความสำคัญกับหน่วยที่ ๒ การสร้างแรงบันดาลใจให้เห็นคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งครูสามารถปรับกิจกรรมตามความถนัดของตน แต่หัวใจสำคัญ คือ การใช้คำถามพัฒนากระบวนการคิด เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเห็นแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ได้เอง

นักเรียนฝึกการใช้ปรัชญาขอ
เศรษฐกิจพอเพียง
จากกิจกรรมชุมนุมเครื่องบินเล็ก

นักเรียนฝึกการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมชุมนุมเครื่องบินเล็ก

จากการที่ได้พูดคุยกับนักเรียนชุมนุมเครื่องบินเล็ก ผู้เขียนเกิดความประทับใจว่านักเรียนได้ฝึกการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงาน รู้ตัวบ้าง ไม่รู้ตัวบ้าง ผ่านการทำงานลองผิดลองถูกร่วมไปกับครู ได้เรียนรู้ที่จะนำหลักวิชา เช่น เรื่องจุดศูนย์ถ่วงมาใช้ในการสร้างเครื่องบิน ได้ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การทำงานกับผู้อื่นด้วยการที่รุ่นพี่สอนน้อง การใช้ชีวิตร่วมกันในช่วงไปแข่งขัน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานและการแข่งขัน โดยมีครูมานพคอยสังเกตพฤติกรรม ตั้งคำถาม ให้คำแนะนำ ก่อน ระหว่าง และหลังการทำงาน และที่สำคัญคือการทำตัวเป็นแบบอย่าง

ชุมนุมเครื่องบินเล็กมีสมาชิก ๒๕ คน มีครูมานพ นานอน ผู้สอนนิเวศวิทยาศาสตร์ เป็นที่ปรึกษาชุมนุม นักเรียนหลายคนเข้าชุมนุมนี้เพราะความสนใจ แล้วค่อยๆ มาเรียนรู้วิธีทำเครื่องบิน การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ และใช้ชีวิตร่วมกัน ทำให้มีโอกาสฝึกการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นางสาวศิริพร นวลสีทอง (น้องจอย) เล่าว่า ตอนสมัครเข้าชุมนุม แคร้รู้สึกชอบอยากเล่นเครื่องบิน ยังไม่รู้ว่าเครื่องบินเล็กคืออะไร ต้องทำอะไร พอเข้ามาไม่ได้จับวิทยุบังคับ ไม่ได้ไปแข่ง อย่างที่เคยคิดไว้ เริ่มจากครูให้หาความรู้เกี่ยวกับอากาศยานจำลองว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เครื่องบินเล็กบินได้อย่างไร ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น การใช้คัตเตอร์ การใช้อุปกรณ์ความร้อนตัดโฟม เรียนรู้วิธีการทำเครื่องบิน กว่าจะได้ทำเครื่องบินเราต้องนั่งฟัง นั่งดูคนอื่นเขาทำก่อน ต้องใช้ความอดทน

"พอได้ลงมือทำ ปีแรกแรกทำไม่ได้ ครั้งที่สองก็ยังไม่ได้ ทำแล้วตัวไม่ได้ ก็เริ่มรู้แล้วว่ายาก พอหันไปหาครูมานพ ท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร เราขอทำใหม่ ครูก็บอกว่า "ทำเลย เอaley" รู้สึกว่าของจะเสียไปเยอะมากกว่าที่ได้มา ตอนแรกก็มีผอคิดว่าเราเลือกผิดหรือเปล่า เพราะเราแค่อยากเล่นเครื่องบิน ทำไม่ต้องมาทำอะไรมากมายขนาดนี้ด้วย แต่พอเริ่มทำเครื่องบินได้ บูกับจอย ช่วยกันตกแต่งให้สวยงาม รู้สึกรักเพราะได้ทำขึ้นมาเอง ทำแล้วอยากรู้ว่า จะบินได้ไหม บินได้นานแค่ไหน อยากรู้อะไรที่สนุกแล้วก็มีการเล่น ตลอดเวลา"

โรงเรียนรัฐฯ จะเข้าร่วมแข่งขันเครื่องบินเล็กทุกปี ปีละ ๒-๓ รายการ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ ได้ประสบการณ์จากการเข้าร่วมแข่งขัน และได้ฝึกการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการทำงานร่วมกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จตลอดจนการเข้าใจตัวเอง เข้าใจเพื่อนจากการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ โจ้ บู และจอย เล่าว่าเวลาไปแข่งขันจะแบ่งนักเรียนเป็นทีม ทีมละ ๓ คน แต่ละสนามจะมีโจทย์ให้คิดแตกต่างกันไป เช่น ให้เวลา ๗ ชั่วโมงประดิษฐ์เป็นอะไรก็ได้ที่ไม่ใช่เครื่องบิน แต่ต้องบินได้ จากแผ่นโฟมเปล่าๆ การแข่งขันก็มีหลายประเภท เช่น บินลอดห่วง ทั้งสัมผัสและสร้างสรรค์สวยงาม ทำให้ต้องช่วยกันคิด ต้องฟังความคิดเห็นของกันและกัน ต้องอดทน รู้หน้าที่ รับผิดชอบ ช่วยกันทำงานพาทีมให้ประสบความสำเร็จ

>> สะท้อนคิดของนักเรียน :

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมขุมขุมเครื่องบินเล็ก

"... มาเข้าขุมขุมนี้ได้ฝึกความอดทนมากขึ้นครับ ผมเป็นคนบังคับเครื่องบิน การไปแข่งขันแต่ละภูมิภาค ภูมิภาคภาคไม่เหมือนกัน เราต้องปรับตัวบังคับเครื่องบินให้เข้ากับทุกสถานการณ์ เช่น เรื่องลม เรื่องแดด เพราะถ้าแดดแยงตามองไม่เห็น แควินาที่เดียวก็ทำให้เครื่องบินหล่นได้"

นายสหัสรัฐ ตัดสายชล (น้องใจ)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๒

"เราเรียนรู้จากปัญหาเยอะมากค่ะ อาจารย์ไม่ได้บอกเราให้ต้องทำทุกหน้าที่ แต่พอเราเจอปัญหาแล้วทำให้เราเรียนรู้ เพราะเราต้องพาทีมตัวเองให้รอด เราต้องเป็นทีมเดียวกัน อีกอย่างคือการพูด เพราะการทำเครื่องบินเราต้องมีการนำเสนอด้วยว่าเรามีแนวคิดอย่างไรเกี่ยวกับการทำเครื่องบินรูปแบบนั้นๆ ออกมา ก็จะได้เรื่องการพูดเยอะมาก เพราะเมื่อก่อนเป็นคนขี้อายไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก แต่เมื่อทำบ่อยๆ ขึ้นก็พูดได้"

นางสาววรรณทน ศรีเต็ง (น้องบุ)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๒

"...การทำงานต้องจัดสรรเวลาแบ่งงานกันทำ โดยจะคุยกันก่อนว่าใครถนัดอะไร ใครจะทำอะไร ใจจะถนัดเรื่องการประกอบเครื่อง การประกอบสายไฟ การใช้เครื่องมือ จอยจะมีความแม่นยำในการตัด การวัด การคำนวณ ส่วนบุจะถนัดเรื่องการตกแต่ง การเก็บรายละเอียดต่างๆ แต่เราต้องทำงานแทนกันได้เพราะเราไม่รู้ว่าหน้างานการแข่งขันจะเป็นอย่างไร สุขภาพร่างกายเราต้องดูแลด้วย อย่าลืมน้ำที่เราไปต่างถิ่น จำได้มีครั้งหนึ่งใจแบ่งที่พะเยา บุไม่สบายต้องนอนพักผ่อน จอยก็ต้องทำหน้าที่แทนบุได้ด้วย"

นางสาวศิริพร นวลสีทอง (น้องจอย)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖/๒

>> นักเรียนได้ทดลองการเรียนการทํางานที่สอดแทรก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

มีเหตุผล

ทำอย่างดีที่สุดเพื่อให้ชิ้นงานออกมาดี บอกได้ว่าทำไมจึงทำแบบนี้
ไม่เลือกทำแบบอื่น

พอประมาณ

เรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่แรกเราทำฟังก์ก็ทิ้งไป แต่ตอนนี้รู้จักใช้
อุปกรณ์อย่างรู้คุณค่า ใช้อย่างระมัดระวัง พยายามให้ผิดพลาดน้อย
ที่สุด โดยเฉพาะเวลาแข่งขัน ใช้เวลาให้เหมาะสม ถ้าใกล้ช่วงแข่งขัน
จะใช้เวลาช่วงพักเที่ยง ช่วงเย็นหลังเลิกเรียนอีก ๑ ชม. และเวลาใน
ชุมนุม ๕๐ นาที จะใช้เวลาตรงนั้นฝึกซ้อมให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้
กระทบการเรียน

ภูมิคุ้มกัน

ก่อนจะทำอะไร เราต้องคิดพิจารณา ไตร่ตรองให้ดี เวลาจะไปแข่งขัน
ก็ต้องตรวจเช็ควัสดุอุปกรณ์ให้ครบ เพราะเวลาไปแข่ง อาจจะไม่
มีที่ให้ไปซื้อ ถ้าเราลืมอะไรไปก็จะขาดไปเลย แล้วเวลาจะกลับก็ต้อง
ตรวจเช็คของก่อนกลับ เพื่อเก็บกลับมาให้ครบ ต้องมีการฝึกซ้อม
ให้ชำนาญ และเราต้องสามารถทำงานแทนกันได้

ความรู้

เราต้องนำหลักวิชา เช่น เรื่องจุดศูนย์ถ่วง อัตราส่วน การไหลของ
อากาศ มาใช้ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องบินที่เราประดิษฐ์ขึ้นมา
อย่างชัดเจน

ต้องมีความรับผิดชอบในหลายๆ เรื่อง รับผิดชอบต่อการเรียน วันเสาร์และอาทิตย์ต้องช่วยทำงานบ้านให้เรียบร้อยก่อนจึงจะมาฝึกซ้อม ต้องรับผิดชอบต่อทำงานให้สำเร็จ ต้องมีความละเอียด รอบคอบ ระมัดระวัง และการทำงานร่วมกับเพื่อน เราต้องรับฟังเพื่อน และฝึกความอดทน รุ่นน้องเล็กๆ เราพูดอะไร เขาจะไม่ฟัง เราต้องนับ ๑-๑๐ ในใจก่อน อย่าเพิ่งไประบายอารมณ์กับน้อง ในการแข่งขัน ไม่ว่าจะอย่างไรเราต้องเอางานเป็นหลัก ต้องเอาความเป็นทีมให้รอด อย่าเอาอารมณ์ของตัวเองเป็นตัวตั้ง และครูจะสอนให้เราซื่อสัตย์ ทำตามกฎกติกา อย่าแอบโกงแอบใส่อะไรไป เพื่อให้เครื่องบินของเราบินได้ดีกว่าคนอื่น

น้องบุญ

น้องจอย

น้องใจ

ครูมานพ นานอน

ในบทบาทขอ “ครูฝึก”

ครูมานพ นานอน ในบทบาทขอ “ครูฝึก”

ครูมานพใช้วิธีชวนนักเรียนคุยขณะที่ทำงานมากกว่าสอนทฤษฎี ใช้คำถามให้นักเรียนคิด เช่น นักเรียนทำเครื่องบินแล้วมีวัสดุบางอย่างเหลือ ครูก็จะกระตุ้นด้วยคำถามว่า “ดูสิ โฟมที่เหลือ จะทิ้งเลยหรือ ยังใช้ทำอะไรได้ไหม” ตอนแรกนักเรียนตอบว่า “ใช้ไม่ได้แล้วค่ะ ทำเครื่องบินไม่ได้แล้ว” ครูจะถามต่อ “อย่างอื่นล่ะ” นักเรียนเริ่มคิดและสุดท้ายนำโฟมที่เหลือไปใช้ทำเครื่องร่อน

ครูมานพ
นานอน

หลังทำงานเสร็จแล้ว โดยเฉพาะเมื่อแข่งขันเสร็จ ครูมานพจะตั้งคำถามพุดคุยถอดบทเรียนในการทำงานที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปในการคุย เช่น จะถามว่า...

“พอใจกับผลงานมั้ย” “มีปัญหอะไรหรือไม่” “แล้วแก้ปัญหาอย่างไร” ซึ่งคำตอบที่ได้จะออกมาหลากหลาย เช่น บางคนมีปัญหาแก้ไขไม่ได้ครูต้องคอยๆ ตั้งคำถามหรือช่วยกันคิดไปที่ละขั้น เช่น เครื่องบินบินได้ไม่ดี จะถามว่า “ปัญหานั้นเกิดจากอะไร” นักเรียนอาจมีความรู้ในบางเรื่องไม่พอ ครูจะถามว่าเรามีความรู้เรื่องเครื่องบินดีพอแล้วหรือยัง แล้วให้แนวทางนักเรียนไปหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องจุดศูนย์ถ่วงของเครื่องบิน ปีกแบบไหนมีประสิทธิภาพการบินสูงกว่า ยืดอากาศได้ดีกว่าตามหลักการบิน หรือถ้าบางครั้งเครื่องบินเอียงจากการที่อัตราส่วนต่างๆ ของเครื่องบิน เช่น อัตราส่วนน้ำหนักของหางเทียบกับเครื่องบิน หรือความยาวปีก ๒ ข้างไม่เท่ากันเพราะขาดสมดุล ก็จะชวนคุยเรื่องความพอประมาณ สำหรับเรื่องภูมิคุ้มกันจะเป็นเรื่องของการหาความรู้เกี่ยวกับหลักการไหลเวียนของอากาศ หลักการไต่ลม ดูทิศทางลม และต้องซ้อมจนเกิดความชำนาญ

จะเห็นได้ว่าครูมานพใช้วิธีพูดคุยและสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามสถานการณ์ ซึ่งทำให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของหลักคิดใน ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขในการทำงาน หากมีการถอดบทเรียนการทำงานให้นักเรียนเห็นความสอดคล้องของทั้ง ๓ ห่วง และ ๒ เงื่อนไขในคราวเดียวกันและให้นักเรียนนำมาใช้ในการวางแผนไปแข่งขันหรือทำงานจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น และนักเรียนจะเห็นคุณค่าของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น

ครูมานพเป็นที่รักของนักเรียนเพราะคอยสังเกต คอยดูแล เอาใจใส่ ไม่ดูว่าแต่ตั้งคำถามให้คิด และทำตัวเป็นแบบอย่าง

"เมื่อก่อน เวลาประกอบเครื่องบินเล็ก อุปกรณ์อะไรเราทำเสร็จก็ไม่ได้เก็บวางทิ้งไว้ ครูจะไม่พูดอะไร จะเก็บเอง กวาดห้องเอง ทำทุกอย่างเอง เราก็เห็นบ่อยๆ เราก็รู้สึกว่ามันไม่ใช่ ไม่ได้แล้ว เราทำเสร็จ เราก็ต้องเก็บ จะให้ครูทำไม่ได้ อีกอย่างหนึ่งคืออุปกรณ์ทุกอย่างสำคัญ ถ้าเกิดเราไปแข่งขันแล้วเราทิ้งขว้างของจะหาย การแข่งขันก็จะทำไม่ได้เสร็จ"

"มีอยู่ครั้งหนึ่ง ตอนนั้นยังไม่มีฝีมือเท่าไร ได้เป็นทีมแรกที่ต้องเปิดสนามก็เลยเกร็ง บินเครื่องบินไปตกนอกเขตสนามเลย ใจเสีย คิดว่าต้องถูกครูดูแน่ๆ เพราะอุปกรณ์ที่ไปกับเครื่องบิน ชิ้นหนึ่งก็เป็นพื้น น้ำตาไหลเดินมาข้างสนาม ครูมานพยืนมองอยู่ มาถึงก็ลูบหลัง ถามว่าจะร้องทำไม บอกแล้วไงว่าเรามาหอบประสพการณ์ มาเที่ยว สนามหน้าสี่ใหม่ ครูไม่ต่อว่าซักคำเลยทำให้เราคิดว่าครูดีกับเราขนาดนี้เราต้องมุ่งมั่น ต้องทำให้ครูภูมิใจให้ได้"

สำหรับผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนครูมานพเล่าว่าเด็กเข้าใหม่ ขาดความรับผิดชอบในการเก็บวัสดุ ขาดความปราณีต ละเอียดย่อน ขาดความรอบคอบในการทำเครื่องบิน มาทำอยู่ประมาณ ๑ ภาคเรียน จะมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เริ่มหิวและดูแลขี้นวานมากขึ้น

ห้องบวสะท้อนว่าตัวเองมีการเปลี่ยนแปลงซัดๆ ๒ ด้านใหญ่ๆ

"ทำอะไรก็จะคิดก่อน ว่าถ้าเราทำแบบนี้ผลจะเกิดอย่างไร ถ้าเราทำอีกอย่างหนึ่งผลที่ออกมาจะดีกว่าหรือแย่กว่า คิดก่อนทำ คิดอย่างมีเหตุผล จริงๆ แต่ก่อนนี่เมื่อคิดจะทำอะไรก็จะทำเลย ไม่ได้คิดว่าผลจะเป็นอย่างไร เป็นความรู้สึกล้วนๆ แต่ตอนนี้ก็คิดว่า ที่คิดว่าดีอาจจะไม่ดีก็ได้ ต้องคิดรอบคอบมากขึ้น คิดมาหลายๆ ทาง ต้องมีการวางแผนก่อน เพราะเราถูกฝึกให้ทำมาตลอด ๓-๔ ปีแล้ว จึงอยู่ในใจ"

"... เมื่อก่อนจะมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนตลอดเวลาทำงานกลุ่ม พอมีปัญหาจะไม่ทำเลย วงแตก แต่พอมายู่ชุมชนคนครึ่งจีน จากคนที่ต้องได้รับการดูแลตลอด ต้องมาดูแลน้องๆ เลยบอกตัวเองว่าเราต้องมีความอดทน เข้มแข็ง แล้วคิดว่าพ่อแม่ดูแลเราเหนื่อยขนาดไหน เราต้องปรับตัวเองให้ดีขึ้น ให้เป็นคนที่มีระเบียบมากขึ้น ทำอะไรก็ต้องคิด พ่อแม่ก็แปลกใจ แม่บอกว่าดีขึ้นมา"

ห้องจอยบอกว่าตอนนี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปอยู่ในใจแล้ว

"หนูคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเหมือนระฆังเตือนใจให้กับหนู เพราะนิสัยส่วนตัวจะไม่เหมือนผู้หญิง เมื่อก่อนจะเป็นคนที่ใจร้อนมาก ไม่พอใจจะไว้วางใจใคร แต่ตอนนี้ก็จะยอมเสียเวลา ๕-๖ วินาทีที่ควบคุมอารมณ์ตัวเองว่าถ้าเราเผลอไปทำร้ายเพื่อนต้องเข้าห้องกิจการฯ โดนครูทำโทษ พ่อแม่ต้องแบกหน้ามาเพราะลูกทำเรื่องผิดๆ พ่อแม่ก็จะเสียใจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเหมือนเสียงที่อยู่ข้างหูเรา คือจะทำอะไรก็ต้องมีคำถามแล้วว่าเรื่องไหนควรทำ ทำเลย เรื่องไหนไม่ควรทำก็อย่าทำ"

ครูมานพกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวเองหลังจากนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ว่า ทำให้มีความรอบคอบมากขึ้น และการที่ต้องไปแข่งขันตัวกันกับนักเรียนทุกปี ปีละ ๑-๒ ครั้ง ต้องอยู่กับเด็ก ต้องทำความเข้าใจเด็ก ทำให้รู้ว่าเด็กต้องการอะไรมากขึ้น ชอบให้สนใจเขา สรุปคือเข้าถึงเด็กมากขึ้น จึงทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับเด็กเป็นไปด้วยดี

นักเรียนโรงเรียนรัชฎา :
นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
ในการเรียนและชีวิต

นักเรียนโรงเรียนรัชฎา :

นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเรียนและชีวิต

นางสาวนริศรา ทองสัมฤทธิ์ (น้องแพรว)

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔/๑

น้องแพรวเป็นนักเรียนแกนนำที่เริ่มเรียนรู้ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ตอนนั้นรู้สึกว่ายาก ได้แต่ท่องจำ แต่เมื่อมาทำโครงการกับครูจันทนา ทำให้เข้าใจมากขึ้นจากการที่ครูตั้งคำถามให้ตอบ สอนให้รู้จักตั้งคำถามและไปหาคำตอบเอง ครูได้ชวนคุยและอธิบายว่าสิ่งที่ทำเป็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตรงไหน ค่อยๆ ซึมซับมาเรื่อยๆ แต่มาเข้าใจชัดเจนจากกระบวนการเชื่อมโยงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับชุดคำถาม ถอดบทเรียนหลังจากทำโครงการ

.....
"หนูเคยมีความเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือ ต้องปลูกผักแล้วเก็บไว้กินเอง พอได้เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่แรกยากมากเลย รู้แต่ว่าคือ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ๔ มิติ ไม่ใช่แบบที่เราเคยคิด และเราต้องประเมินตัวเอง ทบทวนตัวเอง อยู่ตลอดเวลา แล้วไปๆ มาๆ ก็ไม่ยากค่ะ มาเข้าใจซึ้งๆ เมื่อครูสถาพรและพี่ๆ มาช่วยถอดบทเรียนหลังจากการทำโครงการจิตอาสา..."
.....

น้องแพรวได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

"เศรษฐกิจพอเพียง คือการรู้จักประมาณตน ชยัน อดทน ที่จริงสิ่งที่พระองค์ท่านพระราชทานมานั้นสำคัญหมดทุกอย่างเลยคะ เราก็ต้องมาประยุกต์ใช้ว่าจะทำอย่างไร คิดว่าถ้าทำแบบนี้แล้วจะเกิดผลดีหรือผลเสียกับใครไหม แล้วเราก็ต้องดู

ด้วยนะว่าเราจะทำเรื่องนี้ใหม่ หนูเรียนสายวิทย์ เดิมคิดว่าเป็นอะไรก็ได้ แต่มาถึงจุดนี้อยากเป็นหมอค่ะ เกรตเฉลี่ยต้องดี (ตอนนี้ได้ ๓.๕) การเรียนต้องดี เราต้องมีพื้นฐานที่แน่น เปรียบเหมือนการสร้างตึก คุณพ่อคุณแม่เคยบอกว่าถ้าฐานตึกถล่ม เมื่อเราสร้างไปถึงยอดสุด มันก็จะล้มลงมา เพราะฉะนั้น เราต้องสร้างฐานที่ดี ถึงจะสร้างตึกต่อไปได้ หนูประเมินตัวเองว่าเป็นคนไม่ฉลาดเลยค่ะ ก็ต้องขยันเรียนเรื่อยๆ เรื่องไหนไม่รู้ก็ต้องถามครูนอกเวลา หรือเรียนพิเศษ หรือต้องศึกษาด้วยตัวเองตามอินเทอร์เน็ต หรือถามพี่ค่ะ”

น้องแพรวเล่าว่า หลังจากเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประมาณ ๒ ปี เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง จากที่เคยขี้เกียจเป็นคนมีความรับผิดชอบ จากที่เคยผิตเวลาเป็นคนก่อนเวลา จากที่มีโลกส่วนตัวสูงเป็นคนต้อนรับขับสู้ เมื่อมีแขกมาบ้าน ฯลฯ

เมื่อปี ๒๕๕๖ น้องแพรวเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้มีโอกาสไปแข่งขันออกแบบเว็บไซต์กับเพื่อน ได้รางวัลเหรียญทองระดับจังหวัด และได้เหรียญทองระดับภาค อันดับ ๔ จึงไม่ได้ไปแข่งขันต่อในระดับประเทศ เพราะได้ช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนึ่งของจังหวัด ด้วยการให้โปรแกรมที่เขาลืมนำมา ทำให้เขามีนงานส่งคณะกรรมการ และทำให้โรงเรียนนั้นได้เหรียญทองอันดับที่ ๓

“...เพราะเห็นว่าเขาทำได้สวยค่ะ ถ้าเขาได้ไปต่อก็น่าจะไปได้ไกลกว่าเรา และหนูคิดว่าเราทำของเรานี้ที่สุดแล้ว ถ้าเราทำดีกว่าเขา เราก็ต้องชนะ แต่ถ้าเราขี้เกียจไม่ได้ไม่ดีกว่านี้ชนะ เราก็ภูมิใจในสิ่งที่เราทำและไม่เสียใจที่ไม่ได้ไปแข่งต่อ คิดว่ายุติธรรมทั้งสำหรับเราและสำหรับเพื่อนด้วย ...ครูจันทน์เคยสอนเราว่าเราต้องมั่นใจให้เพื่อน ถ้าเพื่อนเขาทำได้ดีก็ควรยินดีไปกับเขา ไม่ควรไปตัดโอกาสเขา ส่วนเราควรทำให้ดี แล้วผลดีก็จะตามมาเอง”

นางสาวอนธิดา ตักดีศรี (เร)

จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๖ ปี ๒๕๕๕

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในความหมายของหนูคือ ไม่ว่าจะทำอะไร เราต้องคิดวิเคราะห์ว่าสิ่งที่เราทำไปนั้นดีต่อเราหรือไม่ อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับเราหรือเปล่า เมื่อเราคิดดีแล้วเราก็ต้องคำนึงถึงผลที่ตามมาด้วยว่าเป็นอย่างไร ตัวเราและคนรอบข้างจะเดือดร้อนหรือไม่ และเราต้องยอมรับต่อผลที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังได้ด้วย

แรกๆ ที่หนูได้ยินคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง หนูเข้าใจว่าเป็นการปลูกผัก เลี้ยงปลา หรือการทำเกษตรนั่นเอง แต่พอหนูขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ได้เรียนเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หนูจึงได้รู้ว่า ที่จริงแล้วคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้มีความหมายแค่นั้น แต่สามารถนำมาใช้ได้ทุกๆ ที่ ทุกๆ เวลา ตั้งแต่เราตื่นนอน จนถึงเราหลับหรือพุดง่ายๆ คือเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในการดำเนินชีวิตของเราทุกๆ คน เพียงแต่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเห็นค่าหรือไม่ เช่น เราตื่นเข้ามาอาบน้ำไปโรงเรียนเราก็ต้องใช้น้ำในปริมาณที่พอดี ไม่ใช่เห็นว่ามึ้นน้ำใช้เราก็เปิดทิ้งไว้ เราควรคำนึงถึงวันพรุ่งนี้บ้างว่าบางทีอาจไม่มีน้ำให้ใช้ก็ได้ ดังนั้น การที่เราจะทำอะไรสักอย่าง เราควรคำนึงถึงผลที่ตามมาด้วย

ถ้าถามว่าในการดำเนินชีวิตประจำวันของหนูตอนนี้มีเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้มั้ย ตอบได้เลยค่ะว่ามี เพราะตั้งแต่หนูได้รู้เกี่ยวกับหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้ หนูรู้สึกว่หนูมีความคิดที่รอบคอบขึ้นมาก คิดถึงผลที่จะตามมาอยู่ตลอดเวลา เพราะว่าเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้หนูรู้จักอดทน อดกลั้น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมโลก สอนให้หนูมีจิตสำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ฟังพอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่อยากได้อะไรเหมือนคนอื่น เช่น บางคนเห็นเพื่อนซื้อไอโฟนใหม่ก็อยากได้บ้างเพราะจะได้ไม่โดนเพื่อนพูดว่าล้าหลัง แต่ไม่ได้นึกถึงตัวเองเลยว่ามีทรัพย์สินที่จะซื้อหรือไม่ ส่วนบางคนก็อยากซื้อเพราะว่าไม่อยากให้เพื่อนดูถูกตัวเองว่าจน แต่สำหรับหนูนั้นไม่ใช่เลย หนูคิดว่ามันเป็นการใช้จ่ายที่ฟุ้งเฟ้อเกินไป และอีกอย่างมันจะสร้างหนี้สินให้แก่ครอบครัวเปล่าๆ เพราะว่าไอโฟนก็เป็นโทรศัพท์ยี่ห้อหนึ่ง แคมี่แอฟที่ดีกว่าโทรศัพท์อื่น อีกทั้งราคาก็เป็นหมื่นถ้าเกิดเราเอาเงินจากการซื้อไอโฟนไปใช้จ่ายอย่างอื่นคงได้ประโยชน์กว่านี้

"การที่เราเป็นคนดีหรือไม่ดีนั้น ไม่ได้วัดกันที่ไอโฟนหรือของที่ทันสมัยหรืออก แต่วัดกันที่จิตใจมากกว่า"

บทสัปดาห์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด ที่นำมาใช้คิดพิจารณาไตร่ตรอง อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ซึ่งการปลูกฝังนักเรียนให้มีหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึบซับอยู่ในตน จนกลายเป็นอุปนิสัย “พอเพียง” นั้น ต้องใช้เวลาในการอบรม บ่มเพาะ ซึ่งการอบรมบ่มเพาะหรือการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักที่จะคิด ตลอดเวลาได้นั้น ต้องให้พวกเขาเข้าใจในหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างถ่องแท้เสียก่อนว่า หลักคิดนี้ประกอบไปด้วยกรอบในการคิด ๕ องค์ประกอบ คือ

พอประมาณ

>> ต้องให้นักเรียนฝึกคำนึงถึง ๒ ปัจจัย คือปัจจัยภายใน และปัจจัย ภายนอก กรอบความพอประมาณนี้ให้ต้องฝึกให้เด็กๆ ได้คิดถึง ๒ ปัจจัย

ปัจจัยภายใน คือศักยภาพ ความสามารถ ตัวตนของนักเรียน ดังนั้น ครูต้องสอนให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพความสามารถของตนเอง

ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่จะมาช่วยเกื้อหนุนให้นักเรียน ทำงานสำเร็จ ได้แก่ สภาพภูมิสังคม ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน เช่น เวลา งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ บุคคล ชุมชน ฯลฯ พร้อมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นทุนเดิมของตนเอง หรือภายใน ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนที่จะแสวงหาทรัพยากรจาก ภายนอก

ดังนั้น ในการจะทำงาน/ทำสิ่งใด ครูต้องเน้นย้ำให้นักเรียนต้องคำนึงถึงความ พอประมาณในเรื่องปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเสมอ

มีเหตุผล

>> คือความสมเหตุสมผลที่ถูกต้องตามหลักวิชา ครูต้องให้นักเรียนฝึกคิดอยู่เสมอว่า ในการทำงาน/ทำสิ่งใด นักเรียนต้องรู้ว่าวัตถุประสงค์หรือรู้เหตุผลว่าทำไมจึงต้องทำ และสิ่งที่ทำนั้นจะต้องถูกหลักวิชาการ ถูกต้องตามกฎหมาย หรือ ถูกต้องตามหลักศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำทั้งผลกระทบต่อตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้น ครูต้องให้นักเรียนฝึกคิดอย่างมีสติและคิดอย่างรอบคอบ รอบด้าน

ภูมิคุ้มกัน

>> คือการคิดอย่างไม่ประมาท รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ และเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งคิดวางแผนอย่างรอบคอบ รัดกุม ครูต้องให้นักเรียนฝึกคิดที่จะทำงาน / ทำสิ่งใดให้สำเร็จ ต้องรู้จักการวางแผนอย่างรอบคอบรัดกุม มีแผนสำรองเพื่อความไม่ประมาทในการทำงานให้สำเร็จ

ความรู้

>> เป็นความรู้ที่นักเรียนต้องมีอย่างเพียงพอก่อนลงมือทำงาน ดังนั้น ครูต้องให้นักเรียนฝึกคิดอย่างรอบคอบว่าในการทำงาน/ทำสิ่งใด นักเรียนต้องมีความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง และความรู้ที่มีอยู่นั้นถูกต้อง และเพียงพอแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่เพียงพอ นักเรียนต้องรู้จักหาความรู้ให้เพียงพอเสียก่อนจึงสามารถทำงานให้สำเร็จได้

คุณธรรม

>> คือความมุ่งมั่นตั้งใจไปสู่ความสำเร็จโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน นักเรียนต้องสามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดที่จะทำความชั่ว เกรงกลัวต่อผลการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการกระทำ พร้อมทั้งเห็นคุณค่าในการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น

ในการให้นักเรียนฝึกคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ นักเรียนจะต้องคิดและทำให้ครบทั้ง ๕ องค์ประกอบนี้ จึงจะสามารถกล่าวได้ว่านักเรียนมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนฝึกนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อาจมีวิธีการดังนี้

๑. ครูใช้วิธีการสอนนักเรียนด้วยการใช้คำถาม โดยให้นักเรียนทำงานแล้วครูสอดแทรกคำถามตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปกระตุ้นให้นักเรียนคิด สุดท้ายครูโยนคำถามเข้าสู่กรอบหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวิธีการนี้จะได้ผล เมื่อสิ้นสุดการทำงานแล้ว ครูต้องให้นักเรียนเล่าอธิบายการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานของตนเองจนได้ผลงานออกมาสำเร็จ ตั้งแต่เริ่มต้นคิด ลงมือปฏิบัติจนงานออกมาสำเร็จ โดยครูไม่ต้องใช้คำถามนำ

๒. ครูใช้วิธีการอธิบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๕ องค์ประกอบ ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนว่าแต่ละองค์ประกอบมีความหมาย และใช้อย่างไร หลังจากนั้น ให้นักเรียนนำกรอบหลักคิดนี้ไปใช้ในการทำงาน ซึ่งวิธีการนี้จะดี เมื่อนักเรียนทำงานเรียบร้อยแล้ว ครูต้องให้นักเรียนถอดบทเรียน เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ว่านักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ตอนไหน หรือไม่ อย่างไร

๓. ครูสอนโดยไม่ได้อธิบายว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร แต่ครูสอนให้นักเรียนรู้จักศักยภาพ ความสามารถของตน มีเหตุผลในการกระทำ รู้จักการเตรียมพร้อมวางแผนในการทำงานไปสู่ความสำเร็จด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ สอนให้นักเรียนค้นหาความรู้ก่อนลงมือทำงาน ซึ่งวิธีการนี้จะเกิดผลดี และนักเรียนได้หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงติดตัวไป เมื่อนักเรียน

ทำงานสำเร็จแล้ว ครูกับนักเรียนต้องนำความสำเร็จนั้นมาถอดบทเรียนวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละองค์ประกอบ และครูสรุปชี้ประเด็นแต่ละองค์ประกอบให้นักเรียนเห็นอย่างชัดเจนว่า ความพอประมาณอยู่ส่วนไหน เหตุผลคืออะไร สร้างภูมิคุ้มกันได้อย่างไร และเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมคืออะไร ซึ่งสามารถชี้ประเด็นแต่ละกรอบให้นักเรียนเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งวิธีนี้เรียกว่า “ทำก่อน สอนทีหลัง” แต่วิธีการสอนแบบนี้จะใช้ได้ผลดี ตัวครูต้องเข้าใจและสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้อย่างซ้ำของ

ไม่ว่าครูจะเลือกสอนด้วยวิธีไหนก็ตาม ครูต้องให้นักเรียนนำหลักคิดนี้ลงสู่การปฏิบัติบ่อยๆ ทำให้นักเรียนได้ใช้บ่อยๆ จนเป็นนิสัย และที่สำคัญครูต้องกระจำชัดในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับตนเองในทุกเรื่อง และเป็นแบบอย่างคนพอเพียงให้กับลูกศิษย์

තරඃනක

๗ คำถามสำคัญเพื่อพัฒนากระบวนการคิด

ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดย รศ.ดร.ทศนา แชมมณี

๑) จะทำอะไร ทำไมจึงทำ

พิจารณา : ความสำคัญ ประโยชน์ คุณค่า ความคุ้มค่า

๒) มีความพร้อม/ความเป็นไปได้ที่จะทำหรือไม่

พิจารณา : ความรู้ + 5 M (Man, Money, Materials, Management , Market)

ตัดสินใจ : ทำได้ ทำได้แต่มีเงื่อนไข ทำได้แต่ต้องปรับ/เปลี่ยนเป้าหมาย ทำไม่ได้

๓) มีความรู้เพียงพอในเรื่องที่จะทำหรือไม่ ต้องศึกษาหาความรู้อะไรเพิ่มเติม

พิจารณาและศึกษาหาความรู้ที่จำเป็น : รอบรู้ (รู้กว้าง รู้ละเอียด รู้ลึก)

๔) จะทำอย่างไรจึงจะเกิดความพอดี/พอประมาณ และสามารถ รองรับปัญหา หรือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้

๔.๑ จะทำโดยยึดคุณธรรมอะไร (ทำเพื่ออะไร-เงื่อนไขคุณธรรม)

๔.๒ ทำอย่างไรจึงจะพอดี/พอประมาณ

พิจารณา : โดยใช้หลักเหตุผล / ผลที่จะตามมาจากการกระทำ

พิจารณา : ให้เหมาะสมกับตน (สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ

ฐานะ กำลัง สุขภาพ ทรัพยากรที่มี ฯลฯ) ไม่เบียดเบียนตนเอง
ให้เดือดร้อน

พิจารณา : ให้เหมาะสมกับผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน

พิจารณา : ให้เหมาะสมกับบริบท สิ่งแวดล้อม ไม่เบียดเบียนทำลาย
สิ่งแวดล้อม

๕.๓ พิจารณาถึงผลกระทบ ปัญหา หรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น
ในอนาคต และคิดเตรียมการที่จะรับมือจากผลกระทบนั้น

๕) ลงมือทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ

ทำโดยใช้ความรู้ ทำอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ทำอย่างมีคุณธรรม ขยัน
อดทน เพียรพยายาม ซื่อสัตย์ มีสติ ใช้ปัญญา ฯลฯ (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไข
คุณธรรม)

๖) อะไรที่ทำได้ดี อะไรที่ยังทำไม่ได้ดี จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

พิจารณา : ผลที่เกิดขึ้น กระบวนการ / วิธีการที่ทำ บุคคลที่เกี่ยวข้อง

๗) เกิดการเรียนรู้อะไรขึ้นบ้างจากการคิด-การทำตามปรัชญา ขอเศรษฐกิจพอเพียง

พิจารณา : ความรู้ ความคิด การกระทำ เจตคติ การพัฒนาตนเองและชีวิต

เอกสารประกอบการบรรยาย

ฉบับปรับปรุง มกราคม ๒๕๕๕

โรงเรียนรักษา เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นที่รู้จักตนเอง

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๘๐๐๐-๐๑-๔

ผู้เขียน กัญพินา เชื้อมขิต
บรรณาธิการ ปิยาภรณ์ มั่นทนะจิตร
ศศิณี ลิ้มพงษ์
ออกแบบรูปเล่ม สุจินดา งามวุฒิพร
นัฏฐาทิพย์ โล่ห์จรัสศิริ
momfon@yahoo.com

สนับสนุนการจัดพิมพ์ มูลนิธิสยามกัมมาจล
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
เลขที่ ๑๙ ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐
โทรศัพท์ : ๐๒ ๙๓๗ ๙๙๐๑ - ๗
โทรสาร : ๐๒ ๙๓๗ ๙๙๐๐
เว็บไซต์ : www.scbfoundation.com

พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน ๒๕๕๘
จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม

โรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
เลขที่ ๓๗๖ ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี)
เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๒-๙๙๙๙
โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๓๕๕๕, ๐-๒๔๓๔-๓๗๗๗

อุปนิสัย "พอเพียง" จะทำให้นักเรียนคิดก่อนทำ
คิดเป็น คิดได้ และคิดดี รู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ
มีความรับผิดชอบต่อตนเองในทุกๆ ด้าน รวมถึงการเรียนด้วย
สุดท้ายจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สูงขึ้นตามมาอย่างแน่นอน

ISBN 978-616-8000-01-4

9 786168 000014

ราคา 100 บาท